

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Martina Smržová

Mezinárodní insolvenční právo

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Bc. Jan Brodec, Ph.D, LL.M.

Katedra: Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. ledna 2012

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a že tato práce nebyla využita k získání jiného ani stejného titulu.“

V Praze dne 25. ledna 2012

Martina Smržová

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Teorie a vývoj mezinárodního insolvenčního práva	3
2.1	Teoretické přístupy k mezinárodnímu insolvenčnímu právu	3
2.1.1	Universalismus	4
2.1.2	Teritorialismus	5
2.1.3	Modifikovaný universalismus	5
2.1.4	Spolupracující teritorialismus	6
2.1.5	Kontraktualismus	6
2.2	Vývoj mezinárodní spolupráce v oblasti insolvenčního práva	7
2.2.1	Skandinávská dohoda 1933	8
2.2.2	Rada Evropy – Istanbulská dohoda 1990	8
2.2.3	UNCITRAL – Vzorový zákon 1997	8
2.2.4	OHADA – Jednotný zákon 1998	9
2.2.5	NAFTA – Principy spolupráce 2002.....	9
2.2.6	Dokumenty připravované a přijaté v rámci Evropské unie	10
3	Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem.....	10
3.1	Nařízení o insolvenčním řízení.....	10
3.1.1	Vývoj.....	11
3.1.2	Základní principy nařízení	12
3.1.3	Věcná, osobní a teritoriální působnost nařízení	14
3.2	Pravomoc k zahájení hlavního insolvenčního řízení	16
3.2.1	Centrum hlavních dlužnickových zájmů (COMI)	17
3.2.2	Problematika forum shopping	27
3.2.3	Výhody a nevýhody COMI jakožto hraničního určovatele, jiné alternativy	29
3.3	Pravomoc k zahájení sekundárního insolvenčního řízení.....	31
3.3.1	Vedlejší insolvenční řízení v užším smyslu (následná řízení)	33
3.3.2	Nezávislé teritoriální řízení (partikulární).....	34
3.3.3	Provozovna.....	35
3.4	Uznání a výkon rozhodnutí dle insolvenčního nařízení	38
3.4.1	Uznání rozhodnutí o zahájení řízení.....	38
3.4.2	Uznání a výkon rozhodnutí dle čl. 25 odst. 1 insolvenčního nařízení	40
3.4.3	Uznání a výkon rozhodnutí dle čl. 25 odst. 2 insolvenčního nařízení	40
3.5	Pravomoc k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením	41
3.5.1	Absence výslovného řešení v insolvenčním nařízení.....	41
3.5.2	Rozhodnutí Deko Marty a řešení vis attractiva concursus	42
3.5.3	Řízení, která přímo vyplývají z insolvenčního řízení nebo s ním úzce souvisejí 44	
3.6	Rozhodné právo dle insolvenčního nařízení.....	47
3.7	Návrhy na novelizaci nařízení	49
3.7.1	Návrhy týkající se místa hlavních dlužnickových zájmů.....	50
3.7.2	Návrhy týkající se holdingových uskupení	51
3.7.3	Návrhy týkající se vedlejších řízení	52
3.7.4	Návrhy týkající se harmonizace insolvenčního práva.....	52
3.7.5	Návrhy týkající se pravomoci k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením.	54
3.7.6	Další návrhy	54
3.8	Česká úprava insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem a místní příslušnost českých soudů	55

3.8.1	Úprava insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem v insolvenčním zákoně	55
3.8.2	Věcná a místní příslušnost českých soudů	58
4	Příslušnost v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem mimo EU.....	59
4.1	Stávající úprava	60
4.2	Návrh nového zákona o mezinárodním právu soukromém	60
5	Závěr.....	61
	Seznam použitých pramenů a literatury	64
	Seznam citovaných soudních rozhodnutí.....	69
	Abstrakt.....	71
	Abstract	72

1 Úvod

V praxi insolvenčního práva nelze zejména v dnešní globalizované době ignorovat jeho mezinárodní aspekty. Mezinárodních prvků v insolvenčním řízení může být několik druhů. Může se například jednat o dlužníka vykonávajícího činnost v různých státech, kdy bude rozhodující otázkou určení mezinárodní příslušnosti soudů k zahájení insolvenčního řízení. Může jít ale i jen o zahraniční věřitele dlužníka nebo skutečnost, že dlužník vlastní majetek v cizině.

Nejdůležitějším právním instrumentem v oblasti mezinárodního insolvenčního práva je pro Českou republiku nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení¹ (dále jen „nařízení o insolvenčním řízení“ nebo „insolvenční nařízení“). V současné době nařízení podléhá zásadní revizi, Komise má totiž do 1. června 2012 předložit zprávu o aplikaci insolvenčního nařízení v praxi spolu s návrhem na jeho případnou novelizaci.²

Smyslem této práce není podat vyčerpávající přehled všech aspektů mezinárodního insolvenčního práva; vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce jsem se proto zaměřila především na příslušnost soudů v kontextu evropského insolvenčního práva, a to zejména s ohledem na pravomoc zahájit a vést hlavní insolvenční řízení, sekundární řízení a řízení s insolvenčním řízením související.

Za hlavní cíle považuji zmapovat vývoj interpretace základních institutů týkajících se příslušnosti obsažených v nařízení o insolvenčním řízení Soudním dvorem Evropské unie (dále také jen „SDEU“)³ za téměř deset let účinnosti nařízení a také ověřit, zda nařízení o insolvenčním řízení v současné podobě skutečně poskytuje efektivní a účinný rámec pro přeshraniční insolvenční řízení⁴ a jakými změnami by bylo možné tohoto cíle lépe dosáhnout.

V první kapitole své práce se zaměřím na teoretický a historický úvod do mezinárodního insolvenčního práva. Budou zde vysvětleny teorie tohoto právního odvětví a představeny nejdůležitější mezinárodní dokumenty z oblasti mezinárodního insolvenčního práva.

---

¹ Název nařízení „o úpadkovém řízení“ se nachází v oficiálním českém znění nařízení, v této práci budu ovšem nadále používat výraz nařízení „o insolvenčním řízení“, a to zejména s ohledem na terminologii v aktuální české právní úpravě, tedy v insolvenčním zákoně (zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů).

² Tento požadavek vyplývá z čl. 46 insolvenčního nařízení.

³ V následujícím textu bude pro přehlednost převážně používán pojem Soudní dvůr Evropské unie a zkratka SDEU i přes to, že rozhodování o předběžných otázkách, jejichž výkladu se bude tato práce věnovat, spadá stále pouze do pravomoci Soudního dvora jakožto součásti Soudního dvora Evropské unie.

⁴ Tento cíl je vytyčen v čl. 2 preambule k insolvenčnímu nařízení.

Stěžejní kapitola diplomové práce se zabývá evropským insolvenčním právem. Nejdříve bude rozebráno nařízení o insolvenčním řízení, jeho vývoj a principy, na kterých je založeno.

Protože není možné pojmout rozsáhlou problematiku celého nařízení, důraz je kladen zejména na příslušnost soudů. Rozebrán bude hraniční určovatel pro zahájení hlavního insolvenčního řízení, tedy místo hlavních dlužnickových zájmů. Vzhledem k tomu, že nařízení neobsahuje žádnou definici tohoto institutu, zaměřím se na výklad tohoto pojmu Soudním dvorem Evropské unie; opomenuta nebude ani problematika forum shopping.

Následně se budu věnovat sekundárním insolvenčním řízením, a to jak následným, tak nezávislým teritoriálním. Pozornost bude věnována pojmu provozovna jakožto hraničnímu určovateli pro stanovení pravomoci soudů k zahájení sekundárních řízení.

Problematika uznávání a výkonu rozhodnutí je zařazena jako nutný předpoklad pro výklad o pravomoci soudů zahájit řízení související s insolvenčním řízením.

Oblast mezinárodní příslušnosti k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením je v české literatuře spíše opomíjená. Nařízení výslovnou upravu příslušnosti v těchto věcech neobsahuje, věnuji se proto zejména judikatuře Soudního dvora Evropské unie.

Podkapitola o rozhodném právu je obsažena pouze k dokreslení problematiky evropského insolvenčního práva.

Vzhledem k tomu, že Komise má v dohledné době předložit zprávu o aplikaci nařízení, zaměřím se také na návrhy na novelizaci tohoto nařízení, které se vyskytují v akademických a odborných kruzích a které by dle mého názoru byly vhodné a účelné.

Dále bude rozebrána úprava evropského insolvenčního práva v českém insolvenčním zákoně.⁵ Nařízení neupravuje dopodrobna řadu aspektů mezinárodního insolvenčního práva a jejich úprava je tak ponechána členskými státy Evropské unie. Českou úpravu však v tomto ohledu nepovažuji za dostatečnou.

V poslední kapitole se zabývám problematikou české úpravy mezinárodního insolvenčního práva v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním,⁶ ale i v návrhu nového zákona o mezinárodním právu soukromém v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku. Tato úprava se použije v případech, kdy není možné aplikovat insolvenční nařízení.

---

⁵ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „insolvenční zákon“ nebo „InsZ“).

⁶ Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

V průběhu celé práce budu používat především metodu deskriptivní a metodu právní analýzy. V některých kapitolách však budou použity i prvky metody historické a právní komparace.

2 Teorie a vývoj mezinárodního insolvenčního práva

Úprava insolvenčního práva je ve světě velmi rozdílná. Důvodů pro tyto odlišnosti může být spousta. *Wessels*⁷ identifikuje pět hlavních důvodů diverzifikace insolvenčního práva v evropských státech, dle mého názoru jsou však tyto závěry použitelné obecně i pro mimoevropské státy. Mezi tyto důvody tak zahrnuje zejména odlišnou kulturu v různých zemích, rozdílnost ve struktuře trhu, různé právní systémy, rozdílné uspořádání soukromého práva a nestejně cíle insolvenčního řízení.

I přes tyto rozdíly je však možné nalézt některé obecně uznávané rysy insolvenčního řízení. Patří mezi ně především princip kolektivity, tedy nahrazení individuálního postupu věřitelů společným řízením, dále princip společně užívaného zdroje,⁸ který je důsledkem principu kolektivity, dále se jedná o zásadu rovného zacházení s věřiteli, i když tato je často modifikována,⁹ a v neposlední řadě zásada respektování práv nabytých před zahájením insolvenčního řízení, která vyplývá z požadavku právní jistoty a předvídatelnosti.¹⁰

V této kapitole považuji za nutné nastítn alespoň základní přístupy a teorie mezinárodního insolvenčního práva, protože je na nich možné ilustrovat vývoj tohoto právního odvětví a jeho současné trendy. Následuje stručný přehled nejdůležitějších dokumentů v mezinárodním insolvenčním právu, a to ať už právně závazných nebo nezávazných.

2.1 Teoretické přístupy k mezinárodnímu insolvenčnímu právu

Teorie mezinárodního insolvenčního práva rozeznává dva základní modely, kterými jsou řešeny otázky insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem, a to universalismus a teritorialismus. Je třeba poznamenat, že v čisté podobě se žádný model zcela neuplatňuje prakticky nikde ve světě. Z těchto dvou „extrémních“ teorií se postupem času vyvinuly teorie

---

⁷ Srov. WESSELS, B. Europe Deserves a New Approach to Insolvency Proceedings, *European Company Law*. 2007, vol. 4, no. 6, s. 253-254.

⁸ Neboli princip „common pool“. Český překlad „společně užívaný zdroj“ uvádí *Richter*, viz RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 463.

⁹ Tyto první tři zásady identifikuje *Wood*, i když sám uznává, že zásada *pari passu* (rovné zacházení s věřiteli) je pouze ideálem, který nikde není zcela uznáván. Srov. WOOD, P. R. *Principles of International Insolvency Law*. 2. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007, s. 3-4.

¹⁰ Srov. WESSELS, B. op. cit. sub. 7, s. 254-255.

další, které více zohledňují praktické fungování přeshraničního insolvenčního řízení, jedná se o modifikovaný universalismus a spolupracující teritorialismus. Jako další teorie je pak někdy uznáván i kontraktualismus.

Principy teritorialismu a universalismu se týkají účinků insolvenčního řízení zahájeného v jednom státě, které mu jsou přiznávány v jiných státech. Od tohoto dělení je zapotřebí odlišovat teorie tzv. pluralismu a jednoty insolvenčního řízení, které se zabývají pravomocí soudů, resp. tím, zda je možné zahájit více insolvenčních řízení ohledně téhož dlužníka v různých státech, nebo zda je možné zahájit pouze řízení jediné. Ačkoli se na první pohled může zdát, že teorie universalismu a jednoty insolvenčního řízení jsou zaměnitelnými pojmy, a obdobně teritorialismus je zaměnitelný s pluralismem, není tomu tak, i když tyto teorie spolu zcela jistě souvisejí.¹¹

2.1.1 Universalismus

Ve své čisté podobě princip universalismu vychází z toho, že ohledně veškerého majetku téhož dlužníka by se mělo konat jediné insolvenční řízení a měl by tedy být příslušný pouze jeden soud. Protíná se tak s teorií jednoty insolvenčního řízení. V případě, že je v některém státě zahájeno insolvenční řízení ohledně určitého dlužníka, tak dle teorie universalismu by toto řízení mělo zahrnovat veškerý majetek tohoto dlužníka bez ohledu na to, v jaké zemi je majetek situován, a dále tato teorie předpokládá, že takové insolvenční řízení bude mít účinky ve všech v ostatních státech.

Mezi nesporné výhody univerzálního přístupu patří zejména minimalizace nákladů insolvenčního řízení, vyplývající z toho, že celé řízení probíhá před jediným soudem, důsledkem čehož věřitelé nemusejí přihlašovat své pohledávky do několika paralelně probíhajících řízení. Snáze je také možné dosáhnout záchrany dlužníka alternativním řešením jeho úpadku namísto likvidačního řešení, které je preferováno v případě územně omezených insolvenčních řízení. Nicméně dle *Adamse* „čistá forma universalismu předpokládá ideální svět, kde jsou soudy a právní systémy vázány vykonávat nařízení soudu z domovského státu dlužníka.“¹² Tato teorie je tedy pouhým ideálem, a nikoli realitou. Dalším problémem, který v případě universalismu vyvstává, je, jakým způsobem vlastně stanovit, který soud má být

---

¹¹ Podrobněji k porovnání mezi universalismem a jednotou insolvenčního řízení a mezi pluralismem a dualismem viz MASON, R. *Cross-Border Insolvency Law: Where Private International Law and Insolvency Law Meet*. In OMAR, P.J. *International Insolvency Law: Themes and Prospectives*. Aldershot: Ashgate, 2008, s. 42-53, zejm. tabulka na straně 49.

¹² ADAMS, S., FINCLE, J. *Coordination Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism*, *Columbia Journal of European Law*. Winter 2008/2009, s. 48 (překlad autora).

příslušný pro zahájení insolvenčního řízení ohledně konkrétního dlužníka, tedy který hraniční určovatel použit, aby byl všeobecně uznávaný i v ostatních státech a navíc snadno určitelný.¹³

2.1.2 Teritorialismus

Teorie teritorialismu je v podstatě opakem universalismu. Vychází zejména z principu suverenity státu. Každá ze zemí, které mají podle svých národních pravidel pravomoc zahájit insolvenční řízení ohledně určitého dlužníka, může podle teritorialismu zahájit vlastní samostatné insolvenční řízení. Účinky takto zahájeného insolvenčního řízení se ovšem omezují pouze na území toho daného státu, který insolvenční řízení zahájil, a může se tak týkat pouze majetku dlužníka, který se nachází na jeho území.

Ačkoli některé prvky teritorialismu můžeme naleznout i v evropském nařízení o insolvenčním řízení, a to zejména v umožnění tzv. vedlejšího neboli sekundárního insolvenčního řízení,¹⁴ je zcela zřejmé, že se v podmínkách dnešního globalizovaného světa nejedná již o ideální řešení přeshraničních insolvenčních řízení.¹⁵ Jeho hlavní nevýhodou je upřednostňování likvidačního řešení dlužníkovy úpadku i v případech, kdy by dlužníkův majetek jako celek měl objektivně větší hodnotu, než při jeho rozprodání po částech.¹⁶

2.1.3 Modifikovaný universalismus

Vzhledem k omezeným možnostem automatického uznávání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení v globálním měřítku, a tedy plné aplikace principu universality v insolvenčních řízeních s mezinárodním prvkem, se vyvinula teorie modifikované universality. Ačkoli vychází stejně jako universalismus z teze, že by ohledně jednoho dlužníka mělo existovat jediné insolvenční řízení, které bude zahrnovat veškerý dlužníkův majetek, připouští i to, že kromě tohoto tzv. hlavního insolvenčního řízení je v některých případech vhodné zahájit v jiném státě řízení další, tzv. vedlejší insolvenční řízení, které se týká téhož dlužníka, ale bude mít pouze omezenou teritoriální působnost. Vedlejší insolvenční řízení by pak mělo sloužit zejména k ochraně zájmů místních věřitelů dlužníka.

Princip modifikované universality je v současné době pravděpodobně nejvíce prosazovaným modelem mezinárodního insolvenčního práva a je na něm založeno jak

---

¹³ Srov. ADAMS, S., FINCLE, J. op. cit. sub. 12, s. 54.

¹⁴ K pojmu sekundární insolvenční řízení viz kapitolu 3.3.

¹⁵ Za zemi, kde se i v současné době uplatňuje teorie teritorialismu, lze označit např. Brazílii. Srov. CAMPANA FILHO, P. F. The Legal Framework for Cross-Border Insolvency in Brazil, *Houston Journal of International Law*. Fall 2009, s. 97-151.

¹⁶ Srov. ADAMS, S., FINCLE, J. op. cit. sub. 12, s. 56.

nařízení o insolvenčním řízení,¹⁷ tak i vzorový zákon UNCITRAL,¹⁸ jehož principy přijala do svých právních řádů již řada zemí.¹⁹

2.1.4 Spolupracující teritorialismus

Spolupracující teritorialismus vychází z modelu teritorialismu tím, že v každé jurisdikci je možné zahájit separátní insolvenční řízení ohledně téhož dlužníka, které se bude zabývat pouze majetkem vyskytujícím se na území státu, který řízení zahájil, a na toto řízení se použijí výlučně normy národního insolvenčního práva. Všechna paralelní řízení mají stejné postavení a žádné z nich se nepovažuje za „hlavní“ nebo „vedlejší“. Na druhou stranu tato teorie připouští, že je často žádoucí dosáhnout v případě jednoho dlužníka určité koordinace mezi jednotlivými insolvenčními řízeními. Tato koordinace může mít podobu spolupráce mezi jednotlivými soudy nebo insolvenčními správci z různých zemí a bývá obvykle založena na ad hoc bázi za dosažením určitého konkrétního cíle.²⁰

Na základě spolupráce je tedy např. možné dosáhnout jiného než likvidačního způsobu řešení dlužníkovy úpadku nebo může být dlužníkův majetek prodán jako celek, což ovšem závisí na možnostech konkrétních národních úprav a ochotě soudců v tom, jak budou mezinárodní spolupráci nakloněni. Nevýhodou ovšem zůstává, že aby věřitelé mohli dosáhnout co největšího uspokojení svých pohledávek, budou je muset přihlásit do všech insolvenčních řízení ve všech jurisdikcích.

2.1.5 Kontraktualismus

Někteří akademici²¹ rozeznávají jako další teorii mezinárodního insolvenčního práva tzv. kontraktualismus. Tento přístup umožňuje dlužníkovi vybrat si dopředu, jakým právem se bude případné insolvenční řízení ohledně jeho majetku v budoucnu řídit, namísto toho, aby to určovaly právní normy, resp. stát. Jde v podstatě o rozšíření smluvní volnosti na

---

¹⁷ Viz např. odst. 12 preambule k insolvenčnímu nařízení.

¹⁸ Vzorový zákon o přeshraniční insolvenční z roku 1997, který vznikl na půdě Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo. Ačkoli se jedná o nezávazný dokument, řada států se při tvorbě vnitrostátních pravidel týkajících se mezinárodního insolvenčního práva nechává inspirovat.

¹⁹ Např. USA, Velká Británie, ale i Polsko a Rumunsko.

²⁰ Srov. HOWCROFT, N. J. *Universal vs. Territorial Models for Cross-Border Insolvency: The Theory, the Practice, and Reality that Universalism Prevails*, *U.C. Davis Business Law Journal*. Spring 2008, s. 371.

²¹ Zastánci kontraktualismu jsou např. Robert K. Rasmussen, viz RASMUSSEN, R. K. *Debtor's Choice: A Menu Approach to Corporate Bankruptcy*, *Texas Law Review*. November 1992, s. 51-121, a dále Alan Schwartz viz SCHWARTZ, A. *A Contract Theory Approach to Business Bankruptcy*, *Yale Law Journal*. April 1998, s. 1807-1851.

insolvenční řízení. Jako výhody této teorie uvádí *Rasmussen*²² zejména ekonomickou efektivitu v případě dlužníkem zvoleného práva a dále to, že legislativa přijímá obvykle národní insolvenční právo pro široké kategorie osob, a opět je tedy výhodnější nechat dlužníka si vybrat, což mu umožní individualizaci pravidel pro jeho potřeby.

Kontraktualismus není ovšem obecně přijímán jako samostatná teorie.²³ Dokonce i jeho zastánci uznávají, že dlužníková volnost by měla mít určité meze, a to zejména v případě tzv. nedobrovolných věřitelů, tedy např. věřitelů z mimozávazkových vztahů.²⁴ Dle názoru autora se také spíše než o ucelenou teorii jedná pouze o určitý přístup k mezinárodnímu insolvenčnímu právu, který by ovšem rozhodně neměl být opomíjen. Kontraktualismus by se nicméně neměl směřovat s pojmem forum shopping, kterému se zejména nařízení o insolvenčním řízení²⁵ snaží zabránit jakožto nežádoucímu jevu. Teorie kontraktualismu totiž předpokládá, že dlužníkovi bude umožněna volba insolvenčního fóra, aniž by musel účelově přemísťovat své sídlo nebo majetek ve snaze získat pro sebe lepší podmínky pro případ insolvenčního řízení.

2.2 Vývoj mezinárodní spolupráce v oblasti insolvenčního práva

Již v novověku²⁶ se začaly objevovat snahy o určitou úpravu insolvenčních vztahů s mezinárodním prvkem. Důvodem byly zejména rozdíly v insolvenčním právu v jednotlivých státech, a také to bylo dáno významem insolvenčního práva v porovnání s jinými právními odvětvími způsobeného tím, že ve chvíli, kdy se dlužník dostane do úpadku, insolvenční právo získá přednost před řadou jiných právních oblastí, zejména právem obchodním, majetkovým a závazkovým.²⁷ Tyto snahy o mezinárodní úpravu zahrnovaly jak iniciativy harmonizovat insolvenční právo hmotné v některých státech, tak i pokusy alespoň sjednotit vybrané aspekty přeshraničních insolvenčních řízení. Podrobnější zkoumání si zaslouží především mezinárodní dohody a jiné nástroje, které vznikly ve 20. století.²⁸ Ty nejvýznamnější z nich jsou uvedeny v následujícím výčtu.

---

²² Srov. RASMUSSEN, R. K. A New Approach to Transnational Insolvencies, *Michigan Journal of International Law*, Fall 1997, s. 20-21.

²³ Srov. HOWCROFT, N. J. op. cit. sub. 20, s. 371.

²⁴ Srov. RASMUSSEN, R. K. op. cit. sub. 22, s. 22.

²⁵ Viz odst. 4 preambule k nařízení o úpadkovém řízení.

²⁶ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 1.

²⁷ Srov. BALZ, M. The European Union Convention on Insolvency Proceedings, *American Bankruptcy Law Journal*, Fall 1996, s. 486.

²⁸ K historii mezinárodního insolvenčního práva do 20. století viz např. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 1-2.

2.2.1 Skandinávská dohoda 1933

Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko uzavřely v roce 1933 dohodu o úpadku, která byla v roce 2002 nahrazena ve vztahu mezi Finskem a Švédskem nařízením o insolvenčním řízení.²⁹ Přijetí dohody umožnila zejména podobnost národních úprav insolvenčního řízení v těchto skandinávských státech. Dohoda vychází z principu universality a jednoty řízení. Ohledně jednoho dlužníka tedy může být zahájeno pouze jediné insolvenční řízení. Universální účinek je ovšem limitován tím, že se vztahuje pouze na státy, které jsou stranami Skandinávské dohody.³⁰

2.2.2 Rada Evropy – Istanbulská dohoda 1990

Na půdě Rady Evropy byla připravena a následně i v roce 1990 podepsána Istanbulská dohoda o některých mezinárodních aspektech insolvenčního řízení. Ačkoli dohodu podepsalo sedm států, tak doposud nenabyla účinnosti, protože byla ratifikována pouze Kyprem.³¹ Dohoda byla nahrazena ve vztahu mezi členskými státy Evropské unie nařízením o insolvenčním řízení.³² Ačkoli se Istanbulská dohoda považuje za neúspěšný projekt, nedá se jí upřít vliv na následující vývoj mezinárodního insolvenčního práva v Evropě.³³

2.2.3 UNCITRAL – Vzorový zákon 1997

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) připravila v roce 1997 Vzorový zákon o přeshraniční insolvenční (dále také jen „**vzorový zákon**“) za účelem vybavit státy moderním, harmonizovaným a spravedlivým rámcem pro přeshraniční insolvenční řízení.³⁴ K vzorovému zákonu byla připravena i příručka pro vydávání národních předpisů na základě vzorového zákona UNCITRAL o přeshraniční insolvenční. Vzorový zákon slouží pouze jako návod pro státy, které se rozhodly upravit své zákonodárství s ohledem na doporučení tam stanovená, respektuje rozdíly v právní kultuře a národní úpravě insolvenčního

---

²⁹ Viz čl. 44 odst. 1, písm. j insolvenčního nařízení. Dánsko využilo své možnosti neúčastnit se přijetí nařízení a to tak pro něj není závazné a použitelné (viz čl. 33 preambule k insolvenčnímu nařízení).

³⁰ Srov. PANNEN, K. *European Insolvency Regulation*. Berlin: De Gruyter, 2007, s. 13.

³¹ Srov. SCHELLEOVÁ, I. *Evropské insolvenční právo, Obchodní právo*. 2007, č. 6, s. 9.

³² Viz čl. 44, odst. 1, písm. k insolvenčního nařízení.

³³ Srov. SCHELLEOVÁ, I. *op. cit.* sub. 31, s. 9.

³⁴ Viz kap. 1, odst. 1 příručky pro vydávání národních předpisů na základě vzorového zákona UNCITRAL o přeshraniční insolvenční.

řízení jednotlivých států, nesnaží se ani o harmonizaci hmotněprávních ustanovení, věnuje se výhradně mezinárodním aspektům insolvenčního práva.³⁵

Vzorový zákon je, stejně jako nařízení o insolvenčním řízení, založen na principu modifikované universality, rozlišuje tedy mezi tzv. hlavním a vedlejším insolvenčním řízením. Byl zvolen i stejný hraniční určovatel pro zahájení hlavního insolvenčního řízení, které tak může být zahájeno pouze v zemi, kde má dlužník centrum svých hlavních zájmů.³⁶ Na rozdíl od insolvenčního nařízení zde ovšem není předpokládáno automatické uznávání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení v ostatních státech, ale je zde nutný určitý uznávací proces.³⁷

2.2.4 OHADA – Jednotný zákon 1998

Jako příklad mezinárodní snahy o harmonizaci vnitrostátních předpisů je třeba zmínit Jednotný zákon o organizaci kolektivního řízení pro očištění od dluhů,³⁸ který byl přijat mezi členskými státy Organizace pro harmonizaci obchodního práva v Africe (OHADA).³⁹ V současné době má organizace OHADA šestnáct členských států, mezi něž patří např. Nigérie, Kongo, Čad, Pobřeží slonoviny nebo Senegal. Jednotný zákon představuje plně harmonizovanou úpravu insolvenčního práva a není tak zapotřebí žádných ustanovení o rozhodném právu. Insolvenční řízení může zahájit soud v zemi, kde dlužník vykonává svou hlavní hospodářskou činnost⁴⁰ nebo v případě právnických osob primárně soud v místě registrovaného sídla.⁴¹

2.2.5 NAFTA – Principy spolupráce 2002

Na americkém kontinentě byly přijaty mezi členskými státy Severoatlantické zóny volného obchodu (NAFTA) Principy spolupráce v mezinárodních insolvenčních případech mezi členy NAFTA.⁴² Na přípravě dokumentu se podílel zejména Americký právní institut.⁴³

---

³⁵ Srov. HOWELL, J. *International Insolvency Law*, *International Lawyer (ABA)*. Spring 2008, vol. 42, no. 1, s. 125.

³⁶ Podrobněji k pojmu centrum hlavních dlužníkových zájmů viz kapitolu 3.2.

³⁷ Viz kap. 3 vzorového zákona.

³⁸ Uniform Act Organizing Collective Proceedings for Wiping Off Debts, dostupný na http://www.ohada.com/textes.php?newlang=english&categorie=588&AU=english_AUPCAP.pdf (dále také jen „jednotný zákon“).

³⁹ Ve francouzském jazyce „Organisation pour l'Harmonisation du Droit des Affaires en Afrique“, v anglickém jazyce „Organisation for the Harmonisation of Business Law in Afrika“.

⁴⁰ „principle place of business“.

⁴¹ Čl. 4 jednotného zákona.

⁴² „Principles of Cooperation in Transnational Insolvency Cases Among Member States of NAFTA“.

⁴³ American Law Institute.

Na základě principů spolupráce nedochází k automatickému uznání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, ale nejdříve je nutné uznávací řízení.⁴⁴

2.2.6 Dokumenty připravované a přijaté v rámci Evropské unie

Nejvýznamnějším dokumentem pro současné evropské mezinárodní insolvenční právo a tím pádem i pro Českou republiku je nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení. Vývoji nařízení, jeho základním principům, nejdůležitějším ustanovením, ale i problémům, které vyplývají z jejich interpretace, je proto věnována nejširší část této práce.

3 Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem

Evropská unie přiznává insolvenčnímu právu význam pro řádné fungování vnitřního trhu zejména pokud se některé insolvenční řízení týká více členských států.⁴⁵ Proto byla přijata již řada právních instrumentů sjednocujících některé aspekty mezinárodního insolvenčního práva v rámci Evropské unie. Kromě nařízení o insolvenčním řízení se jedná zejména o následující předpisy, které se dotýkají úpadku finančních institucí:

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/17/ES ze dne 19. března 2001 o reorganizaci a likvidaci pojišťoven,
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí a
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry.

3.1 Nařízení o insolvenčním řízení

Nařízení o insolvenčním řízení je nejvýznamnějším právním předpisem evropského práva týkající se insolvenčního řízení, protože je obecně použitelné na úpadek všech subjektů, pokud nejsou z jeho aplikace vyloučeny. Jiné evropské předpisy, tedy především výše zmíněné směrnice, se týkají úpadku pouze úzkého okruhu subjektů. V této kapitole budou dále rozebrány důvody, které vedly ke vzniku nařízení, základní principy, na kterých je založeno, a jeho věcná, osobní a teritoriální působnost.

---

⁴⁴ Srov. PANNEN, K. op. cit. sub. 30, s. 13.

⁴⁵ Viz čl. 2 preambule k nařízení o insolvenčním řízení.

3.1.1 Vývoj

Ačkoli Česká republika vstoupila do Evropské unie v roce 2004 a mohlo by se tak zdát, že nařízení o insolvenčním řízení, které v té době již bylo účinné, je jediným dokumentem upravujícím insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem, kterému je třeba věnovat pozornost, neměl by být opomíjen vývoj insolvenčního nařízení a jemu předcházejících snah a dokumentů, které se objevily již před vstupem České republiky do Evropské unie. Tyto dokumenty mohou totiž osvětlit smysl některých ustanovení tohoto nařízení a mohou sloužit také jako určité interpretační vodítko.⁴⁶

3.1.1.1 Návrhy úmluvy o úpadkovém řízení 1970 a 1980

Potřeba úpravy mezinárodního insolvenčního práva v rámci Evropské unie vyvstala zejména s přijetím Bruselské úmluvy⁴⁷ v roce 1968. Bruselská úmluva totiž výslovně vylučuje ze své použitelnosti věci týkající se insolvenčního řízení.⁴⁸ Proto byla ustanovena zvláštní komise, která v roce 1970 připravila první návrh úmluvy o úpadkovém řízení.⁴⁹ Ten byl založen na principu čisté universalitě a jednoty řízení, nepřipouštěla se tedy žádná vedlejší insolvenční řízení.⁵⁰ Úmluva v této podobě však nebyla přijata, a tak byl v roce 1980 vydán upravený návrh této úmluvy, který ovšem také ztroskotal.

3.1.1.2 Úmluva o insolvenčním řízení 1995

Myšlenka úpravy některých aspektů mezinárodního insolvenčního práva nicméně nebyla zcela opuštěna a v roce 1995 byla přijata většinou tehdejších členských států Evropské unie Úmluva o insolvenčním řízení,⁵¹ která se značně inspirovala Istanbulskou úmluvou z roku 1990. Přijetí úmluvy nicméně ztroskotalo na tom, že Velká Británie odmítla úmluvu podepsat.⁵² K Úmluvě o insolvenčním řízení byla vydána také důvodová zpráva, tzv. Virgos/Schmitova zpráva,⁵³ která má vzhledem k podobnosti znění Lucemburské úmluvy a insolvenčního nařízení velký význam i pro interpretaci nařízení.

---

⁴⁶ Zejména pokud jde o Lucemburskou úmluvu z roku 1995 a její důvodovou zprávu.

⁴⁷ Úmluva o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968.

⁴⁸ Čl. 1 odst. 2 Bruselské úmluvy.

⁴⁹ Draft Bankruptcy Convention 1970.

⁵⁰ Srov. PANNEN, K. op. cit. sub. 30, s. 9.

⁵¹ Convention on Insolvency Proceedings, také známá jako tzv. Lucemburská úmluva, dostupná např. na <http://aei.pitt.edu/2840/>.

⁵² BRODEC, J. Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu, *Právní rozhledy*. 2006, č. 12, s. 437.

⁵³ Dostupná např. na <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/?task=view.download&cid=390>.

3.1.1.3 Nařízení o insolvenčním řízení

Ačkoli tedy předchozí snahy o zakotvení úpravy insolvence do mezinárodní úmluvy v rámci Evropské unie nebyly úspěšné, po přijetí Amsterdamské smlouvy v roce 1999 se justiční spolupráce v civilních věcech dostala do kompetence Evropského společenství a bylo tak možné přijmout v této oblasti nařízení na základě tehdejších článků 61 písm. c a 67 odst. 1⁵⁴ Smlouvy o založení Evropského společenství. Nařízení se stalo účinným 31. května 2002 pro všechny členské státy Evropské unie kromě Dánska a od 1. května 2004 je přímo použitelné i v České republice.

3.1.2 Základní principy nařízení

Nařízení o insolvenčním řízení se nesnaží harmonizovat vnitrostátní předpisy členských států Evropské unie, naopak přímo v čl. 11 preambule přiznává, že „z důvodů značných odlišností v oblasti hmotného práva není účelné zavádět úpadkové řízení s obecnou působností.“ Omezuje se tedy především na úpravu příslušnosti zahájit insolvenční řízení, uznávání rozhodnutí a určení rozhodného práva.

Pannen rozeznává čtyři základní principy, ze kterých nařízení o insolvenčním řízení vychází, a to princip modifikované universality, princip vzájemné důvěry, použití lex concursus a princip automatického uznávání.⁵⁵

3.1.2.1 Modifikovaná universalita

Jak už bylo uvedeno výše, insolvenční nařízení je založeno na principu modifikované universality, což se dá odvodit zejména z čl. 11 a 12 preambule k nařízení. Ačkoli je tedy hlavním cílem nařízení konat ohledně jednoho dlužníka v celé Evropské unii pouze jediné insolvenční řízení, ne vždy je to zcela účelné. Zejména k ochraně zájmů místních věřitelů je tak možné zahájit vedlejší insolvenční řízení ve státě, kde má dlužník provozovnu. Dalším důvodem, pro který se zahájení vedlejšího řízení umožňuje,⁵⁶ je příliš složitá struktura dlužníkovy majetku.

---

⁵⁴ Po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost a opětovném přečíslování článků zakladatelských smluv odpovídá článku 61 SES článek 67 SFEU, článek 67 SES nyní již nemá ekvivalent.

⁵⁵ PANNEN, K. op. cit. sub, s. 15.

⁵⁶ Viz čl. 19 preambule.

3.1.2.2 Zásada vzájemné důvěry

Zásada vzájemné důvěry je zdůrazněna v čl. 22 preambule insolvenčního nařízení zejména s ohledem na uznávání rozhodnutí a na spory členských států o příslušnost. Automatické uznávání rozhodnutí by bez ní ani nebylo možné. Z této zásady vyplývá, že případy odmítnutí uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu v rámci působnosti nařízení by měly být omezeny na minimum. A dále, že rozhodnutí soudu, který jako první zahájil hlavní insolvenční řízení, nejsou soudy ostatních států oprávněny přezkoumávat, i kdyby řízení zahájil nepřislušný soud.⁵⁷

3.1.2.3 Použití lex concursus jakožto rozhodného práva

Nařízení stanovuje jako základní princip pro určení rozhodného práva lex fori concursus, tedy právo státu, který zahájil insolvenční řízení. Vzhledem k tomu, že insolvenční právo je z velké části právem procesním, by aplikace jiného práva byla těžko představitelná a znamenala by nepřiměřenou zátěž pro soudy, které by musely aplikovat insolvenční právo jiného státu. Tento princip je uveden v čl. 23 preambule a v čl. 4 nařízení, k němuž jsou ovšem v čl. 5 až 15 stanoveny výjimky sloužící zejména k ochraně práv věřitelů nabytých před zahájením insolvenčního řízení.

3.1.2.4 Automatické uznávání cizích rozhodnutí

Rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, stejně jako rozhodnutí vydaná v jeho rámci a rozhodnutí končící řízení vydaná v některém členském státě Evropské unie, jsou automaticky uznána v ostatních členských státech v okamžiku, kdy se stanou účinnými ve státě, který je vydal, a to bez jakéhokoli uznávacího řízení.⁵⁸ V tomto ohledu se tedy insolvenční nařízení liší od vzorového zákona UNCITRAL, jakož i od ostatních mezinárodních instrumentů týkajících se insolvenčního řízení. Soudy ostatních členských států nemohou takové rozhodnutí přezkoumávat a jediným důvodem k odmítnutí uznání je tzv. výhrada veřejného pořádku, která je definována v čl. 26 insolvenčního nařízení. Tato definice je užší než např. definice veřejného pořádku obsažená v nařízení Brusel I⁵⁹ a měla by být vykládána spíše restriktivně.⁶⁰

⁵⁷ Srov. *Eurofood*, rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/06, bod 44.

⁵⁸ Viz zejm. čl. 16 a 25 nařízení.

⁵⁹ Nařízení Rady (ES) 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „**nařízení Brusel I**“).

⁶⁰ Srov. čl. 22 preambule k insolvenčnímu nařízení a rozsudek Soudního dvora ve věci *Eurofood*, op. cit. sub. 57, body 62-64.

3.1.3 Věcná, osobní a teritoriální působnost nařízení

3.1.3.1 Působnost věcná

Věcná působnost nařízení o úpadkovém řízení je uvedena v jeho čl. 1, odst. 1. Aby bylo možné použít nařízení na některé insolvenční řízení, musí kumulativně splňovat několik podmínek – musí se jednat o kolektivní úpadkové řízení, které zahrnuje částečné nebo úplné zajištění dlužníkovy majetku⁶¹ a jmenování správce podstaty.

Pojem úpadkového řízení je definován v čl. 2 písm. a nařízení odkazem na přílohu A, ve které je uvedený seznam řízení vyskytujících se v jednotlivých členských státech, na které se působnost nařízení vztahuje. Za zmínku stojí, že řízení spadající do působnosti nařízení nemusí probíhat pouze před soudem, ale i před jiným orgánem.⁶² Pokud jde o Českou republiku, tak do působnosti nařízení spadají všechny způsoby řešení úpadku podle insolvenčního zákona, tedy konkurz, reorganizace a oddlužení.

Další podmínkou je, že se zároveň musí jednat o kolektivní řízení, které má umožnit všem věřitelům dlužníka uplatňovat v něm své pohledávky.⁶³ Řízení musí zároveň zahrnovat částečné nebo úplné zajištění dlužníkovy majetku ve smyslu jakéhokoli omezení dlužníkových dispozičních práv.⁶⁴

Z logiky věci je také zapotřebí, aby se dlužník nacházel ve stavu úpadku. Jak je ovšem úpadek v konkrétním případě definován, bude záležet na lex concursus toho státu, který insolvenční řízení zahájí. V České republice je tak například možné zahájit insolvenční řízení, na které se bude nařízení vztahovat, i v případě hrozícího úpadku dlužníka,⁶⁵ zatímco v jiném státě by stejný dlužník nemusel podmínky pro zahájení insolvenčního řízení splňovat.

Poslední podmínkou pro to, aby insolvenční řízení spadalo do působnosti nařízení, je jmenování správce podstaty. Správce podstaty je definován v čl. 2 písm. b nařízení. Jeho hlavní funkcí je spravovat nebo realizovat prodej majetku dlužníka a dohlížet na správu dlužníkových záležitostí. Seznam osob nebo subjektů, které se pro účely nařízení považují za správce, je uveden v příloze C k nařízení.

---

⁶¹ V oficiálním českém znění publikovaném v Úředním věstníku Evropské unie je použit pojem „zabavení“ dlužníkovy majetku. V této práci však budu používat překlad používaný *Bělohlávkem*, viz BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 33.

⁶² Srov. Čl 10 preambule k nařízení.

⁶³ Srov. SCHELLEOVÁ, I. op. cit. sub. 31, s. 11.

⁶⁴ Srov. KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, a.s., 2008, s. 669.

⁶⁵ § 3 odst. 4 insolvenčního zákona.

3.1.3.2 Působnost osobní

Pokud jde o osobní působnost, nařízení se vztahuje, jak je uvedeno v čl. 9 preambule, na úpadek všech subjektů, ať už jde o osoby fyzické, právnické, podnikatele nebo nepodnikatele. Nařízení ovšem ze své působnosti v čl. 1 odst. 2 vylučuje některé konkrétní subjekty, a to pojišťovny a úvěrové instituce. Důvodem pro jejich vynětí je zvláštní úprava⁶⁶ věnovaná těmto subjektům s ohledem na specifika jejich úpadku. Z toho vyplývá, že odpověď na otázku, ohledně kterého subjektu je možné zahájit konkrétní insolvenční řízení, nalezneme v právním řádu toho státu, který má řízení zahájit.

3.1.3.3 Teritoriální působnost nařízení

Nařízení je přímo použitelným právním předpisem ve všech členských státech Evropské unie kromě Dánska.⁶⁷ Aby vůbec na zahájené řízení na území některého členského státu bylo možné aplikovat nařízení o insolvenčním řízení, musí se v některém členském státě nacházet místo hlavních dlužnickových zájmů, neboli, musí být možné v některém z členských států zahájit hlavní insolvenční řízení.⁶⁸ Pokud se tedy místo hlavních dlužnickových zájmů nenachází v Evropské unii, není nařízení možné aplikovat ani v případě, kdy má dlužník v Evropské unii sídlo, provozovnu, majetek nebo věřitele. Pro aplikaci nařízení by dále měla být splněna podmínka určitého mezinárodního prvku, tedy měl by zde být vztah k některému dalšímu členskému státu Evropské unie.⁶⁹

Z počátku panovaly pochybnosti o tom, zda je možné použít nařízení a dojít tak k závěru o příslušnosti soudu některého z členských států i v případě, kdy se sice centrum hlavních dlužnickových zájmů nachází v Evropské unii, ale sídlo dlužníka se vyskytuje mimo území Evropské unie. Tato otázka již byla některými evropskými soudy vyřešena kladně⁷⁰ a k takovému řešení se přiklání i odborná veřejnost.⁷¹ Nařízení zcela jasně stanovuje místo dlužnickových zájmů jako jediný určovatelský prvek pro aplikaci nařízení, aniž by se omezoval jen na subjekty se sídlem v Evropské unii. Je třeba poznamenat, že se zároveň nejedná o porušení

---

⁶⁶ Zejména se jedná o Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/17/ES ze dne 19. března 2001 o reorganizaci a likvidaci pojišťoven a Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí.

⁶⁷ Pokud nebude stanoveno jinak, bude dále v textu hovořeno o Evropské unii a o členských státech Evropské unie pouze ve smyslu všech členských států Evropské unie kromě Dánska.

⁶⁸ Viz čl. 14 preambule k nařízení.

⁶⁹ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 72.

⁷⁰ Nejznámějším je případ *BRAC Rent-A-Car*, rozhodnutí britského Vrchního soudu (High Court of Justice) ze dne 7. února 2003 ve věci *BRAC Rent-A-Car International Inc.*

⁷¹ Srov. AASARU, E. The Desirability of 'Centre Of Main Interests' as a Mechanism for Allocating Jurisdiction and Applicable Law in Cross-Border Insolvency Law, *European Business Law Review*. 2011, vol. 22, no. 3, s. 366. S tímto názorem naopak nesouhlasí Bělohávek, srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 143

norem mezinárodního práva.⁷² Lze si tedy představit situaci, kdy dojde k zahájení insolvenčního řízení např. v České republice ohledně dlužníka se sídlem v USA, toto řízení bude automaticky uznáno v ostatních členských státech Evropské unie, aniž by soudy členských států byly oprávněny rozhodnutí o zahájení řízení přezkoumávat. Toto řízení by ovšem již nemuselo být uznáno jako hlavní řízení v místě sídla dlužníka, tedy v USA. Lze předpokládat, že tato situace by však nastala spíše v případě, pokud půjde o dlužníka se sídlem ve státě, který neimplementoval do svého právního řádu Vzorový zákon UNCITRAL, jež jako hraničního určovatele mezinárodní příslušnosti taktéž stanovuje místo hlavních dlužnickových zájmů.⁷³

3.2 Pravomoc k zahájení hlavního insolvenčního řízení

Základním ustanovením pro určení mezinárodní pravomoci podle nařízení o insolvenčním řízení, je čl. 3 tohoto nařízení, v jehož odstavci 1 nalezneme hraničního určovatele pro určení pravomoci k zahájení hlavního insolvenčního řízení. K zahájení tzv. hlavního insolvenčního řízení jsou příslušné soudy toho členského státu, ve kterém se nacházejí hlavní dlužnickovy zájmy (dále také jen „COMI“⁷⁴).

Hlavním insolvenčním řízením ve smyslu insolvenčního nařízení je ideálně jediné řízení, které zahrnuje veškerý majetek dlužníka, bez ohledu na to, kde se dlužníkův majetek nachází, a ve kterém mohou všichni dlužníkoví věřitelé uplatňovat své pohledávky. Za určitých okolností je však možné zahájit i tzv. vedlejší insolvenční řízení v jiných členských státech, než v tom, ve kterém lze zahájit hlavní insolvenční řízení. Tato vedlejší řízení je možné vést pouze ve státě, kde má dlužník provozovnu, a účinky takového řízení jsou omezeny pouze na majetek, který se nachází na území tohoto státu.⁷⁵

Soudy členského státu, které mají v případě umístění dlužníkovy COMI na jejich území pravomoc zahájit hlavní insolvenční řízení, jsou logicky příslušné i k vedení a ukončení insolvenčního řízení a dle výkladu Soudního dvora Evropské unie⁷⁶ i k rozhodování o věcech úzce souvisejících s insolvenčním řízením.⁷⁷ Místní příslušnost soudů v rámci konkrétního členského státu, jehož soudy se stanou příslušnými, je však již ponechána

---

⁷² ČIHULA, T. Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s cizím prvkem, *Právní rozhledy*. 2006, č. 18, s. 674.

⁷³ Viz čl. 2 písm. b Vzorového zákona.

⁷⁴ Zkratka anglického názvu tohoto institutu „center of the main interests“.

⁷⁵ Čl. 3 odst. 2 insolvenčního nařízení.

⁷⁶ *Deko Marty*, rozsudek Soudního dvora ze dne 12. února 2009 ve věci C-339/07.

⁷⁷ K tomu, která řízení je možno zahrnout pod pojem řízení úzce související s insolvenčním řízením viz kapitolu 3.5.3.

vnitrostátní úpravě.⁷⁸ V případě České republiky bude místní příslušnost určena na základě insolvenčního zákona⁷⁹ a občanského soudního řádu.⁸⁰

3.2.1 Centrum hlavních dlužnickových zájmů (COMI)

Stěžejním pojmem nařízení o insolvenčním řízení je centrum hlavních dlužnickových zájmů. Tento pojem má zcela autonomní význam a je ho tak nutné v celé Evropské unii vykládat jednotně a nezávisle na vnitrostátních předpisech jednotlivých členských států, což zdůraznil Soudní dvůr Evropské unie ve svém nedávném rozhodnutí ve věci *Interedil*.⁸¹ Jeho správné určení má význam nejen pro stanovení mezinárodní příslušnosti k zahájení hlavního insolvenčního řízení, ale zprostředkovaně také pro určení rozhodného práva. Insolvenční řízení se totiž bude řídit právem toho státu, který řízení zahájil.⁸²

Nelze ovšem vyloučit situaci, kdy hlavní insolvenční řízení zahájí členský stát Evropské unie, na jehož území se ve skutečnosti dlužníkovo COMI nacházet nebude (ačkoli o tom soud tohoto členského státu bude přesvědčen). V takovém případě soudy ostatních členských států budou muset přesto rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení na základě zásady vzájemné důvěry uznat, aniž by měly pravomoc ho přezkoumávat. Možností v takovém případě může být odmítnutí uznání na základě výhrady *ordre public*, nicméně jak už bylo řečeno výše, použití této výhrady by mělo být omezeno na minimum.⁸³

Definice místa hlavních dlužnickových zájmů není v nařízení o insolvenčním řízení obsažena; určité vodítko pro jeho určení je nicméně stanoveno v čl. 13 preambule k insolvenčnímu nařízení. COMI by tak mělo odpovídat místu, ze kterého dlužník obvykle své zájmy spravuje a je proto zjistitelné třetími osobami. Pro právnické osoby je pak v čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení stanovena vyvrátitelná domněnka, podle které platí, že pokud není prokázán opak, tak se za místo hlavních dlužnickových zájmů považuje sídlo této právnické osoby. K výkladu pojmu COMI měl již několikrát možnost se vyjádřit i Soudní dvůr Evropské unie, aplikace tohoto institutu však bude ležet především na bedrech soudů členských států Evropské unie.

⁷⁸ Viz čl. 15 preambule k insolvenčnímu nařízení.

⁷⁹ Viz § 7 odst. 2 insolvenčního zákona, který v otázce věcné a místní příslušnosti odkazuje na občanský soudní řád.

⁸⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“ nebo „OSŘ“).

⁸¹ *Interedil*, rozsudek Soudního dvora ze dne 20. října 2011 ve věci C-396/09, bod 44. K podpoření tohoto názoru dále také srov. stanovisko generální advokátky Juliane Kokott ve věci *Interedil*, C-396/09. V tomto smyslu se sice SDEU vyjádřil již dříve, ale pouze v odůvodnění rozsudku, a to ve věci *Eurofood*. Srov. *Eurofood*, op. cit. sub. 57, bod 31.

⁸² Čl. 4 insolvenčního nařízení.

⁸³ Čl. 22 preambule k insolvenčnímu nařízení.

Dle Virgós/Schmitovy zprávy mají dlužníkovy zájmy, jejichž hlavní centrum je třeba určit, zahrnovat ne jen obchodní, průmyslové a profesní aktivity dlužníka, ale také obecné ekonomické aktivity tak, aby byly zahrnuty i aktivity fyzických osob (spotřebitelů).⁸⁴ Dlužníkovy zájmy je tak třeba posuzovat zejména jako zájmy ekonomické ve smyslu výdělečném.⁸⁵ Pokud má dlužník takto definované zájmy ve více státech, je pak rozhodujícím kritériem stanovení, kde se nacházejí jeho zájmy hlavní.

Pro určení mezinárodní pravomoci je dále zásadní stanovení okamžiku, ke kterému se má umístění místa hlavních dlužníkových zájmů posuzovat. Soudní dvůr Evropské unie se k tomuto problému v rozsudku *Staubitz-Schreiber*⁸⁶ vyjádřil tak, že tímto rozhodujícím okamžikem je podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení. Následující změna dlužníkovy COMI by tak již neměla mít žádný vliv na určení mezinárodní pravomoci.

V tuto chvíli je třeba poznamenat, že zahájení řízení ve smyslu insolvenčního nařízení se nekryje s pojmem zahájení insolvenčního řízení dle českého insolvenčního zákona. Zahájení řízení (v anglickém jazyce „*opening of the insolvency proceeding*“, v německém jazyce „*Eröffnung des Insolvenzverfahrens*“) ve smyslu nařízení totiž předpokládá rozhodnutí soudu, které bude obsahovat omezení dlužníka v nakládání se svým majetkem a jmenování správce podstaty.⁸⁷ Zahájení insolvenčního řízení dle českého práva této definici zcela jistě neodpovídá a za zahájení řízení dle insolvenčního nařízení tak bude zapotřebí považovat ve většině případů až rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku dlužníka,⁸⁸ resp. okamžik, kdy toto rozhodnutí bude účinné.⁸⁹ Dle mého názoru lze nicméně připustit, že za zahájení insolvenčního řízení ve smyslu nařízení bude možné považovat i jmenování předběžného insolvenčního správce ještě před rozhodnutím o úpadku.⁹⁰

Mezi podáním návrhu a zahájením řízení ve smyslu insolvenčního nařízení tak obvykle bude určitý časový interval. V případě *Staubitz-Schreiber* dlužník (fyzická osoba) přesunul své COMI z Německa do Španělska po podání návrhu na zahájení řízení ve Španělsku, ale ještě před zahájením insolvenčního řízení v Německu. Německý soud prvního stupně zamítl insolvenční návrh pro nedostatek majetku a odvolací soud se následně

---

⁸⁴ Srov. bod 75 Virgós/Schmitovy zprávy.

⁸⁵ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. Evropské insolvenční právo, *Bulletin advokacie*. 2007, č. 11, s. 41.

⁸⁶ *Staubitz-Schreiber*, rozsudek Soudního dvora ze dne 17. ledna 2006 ve věci C-1/04.

⁸⁷ Srov. Rozsudek Soudního dvora ve věci *Eurofood*, op. cit. sub. 57, bod 58.

⁸⁸ Srov. RICHTER, T. Účinky hlavního insolvenčního řízení ve vztahu k exekučnímu řízení, zahájenému v jiném členském státu Unie (MG Probud Gdynia). Poznámka k rozhodnutí Evropského soudního dvora, *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 6, s. 188.

⁸⁹ Čl. 2 písm. f insolvenčního nařízení.

⁹⁰ Předběžný insolvenční správce je uveden v příloze C k insolvenčnímu nařízení mezi správci podstaty ve smyslu čl. 2 písm. b nařízení.

nepovažoval za příslušný s odůvodněním, že dlužníkovu COMI bylo přesunuto do Španělska. V této situaci SDEU rozhodl, že příslušným je soud toho státu, kde se nacházely dlužníkovy zájmy v okamžiku podání návrhu.

Nelze ovšem vyloučit případy, kdy po podání návrhu na zahájení řízení v jednom státě, ale ještě před jeho zahájením, bude i ve státě, kam bylo mezitím dlužníkovu COMI přesunuto, podán návrh na zahájení insolvenčního řízení. V této situaci by pak bylo možné argumentovat, že soudy tohoto druhého členského státu jsou příslušné k zahájení hlavního řízení, protože v době podání návrhu zde bylo umístěno dlužníkovu COMI. *Szydło*⁹¹ dovozuje, že v takovém případě by měl mezinárodní pravomoc ten soud, který by zahájil hlavní insolvenční řízení dříve, a druhý soud by jeho rozhodnutí o zahájení řízení měl uznat. Dle mého názoru tento přístup však není zcela v souladu s argumentací SDEU v rozhodnutí *Staubitz-Schreiber*. SDEU totiž zdůrazňuje nutnost ochrany věřitelů a také, že forum shopping je negativním jevem.

Je třeba připustit, že se podobné případy opravdu mohou stávat, a to již proto, že ne vždy mají soudy možnost dozvědět se o podání návrhu nebo zahájení řízení v jiném členském státě. „*Podání návrhu na zahájení řízení stabilizuje mezinárodní pravomoc daného soudu v přeshraničních insolvenčních případech, ale teprve rozhodnutí o zahájení takového řízení zcela vyloučí možnost forum shopping.*“⁹²

Na druhou stranu, v případě přemístění dlužníkovu sídla do jiného členského státu ještě před podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení bude dle názoru SDEU nutné vycházet z domněnky, že se místo jeho hlavních zájmů bude nacházet v místě jeho nového sídla. Pro určení příslušnosti tak bude rozhodující poslední místo dlužníkových hlavních zájmů před podáním návrhu na zahájení řízení.⁹³

3.2.1.1 Centrum hlavních zájmů dlužníka fyzické osoby

Pokud se jedná o fyzické osoby, nařízení neobsahuje žádnou domněnku pro stanovení centra hlavních dlužníkových zájmů. Je zřejmé, že pro jeho určení bude nicméně zapotřebí rozlišovat, zda se jedná o podnikající nebo nepodnikající fyzickou osobu.

---

⁹¹ Srov. SZYDŁO, M. Prevention of Forum Shopping in European Insolvency Law, *European Business Organization Law Review*. 2010, č. 11, s. 265.

⁹² SZYDŁO, M. op. cit. sub. 91, s. 269 (překlad autora).

⁹³ *Interdil*, op. cit. sub. 81, bod 56.

V případě fyzické osoby nepodnikatele bude COMI zpravidla odpovídat místu obvyklého pobytu dlužníka.⁹⁴ Vzhledem k tomu, že pro fyzické osoby je přemístění místa jejich pobytu díky volnému pohybu osob v rámci Evropské unie velmi snadné, měl by být kladen důraz zejména na to, aby COMI v případě fyzické osoby bylo zjistitelné pro třetí osoby, a to především pro dlužníkovy věřitele.⁹⁵ Pobyt by tak rozhodně neměl být jediným kritériem pro určení dlužníkovy COMI. V úvahu by mělo být vzato zejména to, kde dlužník vykonává své ekonomické aktivity (kde pracuje), kde se nachází dlužníkuv majetek, ale i kde má své rodinné zázemí.⁹⁶

Rozhodujícím ukazatelem pro stanovení centra hlavních zájmů podnikající fyzické osoby pak bude místo, kde vykonává svou podnikatelskou činnost.⁹⁷ Nejdříve ovšem bude nutné posoudit, do jaké míry je příčinou úpadku dlužníka jeho podnikatelská aktivita.

3.2.1.2 Centrum hlavních zájmů dlužníka právnické osoby

Pokud není prokázán opak, pak se za místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy právnické osoby, považuje její sídlo.⁹⁸ Dle některých autorů tím, že bylo jako hraniční určovatel pro pravomoc k zahájení insolvenčního řízení stanoveno dlužníkovy COMI a nikoli dlužníkovy sídlo, došlo k upřednostnění kontinentální teorie skutečného sídla oproti teorii registrovaného sídla, používané především ve státech právního systému common law.⁹⁹ Vzhledem k vyvratitelné domněnce o totožnosti COMI se sídlem právnické osoby a zejména vzhledem k jejímu výkladu Soudním dvorem Evropské unie se však jako přesnější jeví, že se jedná spíše o kompromis mezi těmito dvěma pojetími sídla právnické osoby.

S touto vyvratitelnou domněnkou je ovšem spojeno nemálo výkladových problémů. Musí soud z úřední povinnosti zkoumat, zda se dlužníkovy COMI nachází v jiném státě, než ve státě dlužníkovy sídla? Jak silná je tato domněnka? Jaké hlavní ukazatele má soud při jejím vyvracení sledovat? Ačkoli se na některé tyto otázky již alespoň z části podařilo nalézt odpověď, některé zůstávají stále nezodpovězeny.

To, že soud má povinnost zkoumat svoji pravomoc a příslušnost k rozhodnutí o věci ex offio, je zřejmé. Ovšem ohledně toho, do jaké míry má soud zkoumat skutečné místo

---

⁹⁴ Bod 75 Virgós/Schmitovy zprávy. *Bělohávek* pak dochází ke stejnému závěru použitím ustanovení čl. 2 nařízení Brusel I. Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 138.

⁹⁵ Jedná se o jeden z požadavků čl. 13 preambule k insolvenčnímu nařízení.

⁹⁶ Srov. SZYDLO, M. op. cit. sub. 91, s. 259.

⁹⁷ Bod 75 Virgós/Schmitovy zprávy.

⁹⁸ Čl. 3 odst. 1 věta druhá insolvenčního nařízení.

⁹⁹ Srov. MOSS, G., FLETCHER, I. F., ISAACS, S. I. *The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A Commentary and Annotated Guide*. Oxford: Oxford University Press, 2002, s. 39-40.

hlavních dlužnickových zájmů, nepanuje shoda. *Bělohávek* je například toho názoru, že soud by měl to, zda je dlužnickovo sídlo také zároveň místem jeho COMI, zkoumat z úřední povinnosti, nicméně dodává, že je vhodné otázku intenzity tohoto zkoumání ponechat spíše vnitrostátní úpravě jednotlivých členských států.¹⁰⁰ *Šabatka* pak dochází k závěru, že důkazní břemeno ohledně toho, že se dlužnickovo COMI nachází jinde než ve státě jeho sídla, bude ležet na tom, kdo se vyvrácení domněnky bude domáhat.¹⁰¹ S tímto řešením souhlasím. Vzhledem k povaze vyvrátitelné domněnky týkající se místa hlavních dlužnickových zájmů v případě právnické osoby by mělo být pro určení pravomoci soudu dostačující prokázání dlužnickova sídla na území tohoto státu. Účastníci řízení se pak mohou domáhat opačného závěru s tím, že také budou mít důkazní břemeno o tom, že se v místě sídla dlužnickovo COMI nenachází.

Zcela zásadním pro výklad pojmu hlavních dlužnickových zájmů v případě právnických osob je rozhodnutí *Eurofood*,¹⁰² ve kterém Soudní dvůr Evropské unie došel k závěru, že domněnka může být vyvrácena jedině v případě, „*jestliže skutečnosti, jež jsou objektivní a zjiřitelné třetími osobami, umožní prokázat existenci skutečné situace odlišné od té, kterou má odrážet umístění do místa předmětného sídla. Tak by tomu mohlo být zejména v případě společnosti, která by nevykonávala žádnou činnost na území členského státu, kde se nachází její sídlo*“.¹⁰³ Ve světle tohoto výkladu se tak domněnka jeví relativně silnou. Nejasnosti ovšem přetrvávají ohledně podmínek, za jakých je možné se od této domněnky odchýlit. Zejména existují pochybnosti o tom, jaké „skutečnosti“ mohou domněnku vyvrátit a pro jaké „třetí osoby“ musí být tyto skutečnosti objektivně zjiřitelné. Zcela zřejmé není ani to, co znamená ona objektivní zjiřitelnost. Může to zahrnovat i skutečnosti, které je možné zjiřit na základě určitého šetření, nebo musejí být každému jasné samy o sobě?

V případě pojmu „třetí osoby“ není pochyb o tom, že se jedná především o dlužnickovy věřitele, a to zejména o ty potenciální. Test, zda jsou pro tyto třetí osoby některé skutečnosti zjiřitelné, by pak měl být objektivní (stejný) pro všechny věřitele dlužníka.¹⁰⁴

K posuzování centra hlavních dlužnickových zájmů po rozhodnutí *Eurofood*, který je teorií považován za jakýsi mezník v aplikaci nařízení o insolvenčním řízení,¹⁰⁵ *Lyčka* uzavírá:

---

¹⁰⁰ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 141-142, 1308. Tento svůj názor opírá zejména o rozhodnutí *Eurofood*, konkrétně o jeho bod 41.

¹⁰¹ Srov. ŠABATKA, P. Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních, *Právní rozhledy*. 2006. č. 3, s. 97-98, MOSS, G., FLETCHER, I. F., ISAACS, S. I. op. cit. sub. 99, s. 173.

¹⁰² *Eurofood*, op. cit. sub. 57. Rozhodnutí se sice zabývá stanovením COMI společnosti náležející k holdingu, ale není pochyb o tom, že tyto závěry lze obecně aplikovat i na samostatné právnické osoby nepatřící do žádné skupiny.

¹⁰³ *Eurofood*, op. cit. sub. 57, bod 37.

¹⁰⁴ Srov. WESSELS, B. COMI: Past, Present and Future, *Insolvency Intelligence*. 2011, vol. 24, no. 2, s. 22.

„sídlo je rozhodujícím kritériem pro stanovení soudní příslušnosti v úpadkových řízeních s výjimkou případů, kdy společnost v daném členském státě vůbec žádnou činnost nevykonává“.¹⁰⁶ Vzhledem k následujícímu vývoji pojmu dlužníkov COMI tento závěr sice nelze zcela přijmout, ale po rozhodnutí *Eurofood* bylo možné na výklad tohoto pojmu takto nazírat. To, že teorie a praxe spolu však nemusí vždy korespondovat, dokládá studie rozhodnutí soudů členských států Evropské unie¹⁰⁷ (dále také jen „studie“), na jejímž základě je možné si udělat věrohodnou představu o aplikaci nařízení o insolvenčním řízení v praxi, ačkoli zahrnuje pouze rozhodnutí vydaná v době od účinnosti nařízení (květen 2002) do ledna 2009 a nemusí tak již být zcela aktuální.

Studie například ukazuje, že ze 72 rozhodnutí evropských soudů zabývajících se otázkou centra hlavních dlužníkových zájmů, ze kterých vychází, byla v 82% domněnka o umístění COMI ve státě dlužníkov sídla vyvrácena.¹⁰⁸ Je ovšem velmi zajímavé, že se tato tendence nezměnila ani po vydání rozhodnutí *Eurofood*.¹⁰⁹ Je samozřejmě nutné vzít v úvahu, že zde mohou být případy, kdy soudy členských států zahájily insolvenční řízení ohledně nadnárodní společnosti, aniž by se aplikací nařízení a tím pádem i otázkou COMI zabývaly. V takových případech pak lze předpokládat, že pokud by pravomoc podle nařízení byla posuzována, tak by domněnka nejspíše byla aplikována.¹¹⁰

Pokud jde o skutečnosti, na jejichž základě je možné vyvrátit domněnku obsaženou ve čl. 3 odst. 1 větě druhé nařízení o insolvenčním řízení, jako výchozí bod je možné vzít *Virgós/Schmitovu* zprávu, která uvádí, že dlužníkovým COMI bude obvykle místo, kde se nachází dlužníkov hlavní ústředí (head office).¹¹¹ Tento bod je ovšem později vykládán tak, že rozhodujícím bude spíše místo, kde jsou vykonávány funkce dlužníkov ústředí, než kde je ústředí skutečně umístěno, bude se tak jednat zejména o místo, kde probíhají strategická, výkonná a administrativní rozhodnutí.¹¹²

Faktor umístění hlavního ústředí dlužníka při zvažování umístění COMI právnické osoby zdůrazňuje i Soudní dvůr Evropské unie ve věci *Interedil*. Toto rozhodnutí považují po rozhodnutí *Eurofood* za zcela zásadní ve výkladu pojmu centrum hlavních dlužníkových

---

¹⁰⁵ Srov. WESSELS, B. op. cit. sub. 104, s. 17.

¹⁰⁶ LYČKA, M. Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku, *Právní rozhledy*. 2010, č. 17, s. 621.

¹⁰⁷ MEVORACH, I. Jurisdiction in Insolvency: A Study of European Courts' decisions, *Journal of Private International Law*. August 2010, vol. 6, no. 2, s. 327-357.

¹⁰⁸ MEVORACH, I. op. cit. sub. 107, s. 342.

¹⁰⁹ MEVORACH, I. op. cit. sub. 107, s. 344.

¹¹⁰ MEVORACH, I. op. cit. sub. 107, s. 338, 343.

¹¹¹ Bod 75 *Virgós/Schmitovy* zprávy.

¹¹² Srov. MOSS, G., FLETCHER, I. F., ISAACS, S. I. op. cit. sub. 99, s. 169.

zájmů. Soudní dvůr v něm dovedl úmysl zákonodárce upřednostnit místo ústřední správy společnosti jako kritérium příslušnosti¹¹³ a uvedl, že se „v případě, že se řídicí a kontrolní orgány společnosti nacházejí v místě jejího sídla a rozhodnutí o správě této společnosti jsou přijímána způsobem zjistitelným pro třetí osoby na tomto místě, uplatní plně domněnka stanovená v čl. 3 odst. 1 druhé větě nařízení, podle které se místo, kde jsou soustředěny hlavní zájmy společnosti, nachází na výše uvedeném místě.“¹¹⁴

Vyvrátit domněnku je však dle názoru SDEU možné, pokud se z pohledu třetích osob (věřitelů společnosti) místo ústřední správy nenachází v místě jejího sídla. V takovém případě je třeba zohlednit všechna místa, kde dlužník vykonává hospodářskou činnost nebo kde vlastní majetek, pokud je to zjistitelné pro třetí osoby. Pro vyvrácení domněnky nestačí samo o sobě to, že dlužník vlastní majetek v jiném členském státě, než ve státě svého sídla. K tomu, že se dlužníkovo COMI nachází jinde než ve státě jeho sídla, je zapotřebí dojít na základě celkového posouzení všech relevantních skutečností a toto zjištění musí být ověřitelné třetími osobami.¹¹⁵

Studie rozhodnutí členských států, která byla již zmíněna výše, se zabývala taktéž argumentací soudů v případech, kdy považovaly domněnku za vyvrácenou, a ukazuje tak základní přehled faktorů, které soudy považují za rozhodující k vyvrácení domněnky. Tyto faktory jsou rozděleny do pěti kategorií: faktory řídicího ústředí¹¹⁶ (zahrnující zejména místo, kde dochází k řízení finančních záležitostí, kde jsou vykonávány řídicí funkce, kde je rozhodována obchodní strategie atd.), obchodní transakce (umístění majetku, věřitelů, obchodních aktivit společnosti atd.), zjistitelnost třetími osobami, skutečnost že sídlo právnické osoby je „pouhou poštovní schránkou“, a ostatní faktory (obsahující např. státní příslušnost společníků, statutárních orgánů, auditorů, integraci holdingové struktury atd.).¹¹⁷

Ze studie pak vyplývá, že soudy členských států nejčastěji argumentují místem, kde jsou vykonávány funkce řídicího ústředí, a to až v 71% (jako zcela primární byl tento faktor zmíněn v 46% případů a zároveň spolu s umístěním obchodních transakcí bez stanovení, který faktor je rozhodující, bylo řídicí ústředí zmíněno v dalších 25% rozhodnutí). Další faktory byly nejčastěji použity v tomto pořadí: obchodní transakce (11%), ostatní faktory (11%), skutečnost, že sídlo je „pouhou poštovní schránkou“ (5%), a zjistitelnost třetími osobami.¹¹⁸

¹¹³ *Interedil*, op. cit. sub. 81, bod 48 a 59.

¹¹⁴ *Interedil*, op. cit. sub. 81, bod 50.

¹¹⁵ *Interedil*, op. cit. sub. 81, bod 59.

¹¹⁶ operational head office

¹¹⁷ MEVORACH, I. op. cit. sub. 107, s. 339-341.

¹¹⁸ Z čl. 13 insolvenčního nařízení a z rozhodnutí *Eurofood* sice vyplývá, že tento faktor je jednou z nezbytných podmínek, aby mohla být domněnka umístění COMI ve státě sídla vyvrácena, ale málokdy se bude jednat o

(2%).¹¹⁹ Lze tak v podstatě uzavřít, že argumentace soudů členských států pro vyvrácení domněnky je relativně stabilní a za nejvýznamnější faktor pro vyvrácení domněnky obsažené v čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení se v současné době považuje umístění hlavní správy/centrály dlužníka, a to jak z pohledu členských států Evropské unie, tak SDEU.

Pokud jde o to, které skutečnosti jsou „objektivně zjistitelné“ pro třetí osoby, stojí za povšimnutí rozhodnutí Odvolacího soudu Anglie a Walesu ve věci *Stanford*,¹²⁰ který *Wessels*¹²¹ považuje za další významný bod ve vývoji pojmu místa hlavních dlužnických zájmů. Tímto rozhodnutím byl potvrzen test aplikovaný v této věci soudem v první instanci ohledně otázky, kterými skutečnostmi se mají soudy zabývat při stanovení centra dlužnických zájmů: dle britských soudů je tak nutné nejdříve aplikovat domněnku, že dlužníkovo COMI je ve státě, kde je umístěno jeho sídlo. Důkazní břemeno ohledně vyvrácení domněnky pak leží na tom, kdo se jejího vyvrácení domáhá. Domněnka však může být vyvrácena pouze objektivními skutečnostmi. Těmto objektivním skutečnostem však nelze přikládat žádný význam, pokud nejsou zjistitelné třetími osobami. Pro třetí osoby jsou zjistitelné pouze takové informace, které jsou veřejně dostupné a které se dají zjistit při běžném obchodním styku se společností.

Z testu soudce *Lewisona* tak vyplývá, že objektivně zjistitelné skutečnosti pro věřitele dlužníka, na základě kterých lze vyvrátit domněnku o umístění dlužníka COMI v místě jeho sídla, není nutné zjišťovat důsledným šetřením, ale postačí, že jsou veřejně dostupné a je možné je zjistit v běžném obchodním styku s dlužníkem. V tomto smyslu je vyjádřil taktéž Soudní dvůr Evropské unie, podle jehož názoru je dostatečně objektivní, pokud byly rozhodné skutečnosti zveřejněny nebo o nich věřitelé mohli pro jejich transparentnost vědět.¹²²

3.2.1.3 Centrum hlavních zájmů společnosti náležející k holdingovému uskupení

Zatím nediskutovanou a přesto důležitou otázkou je, zda může mít vliv na určení centra hlavních zájmů dlužníka příslušnost dlužníka k určitému holdingu. Nařízení ovšem žádné takové ustanovení neobsahuje.

---

faktor jediný nebo primární. Ze studie však vyplývá, že soudy zjistitelnost dlužníka COMI pro třetí strany zmiňují jako podpůrný faktor v cca 50% případů.

¹¹⁹ MEVORACH, I. op. cit. sub. 107, s. 345-346.

¹²⁰ *Stanford*, rozhodnutí Odvolacího soudu Anglie a Walesu (Court of Appeal of England and Wales) ze dne 25. února 2010 ve věci *Stanford International Bank Ltd.*

¹²¹ Srov. WESSELS, B. op. cit. sub. 104, s. 19-21.

¹²² Srov. *Interedil*, op. cit. sub. 81, bod 49.

Soudní dvůr Evropské unie již ve věci *Eurofood*¹²³ potvrdil, že pro každou právnickou osobu je nutné určit její COMI samostatně na základě objektivních kritérii bez ohledu na její příslušnost k holdingové skupině.¹²⁴ SDEU dále uvedl: „*Vykonává-li společnost svou činnost na území členského státu, kde se nachází její sídlo, pouhá skutečnost, že mateřská společnost se sídlem v jiném členském státě může kontrolovat nebo kontroluje její rozhodnutí v hospodářské oblasti, nestačí k vyvrácení domněnky stanovené nařízením.*“¹²⁵ Rozhodl se tak spíše pro konzervativní přístup k této otázce.¹²⁶ Aby tedy bylo možné dojít k závěru o umístění COMI dceřiné společnosti v místě sídla její matky, musí se k tomuto závěru dojít na základě objektivních skutečností, a toto umístění musí být také zjistitelné pro třetí osoby.¹²⁷ Neznamená to ovšem, že by SDEU takovou možnost zcela vyloučil.¹²⁸ Toto řešení vychází z faktu, že vnitřní vztahy mezi propojenými osobami nemusejí být pro třetí osoby snadno rozpoznatelné a předvídatelné a věřitelé by tak mohli být nuceni zjišťovat strukturu holdingu, což by pro ně představovalo nepřiměřenou zátěž.¹²⁹

Tento trend Soudní dvůr Evropské unie zachoval i ve svém dalším rozhodnutí ve věci *Rastelli*,¹³⁰ kdy opět potvrdil, že je nutné posuzovat COMI každé společnosti samostatně. Není tak možné aplikovat vnitrostátní pravidlo, které umožňuje rozšířit již zahájené insolvenční řízení proti jedné společnosti na druhou společnost se sídlem v jiném členském státě pouze na základě propojení jejich majetku (toto pravidlo obsahuje francouzské právo). Takové „rozšíření“ insolvenčního řízení by však dle SDEU bylo možné, pokud se prokáže, že se COMI této druhé společnosti skutečně nachází ve státě, kde se má společné řízení konat.¹³¹

Ačkoli nařízení žádnou úpravu pro skupiny společností neobsahuje, je třeba vzít v úvahu výhody, které by mohly plynout z konání insolvenčního řízení několika členů holdingové skupiny před jedním soudem, tedy pokud by se podařilo dle insolvenčního nařízení určit sídlo mateřské společnosti jako centrum hlavních zájmů všech do její skupiny náležejících insolventních společností. Panuje již poměrně obecná shoda v tom, že umožnění řešení úpadku celé skupiny zároveň bude ekonomicky přínosné jak pro samotnou skupinu, tak

---

¹²³ Srov. *Eurofood*, op. cit. sub. 57, bod 30, 37.

¹²⁴ Čl. 76 Virgós/Schmitovy zprávy.

¹²⁵ *Eurofood*, op. cit. sub. 57, bod 37.

¹²⁶ ČIHULA, T. op. cit. sub. 72, s. 676.

¹²⁷ Srov. *Eurofood*, op. cit. sub. 57, bod 37.

¹²⁸ Srov. BRODEC, J. *Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu*. In PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, s. 32.

¹²⁹ Srov. WESSELS, B. *The Ongoing Struggle of Multinational Groups of Companies under the EC Insolvency Regulation*, *European Company Law*. August 2009, vol. 6., no. 4, s. 172.

¹³⁰ *Rastelli*, rozsudek Soudního dvora ze dne 15. prosince 2011 ve věci C-191/10.

¹³¹ Srov. *Rastelli*, op. cit. sub. 130, bod 29.

i pro její věřitele.¹³² Jako výhodu tohoto přístupu lze zcela jistě uvést snazší možnost prodeje majetku více společností zároveň, ale především usnadnění možnosti alternativního řešení úpadku těchto společností za pomoci reorganizace a restrukturalizace.¹³³

Dosažení určité konsolidace insolvenčních řízení v případě insolvence propojených společností by dle mého názoru alespoň v některých případech mělo být žádoucí, a to ať už formou procesní konsolidace (koordinace jednotlivých insolvenčních řízení členů skupiny např. formou jmenování jediného správce) nebo konsolidace hmotné (konání jediného insolvenčního řízení pro celou skupinu).¹³⁴ Vzhledem k tomu, že insolvenční nařízení navíc vyzdvihuje efektivitu přeshraničních insolvenčních řízení (zcela jistě i ve smyslu ekonomickém) jako jeden ze svých cílů,¹³⁵ je absence jakékoli úpravy skupin společností častou příčinou kritiky nařízení. *Paulus* se tak například ptá: „*Je vhodné, aby se insolvenční právník musel dívat jen na jeden kousek skládačky, spíše než aby viděl obraz jako celek?*“¹³⁶

Jedním z nejčastěji navrhovaných řešení této situace je novelizace článku 3 odst. 1 nařízení v takovém ohledu, aby reflektovala holdingové skupiny a umožnila tak stanovení tzv. skupinového COMI. Existují již dokonce návrhy nového znění tohoto článku.¹³⁷ Problémem takové úpravy ovšem může být nesterorodost holdingových struktur a tím pádem tak to, co může být výhodné v případě řešení úpadku jedné holdingové skupiny, nemusí již zcela platit pro jinou skupinu.

Skutečností je, že text nařízení byl připravován v době, kdy otázka holdingových skupin nebyla zcela aktuální a také způsob řešení úpadku reorganizací nebyl zrovna častým a využívaným jevem v legislativě evropských států, což je pravděpodobně také důvodem, proč žádné ustanovení reflektující existenci a ekonomickou propojenost holdingových skupin nebylo do insolvenčního nařízení zařazeno.¹³⁸ V současné době je již ovšem tato otázka velmi aktuální a je na čase přestat v rovině insolvenčního práva existenci holdingových uskupení ignorovat.

---

¹³² Srov. PAULUS, CH. G. Group Insolvencies – Some Thoughts About New Approaches, *Texas International Law Journal*. July 2007, vol. 42, no. 3, s. 821.

¹³³ WESSELS, B. op. cit. sub. 129, s. 171.

¹³⁴ Podrobněji k pojmům procesní a hmotné konsolidace insolvenčních řízení členů holdingu viz např. *Paulus*, viz PAULUS, CH. G. op. cit. sub. 132, s. 826-829.

¹³⁵ Čl. 2 preambule insolvenčního nařízení.

¹³⁶ PAULUS, CH. G. op. cit. sub. 132, s. 829 (překlad autora).

¹³⁷ Příklady takových návrhů uvádí např. Wessels, viz WESSELS, B. op. cit. sub. 129, s. 172-173.

¹³⁸ WESSELS, B. op. cit. sub. 129, s. 175.

3.2.2 Problematika forum shopping

V insolvenčním řízení existuje řada subjektů s rozdílnými zájmy, pro které může být různě výhodné zahájit insolvenční řízení v určitém konkrétním státě, protože jim zaručuje více nebo méně výhodnou pozici v řízení. Mezi tyto subjekty patří zejména dlužníkovi věřitelé, ale ani ti nemusejí být homogenní skupinou a pro některé z nich tak může být některá úprava příznivější než jiná.¹³⁹ Dále je zde samotný dlužník (zejména v případě fyzické osoby), společníci a management právnických osob, ale v úvahu je třeba vzít například i dlužníkovy zaměstnance.

Všechny tyto subjekty pak mohou mít motivaci zahájit insolvenční řízení ve státě, který nemá žádnou souvislost s činností nebo sídlem dlužníka, jenom proto, že by to pro ně bylo výhodnější. Pro dlužníky právnické osoby se tak například v Evropě stala oblíbenou destinací Velká Británie,¹⁴⁰ zatímco pro fyzické osoby zase Francie.¹⁴¹ Z tohoto důvodu tak může před zahájením insolvenčního řízení docházet k přesunování centra hlavních dlužníkových zájmů s úmyslem získat pro sebe lepší podmínky v následném insolvenčním řízení.

Přesunutí COMI v případě právnických osob lze na základě současné úpravy docílit buď přesunutím dlužníkovy sídla a spolehnout se tak na vyvratitelnou domněnku v případě právnických osob, dále přesunutím jak registrovaného COMI, tak sídla, nebo přesunutím samotného COMI, aniž by bylo přesunuto sídlo.¹⁴² Jako úspěšný příklad migrace dlužníka přemístěním svého sídla i COMI je možné uvést známé případy *Deutsche Nickel*¹⁴³ a *Schefenacker*,¹⁴⁴ kde u obou došlo k migraci společnosti z Německa do Anglie výlučně za účelem dosažení reorganizace dle britského práva. Je třeba poznamenat, že zde došlo k přesunu se souhlasem valné většiny věřitelů.

COMI je však možné přesunout do jiného státu, aniž by zároveň došlo k přemístění dlužníkovy sídla (tzv. izolovaného přemístění COMI); o takový případ se jednalo například ve věci *PIN Group*.¹⁴⁵

---

¹³⁹ Srov. SZYDLO, M. op. cit. sub. 91, s. 256-257.

¹⁴⁰ Srov. WALTERS, A., SMITH, A. „Bankruptcy Tourism“ under the EC Regulation on Insolvency Proceedings: A View from England and Wales, *INSOL International Insolvency Review*. 2010, č. 19, s. 182-183.

¹⁴¹ Srov. RINGE, B. W. Forum shopping under the EU Insolvency Regulation, *European Business Organization Law Review*. 2008, vol. 9, no. 4, s. 599.

¹⁴² Srov. AASARU, E. op. cit. sub. 71, s. 362.

¹⁴³ Řízení bylo zahájeno jmenováním administrátorů rozhodnutím Vrchního soudu (High Court) v Londýně ze dne 29. dubna 2005 ve věci *DNICK Ltd.* (nezveřejněno).

¹⁴⁴ K podrobnostem obou případů viz např. BRODEC, J. op. cit. sub. 128, s. 32-34.

¹⁴⁵ *PIN Group*, rozhodnutí německého Obvodního soudu (Amtsgericht) v Kolíně nad Rýnem ze dne 19. února 2008 ve věci 72 IE 1/08. K tomuto případu podrobněji např. AASARU, E. op. cit. sub. 71, s. 363-364.

Za neúspěšný pokus o změnu insolvenčního fóra pouhým přesunutím registrovaného sídla je možné označit případ *Hans Brochier*.¹⁴⁶ V této věci německá společnost přesunula své sídlo do Anglie. Pouhých 45 minut po zahájení insolvenčního řízení v Anglii však zaměstnanci této společnosti podali insolvenční návrh v Německu. Německý soud odmítl uznat britské insolvenční řízení na základě výhrady *ordre public* s odůvodněním, že společnost nemá v Anglii ani provozovnu ve smyslu nařízení, natož centrum svých hlavních zájmů.¹⁴⁷

Insolvenční nařízení se snaží forum shopping zabránit.¹⁴⁸ Snaha o změnu insolvenčního fóra je však nežádoucí až od určitého okamžiku před nebo v průběhu insolvenčního řízení. Nařízení neobsahuje žádné ustanovení, které by bránilo forum shopping až do okamžiku podání návrhu na zahájení řízení. Neobsahuje např. stanovení žádné konkrétní doby, po kterou musí být sídlo nebo hlavní zájmy dlužníka situovány ve státě, kde byl návrh na zahájení řízení podán.

Při změnách jurisdikce by však měl být dle mého názoru sledován zejména účel takové změny. Nelze totiž vyloučit, že jiná úprava insolvenčního práva může být výhodnější jak pro dlužníka, tak i pro jeho věřitele (takovým případem by mohla být situace, kdy by se přesunem docílilo vyšší částky, kterou by bylo možné mezi věřitele rozdělit). V takovém případě by zcela jistě nebylo s ohledem na ekonomickou efektivitu účelné bránit takovéto změně COMI.

Za nežádoucí by měly být nicméně označeny přesuny ať už sídla nebo místa, kde jsou umístěny dlužníkovy hlavní zájmy, v případě, kdy je tak učiněno s úmyslem získat větší výhody v insolvenčním řízení na úkor věřitelů nebo s úmyslem zvýhodnit některé věřitele na úkor ostatních. V případě, že je dosaženo forum shopping s úmyslem některou ze zúčastněných stran poškodit, měly by příslušnými zůstat soudy členského státu, kde bylo umístěno dlužníkovy COMI před jeho přesunem.¹⁴⁹

Články 49 a 54 Smlouvy o fungování Evropské unie zajišťují společnostem svobodu usazování,¹⁵⁰ se kterou je spojena možnost volby práva, podle kterého bude společnost založena a kterým se budou její korporátní záležitosti řídit, aniž by společnost musela mít se státem, kde se rozhodla usadit, jakékoli další vazby. Toto potvrdil i Soudní dvůr Evropské

---

¹⁴⁶ *Hans Brochier*, rozhodnutí německého Obvodního soudu (Amtsgericht) v Norimberku ze dne 15. srpna 2006, 8004 IN 1326 – 1331/06 a rozhodnutí německého Obvodního soudu (Amtsgericht) v Norimberku ze dne 1. října 2006, 8034 IN 1326/06

¹⁴⁷ Podrobněji např. *Ringe*, viz RINGE, B. W. op. cit. sub. 141, s. 587-588.

¹⁴⁸ Výslovný odkaz na tento princip je obsažen v čl. 4 insolvenčního nařízení.

¹⁴⁹ Srov. EIDENMÜLLER, H. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law, *European Company and Financial Law Review*. 2009, č. 1, s. 18.

¹⁵⁰ Dle dřívějšího číslování se jedná o čl. 43 a 48 Smlouvy o založení Evropského společenství.

unie v rozsudku *Centros*.¹⁵¹ Otázkou ovšem zůstává, jestli si pak společnost může tímto způsobem zvolit i svůj insolvenční status. Svobodná volba insolvenčního práva bez ohledu na to, kde je umístěno sídlo dlužníka, není v současné době umožněna, zejména z důvodu ochrany věřitelů a zaměstnanců dlužníka, jelikož dlužník by se tímto způsobem mohl vyhnout aplikaci předpisů na jejich ochranu.

Volba insolvenčního práva ovšem není momentálně zcela připuštěna ani ve smyslu svobody usazovací (tedy vybrat si za své sídlo zemi s nejvýhodnější úpravou daňovou, korporátní a také insolvenční).¹⁵² I když si totiž dlužník zvolí své sídlo ve státě s pro něj výhodnou úpravou insolvenčního práva, nemůže mít nikdy jistotu, pokud vykonává obchodní činnost také v jiném státě, že nebudou soudy jiného státu považovat za centrum jeho hlavních zájmů jiný stát, než je stát jeho sídla. Vzhledem k výkladu Soudního dvora ve věci *Eurofood* by sice nemělo být tak snadné domněnku o umístění dlužníka COMI ve státě jeho sídla vyvrátit, pokud dlužník ve státě svého sídla vykonává obchodní činnost, nicméně stále není možné vyloučit, že hlavní insolvenční řízení bude zahájeno jinde. A pokud je dlužníkově sídlo spíše než skutečným sídlem „pouhou poštovní schránkou“, tak je to v podstatě jisté.¹⁵³ Zahájení insolvenčního řízení ve státě sídla by pak totiž šlo proti účelu insolvenčního nařízení.

3.2.3 Výhody a nevýhody COMI jakožto hraničního určovatele, jiné alternativy

Jedním z cílů nařízení o insolvenčním řízení je zamezit fenoménu forum shopping.¹⁵⁴ Dalším významným cílem je zajištění účinného a efektivního průběhu přeshraničních insolvenčních řízení,¹⁵⁵ jehož aspektem je nepochybně i ekonomická efektivita. V neposlední řadě je taktéž třeba mít na paměti, že hraniční určovatel pro stanovení mezinárodní pravomoci pro zahájení insolvenčního řízení by měl zaručovat právní jistotu pro zúčastněné strany, a to jak pro věřitele, tak i pro dlužníka samotného.

Vedou se ovšem diskuze, zda stanovení COMI jakožto hraničního určovatele je k dosažení těchto cílů správné. Nejčastěji navrhovanou alternativou hraničního určovatele pro

---

¹⁵¹ *Centros*, rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 1999 ve věci C-212/97.

¹⁵² Srov. EIDENMÜLLER, H. op. cit. sub. 149, s. 12-13.

¹⁵³ SDEU výslovně uvedl jako příklad, kdy by bylo odůvodněno vyvrácení domněnky obsažené ve čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení, situaci, kdy by společnost nevykonávala žádnou činnost v místě svého sídla a byla by tak pouhou „poštovní schránkou“. Srov. *Eurofood*, op. cit. sub. 57, bod 35.

¹⁵⁴ Čl. 4 preambule k insolvenčnímu nařízení.

¹⁵⁵ Čl. 3 preambule k insolvenčnímu nařízení.

právní osoby je dlužníkově registrované sídlo. Toto řešení má řadu příznivců¹⁵⁶ a zcela jistě je možné najít výhody, které by tento hraniční určovatel měl. Cílem této kapitoly je proto porovnat hlavní výhody a nevýhody místa hlavních dlužníkových zájmů jakožto hraničního určovatele pro mezinárodní pravomoc zahájit a vést insolvenční řízení s hraničním určovatelem dlužníkově sídla.

Místu hlavních dlužníkových zájmů bývá především vyčítáno, že se jedná o nejasný nebo až zastřený pojem,¹⁵⁷ což způsobuje nejistotu stran, jak bude tento institut konkrétním soudem vyložen. Je jasné, že různé soudy mohou dojít k rozdílným závěrům, a může se stát, že rozhodujícím faktorem v určitých případech bude spíše to, u kterého soudu bude návrh na zahájení řízení podán dříve a který soud pak dříve rozhodne o zahájení řízení, než to, kde jsou dlužníkovy hlavní zájmy skutečně situovány. Soudy, u kterých byl insolvenční návrh podán, jsou totiž častěji svolněji o své pravomoci rozhodnout spíše kladně.¹⁵⁸ Z pohledu právní jistoty se tak jeví výhodnější použít jako hraničního určovatele místo sídla, které je pro strany předvídatelné.

Nemálo významným aspektem vedení insolvenčního řízení v jiném státě než ve státě, kde má dlužník sídlo, je nesoulad mezi insolvenčním právem a obchodním právem, a to zejména právem korporátním, které se řídí místem sídla dlužníka. Obchodní a insolvenční právo v rámci jednoho státu obvykle mívá vnitřní souvislost. Naopak použitím insolvenčního práva a obchodního práva různých států mohou nastat nemalé aplikační problémy. V tomto ohledu by tedy také bylo výhodnější použít dlužníkově sídla jako hraničního určovatele. Nicméně je třeba poznamenat, že v případě, kdy se bude dlužník snažit o zahájení insolvenčního řízení v zemi, kde je insolvenční právo z jeho pohledu výhodnější, bude se tak nejčastěji dít tím způsobem, že do takového státu přesune své sídlo. V takovém případě by pak byl soulad mezi insolvenčním a korporátním statutem zachován.¹⁵⁹

Dalším pohledem, ze kterého lze hraniční určovatele porovnat, je, do jaké míry umožňuje účelové přesunování sídla nebo místa hlavních dlužníkových zájmů za účelem dosažení výhodnějších podmínek v insolvenčním řízení. Evropské právo přesun sídla obchodní společnosti v rámci vnitřního trhu umožňuje s ohledem na svobodu usazování.

---

¹⁵⁶ Mezi zástupce tohoto názoru patří např. *Eidenmüller* (EIDENMÜLLER, H. op. cit. sub. 149, s. 1-28) nebo *Ringe* (RINGE, B. W. op. cit. sub. 141, s. 579-620).

¹⁵⁷ Srov. EIDENMÜLLER, H. Free Choice in International Company Insolvency Law in Europe, *Business Organization Law Review*. 2005, vol. 6, no. 3, s. 428.

¹⁵⁸ Tento závěr vyplývá z již zmiňované studie rozhodnutí soudů členských států Evropské unie, viz MEVORACH, I. op. cit. sub. 107, s. 327-357.

¹⁵⁹ Srov. RINGE, B. op. cit. sub. 141, s. 602.

Směrnice o přeshraničních fúzích¹⁶⁰ významně usnadnila přesunování sídla společností v rámci Evropské unie.¹⁶¹ Pokud by tedy bylo hraničním určovatelem dlužníkovo sídlo, mohl by dlužník takto relativně snadno docílit pro sebe lepších podmínek v insolvenčním řízení, a to aniž by bylo třeba měnit místo, odkud je vykonávána většina aktivit dlužníka nebo odkud je řízen. Naopak místo hlavních dlužníkových zájmů je otázkou faktickou a není zcela možné předvídat, jak bude konkrétním soudem vyloženo, a tím pádem ani jakým způsobem je možné ho přesunout do jiného státu. Jedním z nutných předpokladů pro forum shopping je totiž právě předvídatelnost insolvenčního fóra.¹⁶² Pokud bychom tedy souhlasili s tím, že jedním z cílů nařízení je zabránění forum shopping, tak v tomto ohledu se pak jeví jako výhodnější hraniční určovatel dlužníkovo COMI.

Za hlavní výhodu hraničního určovatele, který byl v nařízení zvolen, tedy místo hlavních dlužníkových zájmů, je však třeba považovat především možnost soudů členských států Evropské unie zahájit insolvenční řízení proti dlužníkovi se sídlem mimo Evropskou unii za předpokladu, že v Evropské unii vykonává většinu své činnosti a stát sídla byl zvolen čistě z důvodů daňových nebo jiných podobných.¹⁶³ Tyto společnosti se tak nemohou vyhnout insolvenčnímu řízení v Evropské unii, což přináší i jistotu evropským věřitelům této společnosti, že se budou moci domáhat uspokojení svých pohledávek v případě úpadku dlužníka za podmínek jim známých. Tuto výhodu logicky postrádá hraniční určovatel dlužníkovo sídla. Domnívám se, že tento faktor by měl být rozhodujícím pro zachování COMI jakožto hraničního určovatele i v budoucnu.

Význam hraničního určovatele pro zahájení hlavního insolvenčního řízení se nicméně částečně snižuje možností zahájit vedlejší insolvenční řízení ve státě, kde se nachází dlužníkovo provozovna. Tento institut by měl poskytnout věřitelům dlužníka dostatečnou ochranu, ať už bude hlavní insolvenční řízení zahájeno kdekoli v Evropské unii.

3.3 Pravomoc k zahájení sekundárního insolvenčního řízení

V případě, že se na území některého členského státu Evropské unie nacházejí dlužníkovy hlavní zájmy, je podle čl. 3 odst. 3 nařízení o insolvenčním řízení možné v jiném členském státě zahájit proti témuž dlužníkovi vedlejší insolvenční řízení za předpokladu, že se v tomto státě nachází dlužníkovo provozovna. Taková řízení jsou nazývána řízeními

---

¹⁶⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností.

¹⁶¹ Srov. RINGE, B. op. cit. sub. 141, s. 592.

¹⁶² Srov. SZYDLO, M. op. cit. sub. 91, s. 261.

¹⁶³ Srov. AASARU, E. op. cit. sub. 71, s. 366-367.

vedlejšími (v širším slova smyslu) nebo také sekundárními, popř. teritoriálními či územními. Počet sekundárních řízení, která je možno zahájit, není omezen. Účinky těchto řízení jsou ovšem omezeny pouze na majetek dlužníka, který se nachází v tom státě, který řízení zahájil.

Umožnění vedlejších řízení je projevem principu modifikované universality. Hlavním důvodem, proč jejich zahájení insolvenční nařízením dovoluje, je ochrana místních věřitelů dlužníka, ale zohledněna je i složitost správy dlužníkovy majetku.¹⁶⁴

Teritoriální řízení se rozlišují podle toho, zda byla zahájena před zahájením hlavního insolvenčního řízení, nebo až po jeho zahájení, na nezávislá teritoriální řízení a vedlejší insolvenční řízení v užším smyslu (neboli řízení následná). Před zahájením hlavního řízení je možné vedlejší řízení zahájit pouze z taxativně vyjmenovaných důvodů.

Sekundární insolvenční řízení se zásadně řídí právem toho členského státu, na jehož území bylo řízení zahájeno.¹⁶⁵

Rozdíl mezi hlavním a vedlejším insolvenčním řízením, zejména co do jejich účinků, je tak zásadní, že pokud je zahajováno vedlejší insolvenční řízení, měl by dle Nejvyššího soudu České republiky (dále také jen „**Nejvyšší soud**“ nebo „**NS**“) český soud uvést tuto skutečnost ve výroku rozsudku.¹⁶⁶

Věřitelé jsou oprávněni přihlásit své pohledávky do kteréhokoli probíhajícího řízení ohledně majetku dlužníka, a to ať už hlavního nebo sekundárního. Jednu pohledávku je možné přihlásit i do všech současně probíhajících insolvenčních řízení. Pokud ovšem v některém řízení věřitel uspěje a svou pohledávku částečně uspokojí, může se na rozdělení majetkové podstaty v jiném řízení podílet jedině v případě, kdy věřitelé v obdobném postavení, tedy ve stejné skupině nebo kategorii, získají poměrnou část svých nároků vůči dlužníkovi.¹⁶⁷

Předpokladem pro zahájení sekundárního řízení je umístění dlužníkovy COMI v některém členském státě Evropské unie¹⁶⁸ a zároveň skutečnost, že dlužník má v jiném členském státě umístěnu provozovnu. V případě, že se dlužníkovy COMI nenachází na území žádného členského státu Evropské unie, není možné zahájit sekundární insolvenční řízení ve smyslu nařízení ani v případě, kdy dlužník má na území některého členského státu provozovnu. V takovém případě se totiž insolvenční nařízení nebude vůbec aplikovat.

---

¹⁶⁴ Čl. 19 preambule k insolvenčnímu nařízení.

¹⁶⁵ Čl. 28 insolvenčního nařízení.

¹⁶⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008 ve věci 29 Odo 164/2006, dostupné na <http://www.nsoud.cz/>.

¹⁶⁷ Čl. 21 preambule k insolvenčnímu nařízení.

¹⁶⁸ Jinak řečeno to, že je možné zahájit v některém členském státě Evropské unie hlavní insolvenční řízení.

Rozhodující pro zahájení sekundárního řízení bude především definice dlužníkovy provozovny, kterou insolvenční nařízení na rozdíl od definice místa hlavních dlužníkových zájmů obsahuje, a to v čl. 2 písm. h.

Kromě umístění samotné provozovny v určitém státě zde mohou být i další skutečnosti, které navíc hovoří ve prospěch zahájení sekundárního řízení v tomto státě. Podle již zmiňované studie rozhodnutí členských států Evropské unie¹⁶⁹ evropské soudy při zahájení vedlejšího řízení kromě umístění provozovny nejčastěji argumentují umístěním registrovaného sídla dlužníka v tomto státě (53%), dále výkonem obchodních transakcí ve státě, kde je umístěna provozovna (42%), a umístěním dlužníkovy ústředí v místě provozovny (5%).¹⁷⁰

3.3.1 Vedlejší insolvenční řízení v užším smyslu (následná řízení)

Vedlejšími řízeními v užším smyslu jsou insolvenční řízení zahájená v některém členském státě Evropské unie až poté, co bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení v jiném členském státě. Jedná se o častější verzi sekundárních řízení.¹⁷¹ Následné řízení může být svojí povahou pouze likvidační, což znamená, že zahrnuje zpeněžení majetku dlužníka a musí být uvedeno v příloze B k insolvenčnímu nařízení.¹⁷² Pro Českou republiku je v příloze B uveden pouze konkurz a nikoli např. oddlužení prodejem majetku dlužníka, které by se mohlo taktéž na první pohled nabízet.

Skutečnost, že následná řízení mohou být pouze likvidační povahy, může mít některé negativní implikace.¹⁷³ Lze si představit situaci, kdy se dostane do úpadku zahraniční osoba, která má v České republice finančně soběstačnou a fungující organizační složku. V případě zahájení insolvenčního řízení ohledně této osoby v jiném členském státě Evropské unie bude možné na základě insolvenčního nařízení zahájit vedlejší insolvenční řízení v České republice. Pokud takové vedlejší řízení bude zahájeno, organizační složka této zahraniční osoby bude muset vstoupit do konkurzu. Přijatelné řešení by tak mohlo být povolení řešení úpadku v rámci vedlejších řízení i formou alternativních řešení, zejména reorganizace.

Důležitým aspektem následného řízení dle insolvenčního nařízení je, že v něm není nutné zkoumat dlužníkovu úpadek, protože nařízení v okamžiku, kdy bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení v některém členském státě Evropské unie, zakládá fikci platební

¹⁶⁹ Srov. MEVORACH, I. op. cit. sub. 107.

¹⁷⁰ Srov. MEVORACH, I. op. cit. sub. 107, s. 349-350.

¹⁷¹ Srov. ŠABATKA, P. op. cit. sub. 101, s. 99.

¹⁷² Čl. 2 písm. c insolvenčního nařízení.

¹⁷³ Srov. MOSS, G., FLETCHER, I. F., ISAACS, S. I. op. cit. sub. 99, s. 176.

neschopnosti dlužníka v ostatních členských státech.¹⁷⁴ Paradoxně je tím pádem tedy možné zahájit vedlejší insolvenční řízení i v případě, kdy by dlužník podle práva členského státu, který má vedlejší řízení zahájit, nenaplňoval definici úpadku.¹⁷⁵ Skutečnost, že je likvidační způsob řešení úpadku ve vedlejší řízení obligatorním i v případě, kdy by ve státě provozovny byl výhodnějším řešením úpadku některý z alternativních způsobů, může být problematická zejména v situacích, kdy by dlužník ve státě umístění provozovny definici úpadku ani nesplňoval.

Na druhou stranu je zapotřebí zdůraznit, že je nutné v každém případě zkoumat, zda může být vedlejší řízení v konkrétním členském státě podle jeho vnitrostátních předpisů vůbec zahájeno vůči konkrétnímu typu dlužníka. Vnitrostátní úprava totiž může vylučovat určité kategorie subjektů z insolvenčního řízení. Tím pádem to, že bylo zahájeno hlavní insolvenční řízení vůči jednomu dlužníkovi, automaticky neznamená, že ohledně něj může být zahájeno vedlejší řízení i v jiných členských státech.

Na zahájení následného řízení a jeho průběh je nutné aplikovat čl. 27 až 38 insolvenčního nařízení, které se zabývají především vztahem hlavního a vedlejšího řízení. Návrh na zahájení vedlejšího řízení může kromě navrhovatelů, kterým to umožňuje právo členského státu, ve kterém je umístěna provozovna, podat vždy také správce podstaty dlužníka jmenovaný v hlavním insolvenčním řízení.¹⁷⁶ Ten této možnosti využije zejména v případě, kdy to bude vyžadovat účinná správa majetkové podstaty.¹⁷⁷ Pokud jsou ve vedlejší řízení uspokojeny veškeré pohledávky věřitelů, je přebytek získaný v tomto řízení převeden k uspokojení věřitelů do řízení hlavního.¹⁷⁸

3.3.2 Nezávislé teritoriální řízení (partikulární)

Zahájit vedlejší insolvenční řízení ještě před zahájením hlavního insolvenčního řízení v místě dlužníkovy COMI je možné pouze ze dvou důvodů. Podle nedávného rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci *Zaza Retail*¹⁷⁹ by důvody pro zahájení nezávislého teritoriálního řízení měly být vykládány restriktivně zejména proto, že před zahájením hlavního insolvenčního řízení není možné zajistit koordinaci k naplnění jednotnosti v Evropské unii.¹⁸⁰

---

¹⁷⁴ Čl. 27 insolvenčního nařízení.

¹⁷⁵ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 85, s. 44.

¹⁷⁶ Čl. 29 písm. a insolvenčního nařízení.

¹⁷⁷ Čl. 19 preambule k insolvenčnímu nařízení.

¹⁷⁸ Čl. 35 insolvenčního nařízení.

¹⁷⁹ *Zaza Retail*, rozsudek Soudního dvora ze dne 17. listopadu 2011 ve věci C-112/10

¹⁸⁰ Srov. Čl. 12 preambule k insolvenčnímu nařízení a rozhodnutí *Zaza Retail*, op. cit. sub. 179, bod 21-22.

Prvním důvodem, pro který lze nezávislé teritoriální řízení zahájit, je případ, kdy není možné ve státě dlužníkovy COMI zahájit hlavní insolvenční řízení z důvodů stanovených právem tohoto státu.¹⁸¹ To se může stát například v situaci, kdy by ohledně určitého typu dlužníka (např. nepodnikatele) nebylo možné zahájit insolvenční řízení podle práva státu, kde je umístěno COMI, zatímco ve státě provozovny ano. Mezi důvody, pro které není možné ve státě dlužníkovy COMI zahájit hlavní insolvenční řízení, není možné zahrnout „*důvody, které vylučují určité určené osoby z okruhu osob oprávněných podat návrh na zahájení takového řízení.*“¹⁸² Nemožnost zahájení řízení by tak měla vyplývat z charakteristik souvisejících s postavením dlužníka.¹⁸³

Druhým a jistě také častějším¹⁸⁴ důvodem pro zahájení nezávislého teritoriálního řízení je žádost o zahájení vedlejšího řízení od věřitele, který má sídlo, bydliště nebo místo pobytu ve státě provozovny, nebo jehož pohledávka vznikla na základě činnosti provozovny.¹⁸⁵ Pojem věřitel by však dle SDEU¹⁸⁶ měl být vykládán restriktivně a neměl by tak zahrnovat např. orgán, který sice jedná v zájmu věřitelů, ale nikoli na jejich účet nebo jejich jménem a sám věřitelem není.¹⁸⁷

Nezávislé teritoriální insolvenční řízení nemusí mít povahu výlučně likvidační, ale může zahrnovat i alternativní způsoby řešení úpadku. Po zahájení hlavního řízení ovšem může správce podstaty jmenovaný v hlavním řízení žádat, aby dříve zahájené řízení bylo přeměněno na likvidační, za předpokladu, že je to v zájmu věřitelů.¹⁸⁸ Články 31 až 35 o koordinaci hlavního a vedlejšího řízení se na vedlejší řízení zahájená před zahájením řízení hlavního použijí jen do té míry, do jaké to stav řízení dovoluje.¹⁸⁹

3.3.3 Provozovna

Podmínkou pro zahájení vedlejšího insolvenčního řízení na území některého členského státu je umístění hlavních zájmů dlužníka v Evropské unii a zároveň výskyt dlužníkovy provozovny (v anglickém jazyce „*establishment*“, v německém jazyce

¹⁸¹ Čl. 3 odst. 4 písm. a insolvenčního nařízení.

¹⁸² *Zaza Retail*, op. cit. sub. 179, bod 26.

¹⁸³ Srov. *Zaza Retail*, op. cit. sub. 179, bod 23.

¹⁸⁴ Srov. MOSS, G., FLETCHER, I. F., ISAACS, S. I. op. cit. sub. 99, s. 176.

¹⁸⁵ Čl. 3 odst. 4 písm. b insolvenčního nařízení.

¹⁸⁶ Srov. *Zaza Retail*, op. cit. sub. 179, bod 29, 34.

¹⁸⁷ V případě *Zaza Retail* SDEU tak nepřiznal právo podat návrh na zahájení nezávislého teritoriálního řízení belgickému státnímu zastupitelství, jehož posláním v insolvenčním řízení je dle belgického práva jednat v obecném zájmu a za účelem zachování zájmu všech věřitelů, ale které však nemělo vůči dlužníkovi žádnou vlastní pohledávku.

¹⁸⁸ Čl. 37 insolvenčního nařízení.

¹⁸⁹ Čl. 36 insolvenčního nařízení.

„*Niederlassung*“) na území jiného členského státu. Definici provozovny nalezneme v čl. 2 písm. h insolvenčního nařízení. Provozovnou se rozumí „*jakékoli provozní místo, kde dlužník vykonává nikoli přechodnou hospodářskou činnost za pomoci lidských a materiálních zdrojů*“.

Je třeba zdůraznit, že provozovna ve smyslu insolvenčního nařízení má zcela autonomní význam a nelze ji tak zaměňovat s definicí provozovny dle vnitrostátních předpisů členských států Evropské unie, tedy v případě České republiky s definicí provozovny dle obchodního zákoníku¹⁹⁰ nebo živnostenského zákona.^{191,192} Nelze ji však ztotožňovat ani s pojmem provozovny podle nařízení Brusel I.¹⁹³ Provozovna ve smyslu insolvenčního nařízení není dle mého názoru ani totožná s pojmem organizační složky podniku zahraniční osoby, ačkoli organizační složka bude provozovnu zcela jistě téměř vždy tvořit.¹⁹⁴

Provozovna dle nařízení o insolvenčním řízení musí kumulativně naplňovat čtyři znaky a musí být posuzována na základě objektivních a pro třetí osoby zjistitelných skutečností.¹⁹⁵ Zaprvé, dlužník zde musí vykonávat hospodářskou činnost. Zadruhé, tato činnost nemůže být pouze přechodná. Zatřetí, dlužník musí ke své hospodářské činnosti v místě provozovny využívat lidské zdroje, a začtvrté, musí využívat i materiální zdroje. S ohledem na všechny znaky provozovny se předpokládá alespoň minimální úroveň organizace provozovny¹⁹⁶ a určitá stabilita.¹⁹⁷

Aby bylo možné hovořit o provozovně ve smyslu insolvenčního nařízení, musí v jejím místě dlužník vykonávat hospodářskou činnost. Tento znak slouží k odlišení aktivní a pasivní formy investování. Není třeba, aby činnost naplňovala znaky podnikání podle obchodního zákoníku, ale postačí, aby byla hospodářsky orientována.¹⁹⁸ Nemusí však vždy bezprostředně směřovat k dosažení zisku.¹⁹⁹

---

¹⁹⁰ Dle § 7 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**obchodní zákoník**“ nebo „**ObchZ**“) se provozovnou rozumí: „*prostor, v němž je uskutečňována určitá podnikatelská činnost*“.

¹⁹¹ Dle § 17 odst. 1 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**živnostenský zákon**“ nebo „**ŽivnZ**“) se provozovnou rozumí: „*prostor, v němž je živnost provozována*“.

¹⁹² Srov. usnesení NS, sp. zn. 29 Odo 164/2006, op. cit. sub. 166.

¹⁹³ Nařízení Rady (ES) 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I.).

¹⁹⁴ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 108-109. Naproti tomu *Čech* provozovnu s organizační složkou podniku zahraniční osoby v podstatě ztotožňuje. Srov. DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 1. vydání. Praha: Polygon, 2004, s. 466-467.

¹⁹⁵ Srov. rozhodnutí *Interedil*, op. cit. sub. 81, bod 63.

¹⁹⁶ Bod 71 Virgós/Schmitovy zprávy.

¹⁹⁷ Srov. rozhodnutí *Interedil*, op. cit. sub. 81, bod 62.

¹⁹⁸ Srov. ČERNOHLÁVEK, J. Existence provozovny jako předpoklad pro zahájení vedlejšího insolvenčního řízení, *Právní rádce*. 2009, č. 12, s. 31.

¹⁹⁹ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 110.

Hospodářská činnost dlužníka by zároveň měla být nikoli přechodná. Nařízení nestanovuje žádný časový údaj, po jakou dobu musí být činnost vykonávána, měla by ovšem být vykonávána trvale či opakovaně. Ohled by v tomto případě měl být vzat zejména na hledisko věřitelů.²⁰⁰

Dále dlužník musí ke své hospodářské činnosti využívat v místě provozovny lidské zdroje. Vyloučeny jsou tak zejména automaty, které jsou dle živnostenského zákona za provozovnu považovány.²⁰¹ Lidské zdroje však nemusí představovat pouze zaměstnanci dlužníka, ale například také zaměstnanci jiné společnosti náležející do holdingové skupiny dlužníka, a není vyloučeno, že by se nemohlo jednat i o samostatného podnikatele. Tuto podmínku by však již pravděpodobně nenaplnovalo zajištění chodu provozovny pomocí outsourcingu nebo využívání služeb auditora, daňového poradce či advokáta.²⁰² To, zda by podmínka využívání lidských zdrojů mohla být naplněna prací samotného dlužníka, není zcela jasné. Nejvyšší soud České republiky měl možnost se k této skutečnosti již také vyjádřit. Této možnosti však nevyužil a otázka zůstala nezodpovězena.²⁰³ Přikláním se k názoru, že by samotný dlužník za lidský zdroj považován být neměl, naopak je zapotřebí, aby hospodářskou činnost v místě provozovny vykonával za pomoci alespoň jedné další osoby.²⁰⁴

Materiální zdroje, které jsou další podmínkou provozovny ve smyslu nařízení, by měly sloužit k hospodářskému účelu provozovny. Nejedná se tak o jakýkoli majetek dlužníka, který se nachází v jiném členském státě.²⁰⁵ Ostatně nemusí se jednat ani o majetek dlužníka jako takový, materiální zdroje je možné zajistit například i jejich nájmem.²⁰⁶

Nejvyšší soud České republiky se pojmem provozovny ve smyslu insolvenčního nařízení již také zabýval.²⁰⁷ Přiklonil se tak například k názoru, že za provozovnu dlužníka fyzické osoby může být považováno i jeho bydliště. Pouhé bydliště však všechny znaky provozovny nenaplnuje. Nejvyšší soud dále uvedl, že pouhá skutečnost, že se majetek dlužníka nachází na území České republiky, k prohlášení existence provozovny nestačí. Znaky provozovny dlužník nenaplnuje taktéž pouze tím, že na území České republiky vykonává funkci statutárního orgánu obchodní společnosti. Za provozovnu dle SDEU není

---

²⁰⁰ Srov. KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. op. cit. sub. 64, s. 674.

²⁰¹ § 17 odst. 1 věta druhá ŽivnZ.

²⁰² Srov. ČERNOHLÁVEK, J. op. cit. sub. 198, s. 31.

²⁰³ Usnesení NS, sp. zn. 29 Odo 164/2006, op. cit. sub. 166.

²⁰⁴ Tento názor zastává také Černoehlávek, Srov. ČERNOHLÁVEK, J. op. cit. sub. s. 31.

²⁰⁵ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 111-112.

²⁰⁶ Srov. ČERNOHLÁVEK, J. op. cit. sub. 198, s. 31-32.

²⁰⁷ Usnesení NS, sp. zn. 29 Odo 164/2006, op. cit. sub. 166.

taktéž možné považovat pouhou existenci jednotlivých majetkových hodnot nebo bankovních účtů.²⁰⁸

Ačkoli se v literatuře objevují názory, že ve vedlejší insolvenčním řízení je účastníkem řízení sama provozovna,²⁰⁹ s tímto názorem se neztotožňuji. Požadavek, aby pro zahájení vedlejšího řízení musela být provozovna dlužníka nadána procesní subjektivitou, je zcela nepřiměřený a vylučoval by tak možnost zahájení vedlejšího řízení zejména v případě fyzických osob.

Mezi znaky provozovny nepatří právní subjektivita, právě naopak za provozovnu jednoho subjektu není možné považovat žádnou entitu nadanou právní subjektivitou. Tato skutečnost má význam zejména pro holdingová uskupení. Pokud by bylo možné klasifikovat dceřinou společnost jako provozovnu mateřské společnosti, byla by zde možná lepší koordinace hlavního a vedlejšího insolvenčního řízení popř. několika vedlejších řízení v případě úpadku více dceřiných společností jedné mateřské společnosti.²¹⁰ Nicméně toto řešení nemá oporu v nařízení o insolvenčním řízení.

3.4 Uznání a výkon rozhodnutí dle insolvenčního nařízení

Nařízení o insolvenčním řízení stojí na principu automatického uznávání rozhodnutí soudů jednoho členského státu v ostatních členských státech. Toto pravidlo se nicméně týká primárně rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, a to jak hlavního, tak vedlejšího.²¹¹ Automatické uznání jiných rozhodnutí, týkajících se například průběhu insolvenčního řízení, jeho skončení nebo incidenčních sporů, je pak navázáno právě na uznání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení. Pro automatické uznání není rozhodující, zda takové rozhodnutí vydal insolvenční soud, který řízení zahájil, nebo jiný soud toho členského státu, jehož soudy se staly na základě čl. 3 příslušnými.²¹²

3.4.1 Uznání rozhodnutí o zahájení řízení

Pro uznání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení vydaného soudem příslušným podle čl. 3 nařízení není třeba žádného uznávacího řízení. Někdy se v této souvislosti také

---

²⁰⁸ Srov. *Interedil*, op. cit. sub. 81, bod 64.

²⁰⁹ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 110 a 774-775 nebo např. KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. op. cit. sub. 64, s. 678.

²¹⁰ Srov. WESSELS, B. op. cit. sub. 129, s. 173-174.

²¹¹ Čl. 16 insolvenčního nařízení.

²¹² Čl. 25 odst. 1 insolvenčního nařízení.

mluví o tzv. uznání řízení. Uznání se děje automaticky ve všech ostatních členských státech okamžikem účinnosti rozhodnutí o jeho zahájení.

Jak už bylo řečeno výše, za rozhodnutí o zahájení řízení ve smyslu insolvenčního nařízení je v České republice nutno chápat zejména rozhodnutí o úpadku nebo eventuelně také rozhodnutí soudu o omezení dlužníka v nakládání s majetkem a jmenování předběžného správce ještě před rozhodnutím o úpadku. Účinné se pak takové rozhodnutí stane vyvěšením na úřední desce soudu, resp. jeho zveřejněním v insolvenčním rejstříku.

Od okamžiku své účinnosti má rozhodnutí o zahájení hlavního insolvenčního řízení ve všech ostatních členských státech takové účinky, jaké mu přiznává právo toho státu, jehož soud rozhodnutí vydal, a to i v případě, kdy právo některého jiného členského státu neumožňuje ohledně dlužníka takového typu insolvenční řízení zahájit.²¹³ Pro uznání tedy není třeba, aby rozhodnutí bylo v právní moci, ani se nemusí jednat o rozhodnutí konečné.²¹⁴

Ze zásady vzájemné důvěry²¹⁵ vyplývá nemožnost přezkumu rozhodnutí o zahájení řízení soudy jiného členského státu, než toho, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno. Proto by měla být uznána i rozhodnutí soudu, který ve skutečnosti nebyl k vydání rozhodnutí mezinárodně příslušný v případě, že se za příslušný považoval a svou příslušnost odůvodnil článkem 3 insolvenčního nařízení.

Jediným důvodem, pro který lze odmítnout uznání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení, je výhrada veřejného pořádku (*ordre public*). Článek 26 insolvenčního nařízení umožňuje odmítnout uznání rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení vydaného soudem jiného členského státu pouze, „*pokud by byly účinky tohoto uznání ve zjevném rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu, zejména s jeho základními zásadami nebo s ústavními právy a svobodami jednotlivce*“. Použití této výhrady je zapotřebí omezit na nezbytnou míru a je třeba ji vykládat restriktivně. Důvodem pro aplikaci této výhrady pak může být například zjevné porušení základního práva být vyslechnut před zahájením insolvenčního řízení přiznaného právem státu, který řízení zahájil.²¹⁶

V případě odmítnutí uznání zahájení insolvenčního řízení s odkazem na výhradu veřejného pořádku se ve státě, který řízení odmítl uznat, považuje insolvenční řízení za nezahájené.²¹⁷

---

²¹³ Čl. 16 odst. 1 alinea 2 insolvenčního nařízení.

²¹⁴ Srov. BRODEC, J. op. cit. sub. 52, s. 438.

²¹⁵ Čl. 22 preambule k insolvenčnímu nařízení.

²¹⁶ Srov. *Eurofood* op. cit. sub. 57, bod 67.

²¹⁷ Srov. BRODEC, J. op. cit. sub. 52, s. 441.

3.4.2 Uznání a výkon rozhodnutí dle čl. 25 odst. 1 insolvenčního nařízení

Článek 25 odst. 1 insolvenčního nařízení stanoví, že v případě, kdy je uznáno rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení vydané soudem členského státu příslušného podle čl. 3, uznávají se bez jakýchkoli formálních náležitostí také rozhodnutí vydaná tímto soudem v průběhu řízení a týkající se skončení řízení. Automaticky se uznávají ale i rozhodnutí, která „*vyplývají přímo z insolvenčního řízení a rozhodnutí, která s ním úzce souvisejí*“, a to i v případě, že je vydal jiný soud, než ten, který vede insolvenční řízení. Dále se pravidlo automatického uznávání vztahuje i na ochranná opatření učiněná po podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení. Výkon všech těchto rozhodnutí se pak bude řídit nařízením Brusel I, resp. jeho články 38 až 56.²¹⁸

Možnosti pro odmítnutí uznání nebo výkonu rozhodnutí vyjmenovaných v čl. 25 odst. 1 se nicméně řídí výhradně nařízením o insolvenčním řízení, a nikoli nařízením Brusel I. Důvody pro odmítnutí jejich uznání nebo výkonu jsou v porovnání s rozhodnutím o zahájení insolvenčního řízení, které lze odmítnout pouze na základě výhrady veřejného pořádku, rozšířeny o případy, „*pokud by to vedlo k omezení osobní svobody nebo listovního tajemství*“.²¹⁹

3.4.3 Uznání a výkon rozhodnutí dle čl. 25 odst. 2 insolvenčního nařízení

Na řízení, která nejsou uvedena v čl. 25 odst. 1 insolvenčního nařízení, se pravidlo automatického uznávání nevztahuje, a je tím pádem třeba, jak na jejich uznávání, tak na jejich výkon, aplikovat nařízení Brusel I. Důvody pro odmítnutí jejich uznání a výkonu jsou pak také zcela v režii nařízení Brusel I.

Problematickým při výkladu čl. 25 insolvenčního nařízení bude zejména určení, která řízení přímo vyplývají z insolvenčního řízení nebo s ním úzce souvisejí a která jsou tím pádem automaticky uznávána v ostatních členských státech Evropské unie, a která řízení naopak spadají na základě čl. 25 odst. 2 insolvenčního nařízení do režimu nařízení Brusel I. Odpověď na tuto otázku má pak význam i pro určení mezinárodní pravomoci pro rozhodování o nich, a proto se jí bude podrobněji věnovat následující kapitola.

---

²¹⁸ Čl. 25 odst. 1 sice hovoří o člancích 31 až 51 (s výjimkou č. 34 odst. 2) Bruselské úmluvy, ale ta byla s účinností od 1. března 2002 nahrazena nařízením Brusel I a toto ustanovení insolvenčního nařízení je tak třeba vykládat v tom smyslu, že odkazuje na články 38 až 56 nařízení Brusel I.

²¹⁹ Čl. 25 odst. 3 insolvenčního nařízení.

3.5 Pravomoc k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením

V článku 3 insolvenčního nařízení nalezneme pravidla pro určení mezinárodní pravomoci pro zahájení insolvenčního řízení; soudy takto určeného členského státu jsou kromě zahájení řízení zcela jistě příslušné i k rozhodování o průběhu insolvenčního řízení a o jeho skončení. Nařízení ovšem nedává přímou odpověď na otázku, jaká pravidla se mají použít pro určení mezinárodní pravomoci pro řízení s insolvenčním řízením související.

Teoreticky se tak nabízejí tři hlavní řešení, kterými by bylo možné mezinárodní pravomoc pro tato řízení určit. Zaprvé je možné aplikovat národní úpravu toho členského státu, u kterého byl podán návrh. Druhou možností je analogicky aplikovat i na tato řízení základní pravidlo obsažené čl. 3 insolvenčního nařízení (*vis attractiva concursus*), anebo zatřetí použít k určení pravomoci nařízení Brusel I.²²⁰

3.5.1 Absence výslovného řešení v insolvenčním nařízení

Nařízení Brusel I výslovně vylučuje svoji působnost ve věcech týkajících se konkurzů, vyrovnání a podobných řízení.²²¹ Ze znění nařízení Brusel I však již není zcela zřejmé, zda jsou z jeho aplikace vyloučena pouze samotná insolvenční řízení, anebo i některá řízení s insolvenčním řízením související. Judikatura Soudního dvora Evropské unie k této otázce sahá ještě před přijetím nařízení Brusel I do doby, kdy platila Bruselská úmluva. Ve svém rozhodnutí *Gourdain*²²² totiž SDEU definoval řízení, na která se Bruselská úmluva na základě výjimky uvedené v čl. 1 alinea 2, bod 2 nevztahuje, tak, že se musí jednat o řízení, která přímo vyplývají z úpadku a s insolvenčním řízením úzce souvisejí. To, že judikatura týkající se tohoto ustanovení Bruselské úmluvy je použitelná i na výklad nařízení Brusel I, tedy jeho čl. 1 odst. 2 písm. b, již přímo v této souvislosti potvrdil i Soudní dvůr Evropské unie.²²³ Lze tedy uzavřít, že nařízení Brusel I není možné aplikovat na řízení s insolvenčním řízením úzce související nebo z něj přímo vyplývající.

Důvodem, proč se Bruselská úmluva na insolvenční řízení nevztahovala, je to, že bylo předpokládáno přijetí mezinárodní úmluvy, která by se výslovně týkala mezinárodní příslušnosti v insolvenčních věcech. Ačkoli původní návrhy této úmluvy obsahovaly výslovnou úpravu pro určení pravomoci pro řízení s insolvenčním řízením související, tak do

²²⁰ Srov. DUURSMA-KEPPLINGER, H. CH., DUURSMA, D., CHALUPSKY, E. *Europäische Insolvenzverordnung. Kommentar*. Vídeň: Springer, 2002, s. 188-190.

²²¹ Čl. 1 odst. 2 písm. b nařízení Brusel I, v anglickém znění vylučuje z aplikace „*bankruptcy, proceedings relating to the winding-up of insolvent companies or other legal persons, judicial arrangements, compositions and analogous proceedings*“, v německém znění „*Konkurse, Vergleiche und ähnliche Verfahren*“.

²²² *Gourdain*, rozsudek Soudního dvora ze dne 22. února 1979 ve věci C 133/78.

²²³ *SCT Industri*, rozsudek Soudního dvora ze dne 2. července 2009 ve věci C-111/08, body 22-24.

návrhu úmluvy z roku 1995 a tím pádem ani do samotného insolvenčního nařízení již tato úprava nebyla zařazena.²²⁴

I přes absenci této úpravy bylo řešení *vis attractiva concursus* některými autory dovozováno. Například ve Virgós/Schmitově zprávě se uvádí, že v souladu s rozhodnutím *Gourdain* je takový výklad, kdy se právě na ta řízení, která jsou vyloučena z aplikace Bruselské úmluvy (nyní nařízení Brusel I), použije Úmluva o insolvenčním řízení (nyní insolvenční nařízení). Opačný výklad by totiž způsobil neospravedlnitelné mezery mezi obecnou Bruselskou úmluvou a speciální Úmluvou o insolvenčním řízení.²²⁵

Použití národního práva se nejeví jako příliš šťastné řešení zejména z důvodu rozdílnosti národních úprav, což může vést k jak pozitivním, tak negativním kompetenčním konfliktům.²²⁶

3.5.2 Rozhodnutí *Deko Marty* a řešení *vis attractiva concursus*

Soudní dvůr Evropské unie v roce 2009 odstranil nejistotu ohledně toho, jaká pravidla se mají použít pro určení mezinárodní pravomoci k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením, a to rozhodnutím ve věci *Deko Marty*.²²⁷ Tento případ se týkal odpůřčí žaloby podané proti belgické společnosti *Deko Marty*, jakožto žalovanému, správcem podstaty jmenovaným v insolvenčním řízení týkajícím se německé společnosti, které probíhalo v Německu. Správce se domáhal neúčinnosti transakce mezi německým dlužníkem a společností *Deko Marty*. Německé soudy se však v obou instancích prohlásily za nepřislušné k rozhodnutí o žalobě, jelikož dle německého práva jsou k rozhodování o odpůřčí žalobě příslušné soudy ve státě sídla žalovaného, tedy v Belgii. Naopak podle belgického práva je k rozhodování o věci příslušný soud, který vede insolvenční řízení. Jedná se tak o příklad negativního kompetenčního konfliktu v případě aplikace národních právních úprav pro určení příslušnosti k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením.²²⁸

Německý Spolkový soudní dvůr (*Bundesgerichtshof*) pak položil Soudnímu dvoru Evropské unie předběžnou otázku, na kterou Soudní dvůr odpověděl tak, že „*čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1346/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že soudy členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, jsou příslušné rozhodnout o odpůřčí žalobě podané v*

²²⁴ Srov. Virgós/Schmitova zpráva, bod 77.

²²⁵ Srov. Virgós/Schmitova zpráva, bod 195.

²²⁶ Srov. CARBALLO PINEIRO, L. *Vis Attractiva Concursus in the European Union: Its Development by the European Court of Justice*, *Indret*. 2010, č. 3, s. 7, článek je dostupný na http://www.indret.com/pdf/750_es.pdf

²²⁷ *Deko Marty*, rozsudek Soudního dvora ze dne 12. února 2009 ve věci C-339/07.

²²⁸ Srov. CARBALLO PINEIRO, L., op. cit. sub. 226, s. 7.

úpadkovém řízení a směřující proti žalovanému, který má statutární sídlo v jiném členském státě“.²²⁹ Příslušnými v tomto případě tedy měly být německé soudy, protože insolvenční řízení probíhalo v Německu.

V odůvodnění svého rozhodnutí *Deko Marty* se Soudní dvůr EU pak výslovně přiklonil k řešení vis attractiva concursus, jelikož uvedl: „S ohledem na daný úmysl zákonodárce a na užitečný účinek uvedeného nařízení musí být čl. 3 odst. 1 nařízení 1346/2000 vykládán v tom smyslu, že členskému státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno, přiznává rovněž mezinárodní příslušnost rozhodnout o žalobách, které přímo vyplývají z uvedeného řízení a úzce s ním souvisejí.“²³⁰ Tím pádem se pravidla pro určení příslušnosti k zahájení insolvenčního řízení aplikují i na řízení s insolvenčním řízením úzce související a které z něho přímo vyplývají.

Rozhodnutí Soudního dvora EU není nijak překvapivé, zejména v tom ohledu, že navazuje na své předchozí rozhodnutí *Gourdain*. Soudní dvůr ale uvedl i další argumenty pro jím zvolené řešení. V článku 6 preambule k insolvenčnímu nařízení je totiž uvedeno, že nařízení upravuje příslušnost pro zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí, která jsou učiněna přímo na jejich základě a úzce s nimi souvisejí.²³¹ Na tato řízení se také vztahuje článek 25 odst. 1 insolvenčního nařízení,²³² který upravuje jejich uznání a výkon. Pokud je uznáno rozhodnutí o zahájení hlavního insolvenčního řízení, uznávají se tato rozhodnutí taktéž automaticky, a to i když byla vydána jiným soudem.

Soudní dvůr dále odkázal na princip efektivity a účinnosti přeshraničních insolvenčních řízení vyplývajících z čl. 2 preambule, jehož lze nejlépe dosáhnout právě koncentrací řízení před soudy toho členského státu, ve kterém se vede insolvenční řízení, a v neposlední řadě také na snahu o potlačení jevu forum shopping.²³³

K posledně zmíněnému argumentu Soudního dvora Evropské unie se objevuje asi nejvíce výhrad. Někteří autoři totiž tvrdí, že právě uplatnění řešení vis attractiva concursus naopak povede ke zvýšenému riziku forum shopping, a to z toho důvodu, že otázka určení místa hlavních dlužníkových zájmů nabude ještě více na významu, a může tak být dalším důvodem k jeho úmyslnému přesouvání.²³⁴

---

²²⁹ *Deko Marty*, op. cit. sub. 227, bod 28.

²³⁰ *Deko Marty*, op. cit. sub. 227, bod 21.

²³¹ Srov. *Deko Marty*, op. cit. sub. 227, bod 20.

²³² Srov. *Deko Marty*, op. cit. sub. 227, bod 25-26.

²³³ Srov. *Deko Marty*, op. cit. sub. 227, bod 22-24.

²³⁴ Srov. LENNARTS, L. EU Corporate Insolvency Law in the Wake of the ECJ's *Deko Marty* Judgement, *European Company Law*. June 2010, vol. 7, no. 3, s. 112 nebo taktéž CARBALLO PINEIRO, L. op. cit. sub. 226, s. 11.

Z rozhodnutí *Deko Marty* jasně plyne uplatnění principu *vis attractiva concursus*. Pochybnosti ovšem přetrvávají v tom, zda se v tomto případě jedná o příslušnost výlučnou. Vzhledem k tomu, že SDEU se v tom smyslu, že by mělo jít o alternativní příslušnost, nevyjádřil, a dále k tomu, že článek 3 nařízení upravuje výlučnou příslušnost jak k zahájení hlavního, tak vedlejšího řízení, se osobně přikláním k názoru, že půjde spíše o příslušnost výlučnou.²³⁵ De lege ferenda lze ovšem jen doporučit výslovnou úpravu této problematiky.

Je třeba zdůraznit, že použití řešení *vis attractiva concursus* pro určení mezinárodní pravomoci k řízením s insolvenčním řízením úzce souvisejícím neznamená, že všechna tato řízení budou probíhat před insolvenčním soudem. Na základě čl. 3 insolvenčního nařízení se určí pouze členský stát, jehož soudy budou k rozhodování o těchto věcech příslušné. To, který místně a věcně příslušný soud v rámci tohoto státu bude o věci ale skutečně rozhodovat, je ponecháno národním úpravám jednotlivých členských států, což vyplývá zejména z čl. 25 odst. 1 insolvenčního nařízení, který stanoví automatické uznávání rozhodnutí v těchto řízeních i v případě, kdy je vydal jiný soud.

Jako určité omezení principu *vis attractiva concursus* lze také chápat to, že mezi insolvenčním řízením a řízením, o nějž jde, musí být úzká souvislost; tedy že pro jeho aplikaci je nutné, aby řízení z insolvenčního řízení přímo vyplývalo nebo s ním bylo úzce spojeno. Nejedná se tím pádem o příliš široké pojetí *vis attractiva concursus*, ale je užší, než jak ho znají některé členské státy ze své vnitrostátní úpravy.²³⁶

3.5.3 Řízení, která přímo vyplývají z insolvenčního řízení nebo s ním úzce souvisejí

Od vydání rozhodnutí *Deko Marty* se debata přesunula směrem k otázce, která řízení přímo vyplývají z insolvenčního řízení anebo s ním úzce souvisejí. Stále totiž není zcela zřejmé, které typy řízení lze do této definice zahrnout, a tím pádem, ke kterým řízením se budou určovat příslušné soudy podle insolvenčního nařízení a ke kterým podle nařízení Brusel I.

Soudní dvůr Evropské unie²³⁷ předpokládá, že se mohou objevit i některá řízení, která sice mohou mít určitou souvislost s insolvenčním řízením (nikoli ale úzkou) a na která se tím pádem nebude vztahovat insolvenční nařízení, ale v konkrétním případě ani nařízení Brusel I.

---

²³⁵ Tento názor zastává např. i *Lennarts*. Srov. LENNARTS, L. op. cit. sub. 234, s. 110.

²³⁶ Mezi státy s širokým pojetím *vis attractiva concursus* patří např. Španělsko (srov. CARBALLO PINEIRO, L. op. cit. sub. 226, s. 6) nebo Nizozemí (srov. LENNARTS, L. op. cit. sub. 234, s. 107).

²³⁷ Srov. *German Graphics*, rozsudek Soudního dvora ze dne 10. září 2009 ve věci C-292/08, bod 17-20.

Je proto zapotřebí v případě vyloučení z aplikace insolvenčního nařízení nejdříve zkoumat, zdali je na řízení možné vůbec aplikovat nařízení Brusel I.

Tato situace se může týkat řízení, která se netýkají občanských nebo obchodních věcí nebo která jsou vyloučena z působnosti nařízení Brusel I. Jako příklad takového řízení, kdy by nebylo pro určení pravomoci použitelné ani jedno z těchto nařízení, a přesto by zde byl dán vztah k insolvenčnímu řízení, lze uvést trestní řízení zahájené na základě spáchání trestného činu v rámci insolvenčního řízení.

Na druhou stranu lze předpokládat, že ve většině řízení opravdu půjde o občanské nebo obchodní věci, a bude se tak výhradně rozhodovat o aplikaci buď insolvenčního nařízení, nebo nařízení Brusel I. Například *Wessels* k tomuto uvádí, že se obě nařízení nepřekrývají a ani se v jejich působnosti nenacházejí mezery, naopak se dle jeho názoru zcela doplňují.²³⁸ Která řízení tedy úzce souvisejí s insolvenčním řízením nebo z něho přímo vyplývají a lze je tedy zahrnout pod působnost insolvenčního nařízení?

Případ *Deko Marty* se týkal odpůrcí žaloby podané správcem podstaty proti žalovanému se sídlem v jiném členském státě, než ve kterém probíhalo insolvenční řízení. Podle argumentace Soudního dvora Evropské unie odpůrcí žaloby směřují k rozšíření majetku náležejícího do majetkové podstaty a tím pádem s insolvenčním řízením přímo souvisejí.²³⁹ Na odpůrcí žaloby podané správcem podstaty vyplývající z insolvenčního práva se tedy insolvenční nařízení vztahuje.

Ve svém následném rozhodnutí *German Graphics*²⁴⁰ Soudní dvůr Evropské unie nicméně upřesnil, že působnost insolvenčního nařízení na jiná řízení by neměla být vykládána příliš extenzivně, ale naopak by měl být extenzivněji vykládán pojem „obchodní a občanské věci“, které vymezují působnost nařízení Brusel I v jeho čl. 1 odst. 1.²⁴¹

Z tohoto rozhodnutí dále vyplývá, že pouhá skutečnost, že správce podstaty je stranou některého řízení, nezakládá dostatečnou blízkost s insolvenčním řízením.²⁴² Toto rozhodnutí bylo vydáno v kontextu žaloby prodávajícího podané z titulu výhrady vlastnictví proti kupujícímu, který byl v úpadku, a to ve chvíli, kdy se věc, na kterou se vztahovala výhrada vlastnictví, nacházela v okamžiku zahájení insolvenčního řízení vůči uvedenému kupujícímu v členském státě, ve kterém bylo toto řízení zahájeno. Úzká souvislost s insolvenčním řízením zde dovozena nebyla.

---

²³⁸ Srov. WESSELS, B. On the Edges of the Insolvency Regulation, *Insolvency Intelligence*. 2010, vol. 23, no. 2, s. 22.

²³⁹ Srov. *Deko Marty*, op. cit. sub. 227, bod 17.

²⁴⁰ *German Graphics*, op. cit. sub. 237.

²⁴¹ Srov. *German Graphics*, op. cit. sub. 237, body 23-24.

²⁴² Srov. *German Graphics*, op. cit. sub. 237, body 32-33.

V rozhodnutí *German Graphics* pak SDEU dále poukázal i na to, že je třeba rozlišovat mezi pravidly určujícími rozhodné právo a těmi určujícími příslušnost. Účelem článku 4 odst. 2 písm. b, který stanovuje lex concursus jako rozhodné právo pro určení rozsahu majetku patřícího do majetkové podstaty a pro způsob nakládání s majetkem, který dlužník nabyt po zahájení insolvenčního řízení, je totiž pouze stanovit rozhodné právo a nemá v žádném případě vliv na působnost nařízení Brusel I.

Soudní dvůr Evropské unie měl možnost se vyjádřit k otázce, v jakých případech aplikovat insolvenční nařízení a kdy nařízení Brusel I, také ve věci *SCT Industri*.²⁴³ V tomto případě došel k závěru o úzkém vztahu insolvenčního řízení a rozhodnutí, kterým byl odmítnut zápis převodu podílů na základním kapitálu jedné společnosti na druhou společnost se sídlem v jiném členském státě, provedeného správcem podstaty, a to z toho důvodu, že soud, který o zápisu rozhodoval, neuznal pravomoc správce podstaty.

Případ *Gourdain*,²⁴⁴ který dle Soudního dvora úzce souvisí s insolvenčním řízením, a tím pádem spadá do působnosti insolvenčního nařízení, se zase týkal žaloby založené na odpovědnosti managementu dlužníka za to, že nepodali včas insolvenční návrh.

Jak je vidět, judikatura Soudního dvora Evropské unie k problematice vztahu insolvenčního nařízení a nařízení Brusel I zatím není příliš rozsáhlá, některá další rozhodnutí se v této oblasti nicméně v současné době ještě očekávají.²⁴⁵

V každém případě lze shrnout, že do působnosti insolvenčního nařízení budou patřit především incidenční spory²⁴⁶ (spory o pravost, výši nebo pořadí pohledávek věřitelů, spory o to, zda některý majetek náleží do majetkové podstaty, odpůří žaloby apod.), zahrnuto bude dále také například řízení týkající se odpovědnosti managementu dlužníka mající základ v insolvenčním právu²⁴⁷ nebo týkající se odpovědnosti správce podstaty.²⁴⁸ Nicméně je třeba mít na paměti, že rozhodné právo, kterým se řídí nároky (tedy jejich závazkový nebo věcný status), ohledně nichž se spory týkají, nebude příslušností soudů založenou na základě vis attractiva concursus dotčeno.²⁴⁹

Mezi řízení, na která se naopak nebude insolvenční nařízení aplikovat, ale místo něho bude použitelné nařízení Brusel I, budou nejspíše patřit obecně taková řízení, jejichž by

---

²⁴³ *SCT Industri*, op. cit. sub. 223.

²⁴⁴ *Gourdain*, op. cit. sub. 222.

²⁴⁵ Jedná se o řízení o předběžné otázce ve věci HIDD Hamburg-Bramfeld B.V, C-494/10; a dále o řízení o předběžné otázce ve věci F-Tex SIA, C-213/10.

²⁴⁶ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 27, s. 692.

²⁴⁷ Srov. rozhodnutí *Gourdain*, op. cit. sub. 222.

²⁴⁸ Srov. CARBALLO PINEIRO, L. op. cit. sub. 226, s. 20.

²⁴⁹ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 85, s. 50-51.

dlužník mohl být stranou i v případě, kdy by nebylo zahájeno insolvenční řízení,²⁵⁰ zejména ta, která mají svůj základ v jiném právu než insolvenčním. Domnívám se, že zde ovšem nebude rozhodující, v kterém předpise je konkrétní věc upravena (např. zda v insolvenčním zákoně nebo obchodním zákoníku), ale spíše jaká je skutečná povaha nároku.²⁵¹ Z aplikace insolvenčního nařízení tak budou pravděpodobně vyloučeny například žaloby ohledně existence nebo platnosti nároků založených např. na smluvním právu, pokud nejsou modifikovány zahájením insolvenčního řízení takovým způsobem, že dávají vzniknout novým nárokům, které mohou být uplatněny u soudu až po zahájení insolvenčního řízení,²⁵² nebo nároky dlužníka vůči třetím osobám (tedy nikoli jeho věřitelům).²⁵³

3.6 Rozhodné právo dle insolvenčního nařízení

Základní pravidlo pro určení rozhodného práva jak pro hlavní, tak vedlejší řízení nalezneme v čl. 4 odst. 1 insolvenčního nařízení. Podle něj se insolvenční řízení a jeho účinky řídí právem toho státu, který řízení zahájil (*lex concursus*). Pro vedlejší řízení se toto pravidlo objevuje taktéž v čl. 28 nařízení, nicméně není pochyb, že se čl. 4 na vedlejší řízení jako obecné pravidlo také vztahuje.²⁵⁴ Právem toho státu, který řízení zahájil, se řídí zejména podmínky pro zahájení insolvenčního řízení, pro vedení řízení a pro jeho skončení.²⁵⁵

Tímto základním pravidlem je zajištěno, že ten soud, který insolvenční řízení zahájil, bude aplikovat zásadně právo svého státu, se kterým je obeznámen, což má velký význam i pro účinnost a efektivitu přeshraničních insolvenčních řízení.²⁵⁶ Rozhodným právem určeným dle čl. 4 se řídí jak hmotněprávní, tak procesněprávní účinky insolvenčního řízení.²⁵⁷ Vzhledem k jejich propojenosti v insolvenčním právu by ani jiné řešení nebylo vhodné a není tak nutné mezi nimi rozlišovat.²⁵⁸

---

²⁵⁰ Virgós/Schmitova zpráva, bod 196.

²⁵¹ Na to, zda jsou některé nároky, např. odpovědnost managementu dlužníka za úpadek nebo včasné nepodání insolvenčního návrhu, obsaženy v insolvenčním nebo jiném zákoně, by neměl být brán ohled už vzhledem k současnému trendu „insolvencifikace“. Ten spočívá v tom, že členské státy stále častěji vkládají do insolvenčních zákonů některé instituty patřící do korporátního práva, které slouží zejména k ochraně věřitelů. Motivací je pro ně to, aby mohly jejich vnitrostátní ochranná opatření aplikovat i na společnosti založené v jiném členském státě, což vzhledem k výkladu svobody usazovací Soudním dvorem Evropské unie v rámci korporátního práva nemohou (Srov. VAN DEN BRAAK, S. Creditor Protection at the Crossroads of Company Law and Insolvency Law: The Dutch Example, *European Company Law*. 2008, č. 5, s. 229-236).

²⁵² Srov. CARBALLO PINEIRO, L. op. cit. sub. 226, s. 17.

²⁵³ Srov. WESSELS, B. op. cit. sub. 238, s. 23-24.

²⁵⁴ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 85, s. 49.

²⁵⁵ Čl. 4 odst. 2 věta první insolvenčního nařízení.

²⁵⁶ Jedná se o požadavek vyplývající z čl. 2 preambule k insolvenčnímu nařízení.

²⁵⁷ Čl. 23 preambule k insolvenčnímu nařízení.

²⁵⁸ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 85, s. 49.

V odstavci 2 článku 4 je pak příkladmo uvedeno, na které oblasti se lex concursus dále vztahuje. Rozhodně se však nejedná o výčet taxativní. Pro vnitrostátní úpravu členského státu, který zahájil insolvenční řízení, je tak ponecháno např. stanovení toho, proti kterým dlužníkům může být insolvenční řízení zahájeno,²⁵⁹ rozsah majetkové podstaty a nakládání s ní, oprávnění dlužníka a správce podstaty, ale i podmínky pro přihlašování a popírání pohledávek.²⁶⁰

Vzhledem k tomu, že je třeba chránit některé subjekty nebo práva nabytá před zahájením insolvenčního řízení, stanovuje nařízení řadu výjimek z obecného použití lex concursus ve svých člancích 5 až 15.

V člancích 5 až 14 nalezneme hmotněprávní výjimky z aplikace rozhodného práva určeného dle čl. 4. Zahájením insolvenčního řízení tak nebudou dotčena například věcná práva třetích osob vázoucích na majetku (hmotném i nehmotném, movitém i nemovitém), který patří dlužníkovi a v době zahájení řízení se nachází v jiném členském státě, než v tom, který řízení zahájil.²⁶¹ Dále není dotčeno právo věřitelů domáhat se započtení pohledávek vůči dlužníkovi, pokud jim to umožňuje právo rozhodné pro dlužníkovy pohledávky,²⁶² nebo právo prodávajícího domáhat se výhrady vlastnictví vůči kupujícímu, který je v úpadku.²⁶³

Nijak překvapivá nejsou ustanovení ponechávající určení účinků insolvenčního řízení na smlouvy týkající se nemovitostí²⁶⁴ a na dlužníková práva k nemovitostem, která podléhají

---

²⁵⁹ Jak už bylo řečeno výše, insolvenční nařízení má v tomto ohledu universální charakter a je tak použitelné pro všechny typy dlužníků kromě finančních institucí, které jsou z působnosti nařízení vyloučeny (čl. 1 odst. 2 insolvenčního nařízení).

²⁶⁰ Celý druhý odstavec článku 4 insolvenčního nařízení zní:

„Právo státu, který řízení zahájil, určuje podmínky pro zahájení tohoto řízení, jeho vedení a skončení. Určuje zejména,

a) proti kterým typům dlužníků může být úpadkové řízení zahájeno; b) majetek, který tvoří část majetkové podstaty, a způsob nakládání s majetkem, který dlužník nabyl po zahájení úpadkového řízení; c) oprávnění dlužníka a správce podstaty; d) podmínky, za kterých může dojít k započtení pohledávek; e) účinky úpadkového řízení na probíhající smlouvy, jejichž smluvní stranou je dlužník; f) účinky úpadkového řízení na řízení zahájená jednotlivými věřiteli, s výjimkou probíhajících soudních řízení; g) pohledávky, které mají být přihlášeny proti dlužníkově majetku a způsob nakládání s pohledávkami, které vznikly po zahájení úpadkového řízení; h) pravidla pro přihlašování, prověřování a přiznávání pohledávek; i) pravidla pro provedení rozvrhu výtěžku ze zpeněžení dlužníkovy majetku, pořadí pohledávek a práv věřitelů, kteří byli částečně uspokojeni po zahájení úpadkového řízení na základě věcného práva nebo započtením pohledávek; j) podmínky a účinky skončení úpadkového řízení, zejména vyrovnáním; k) práva věřitelů po skončení úpadkového řízení; l) kdo má nést náklady a výdaje vzniklé v úpadkovém řízení; m) pravidla týkající se neplatnosti, odporovatelnosti nebo neúčinnosti právních úkonů poškozujících všechny věřitele.“

²⁶¹ Čl. 5 insolvenčního nařízení.

²⁶² Čl. 6 insolvenčního nařízení. Podrobněji k možnosti započtení pohledávek v přeshraničním insolvenčním řízení viz HOLEČEK, M. Podmínky přeshraničního započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v insolvenčním řízení (národní a komunitární aspekty), *Právní rádce*. 2010, č. 7, s. 31-34.

²⁶³ Čl. 7 odst. 1 insolvenčního nařízení.

²⁶⁴ Čl. 8 insolvenčního nařízení.

zápisu do veřejného rejstříku,²⁶⁵ na vnitrostátní úpravě toho státu, kde se nemovitost nachází, resp. toho státu, který vede veřejný registr nemovitostí.

K ochraně zaměstnanců pak slouží čl. 10 insolvenčního nařízení zajišťující, že účinky insolvenčního řízení na pracovněprávní vztahy a pracovní smlouvy se řídí výhradně právem toho členského státu Evropské unie, kterým se řídí pracovní smlouva.

V čl. 15 je zakotvena procesněprávní výjimka z aplikace *lex concursus*. Dle tohoto ustanovení se účinky zahájení insolvenčního řízení na probíhající soudní řízení týkající se majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty vedená v jiných členských státech posuzují podle práva toho státu, ve kterém je konkrétní soudní řízení vedeno. Toto ustanovení tak doplňuje čl. 4 odst. 2 písm. f, podle kterého se naopak účinky zahájení insolvenčního řízení na soudní řízení zahájená věřiteli až po zahájení řízení insolvenčního řídí právem státu, který vede insolvenční řízení.

3.7 Návrhy na novelizaci nařízení

Po téměř deseti letech od účinnosti nařízení o insolvenčním řízení je již docela dobře možné reflektovat jeho aplikaci v praxi a vyvodit určité závěry o tom, zda insolvenční nařízení stanovuje efektivní a účinný rámec pro přeshraniční insolvenční řízení.²⁶⁶ O tom, že nařízení v současné době podléhá zásadní revizi, svědčí i požadavek čl. 46 insolvenčního nařízení, aby Komise předložila Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o aplikaci tohoto nařízení nejpozději do 1. června 2012, a poté každých následujících pět let. Tato zpráva může navíc být doprovázena i návrhem na novelizaci insolvenčního nařízení. V době vypracování této práce nicméně zmiňovaná zpráva Komise nebyla ještě k dispozici. V tomto ohledu je tak prozatím nutné vycházet z doporučení Evropského parlamentu Komisi k úpadkovým řízením v kontextu práva obchodních společností EU (dále také jen „**doporučení Evropského parlamentu**“ nebo „**doporučení EP**“).²⁶⁷

---

²⁶⁵ Čl. 11 insolvenčního nařízení.

²⁶⁶ Srov. čl. 2 preambule k insolvenčnímu nařízení.

²⁶⁷ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 15. listopadu 2011 obsahující doporučení Komisi k úpadkovým řízením v kontextu práva obchodních společností EU (2011/2006(INI)). Usnesení je dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0484+0+DOC+XML+V0//CS>.

Řada námětů na novelizaci nařízení také vyplynula například z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“,²⁶⁸ která si kladla za cíl především opatřit pro Komisi zdroj návrhů na novelizaci insolvenčního nařízení od akademiků a praktiků.

3.7.1 Návrhy týkající se místa hlavních dlužnickových zájmů

Mezi velmi časté návrhy na novelizaci insolvenčního nařízení patří myšlenka změnit hraničního určovatele pro pravomoc zahájit hlavní insolvenční řízení z místa hlavních dlužnickových zájmů na místo dlužníka sídla. Zastánci této změny ji odůvodňují zejména vyšší jistotou stran o tom, kde se bude insolvenční řízení konat, protože pojem COMI je považován za nepřesný a vágní.²⁶⁹ Nedomnívám se, že by toto řešení bylo ideální zejména s ohledem na nemožnost zahájit v Evropské unii insolvenční řízení ohledně dlužníka se sídlem mimo členské státy i v případě, že většinu svých obchodních aktivit v Evropské unii vykonává.

Mezi další návrhy patří ponechání COMI jakožto hraničního určovatele s tím, že je ovšem zapotřebí doplnit do insolvenčního nařízení jeho definici²⁷⁰ nebo alespoň vymežit důvody, na základě kterých je možné vyvrátit domněnku umístění COMI právnické osoby v místě jejího sídla.²⁷¹ „*Evropský parlament se domnívá, že by definice měla zohledňovat kritéria, jako je hlavní průběh obchodních aktivit viditelný navenek, umístění aktiv, středisko provozních nebo výrobních činností, pracoviště zaměstnanců atd.*“²⁷² Nemyslím si však, že zavedení definice místa hlavních dlužnickových zájmů by bylo prospěšné, spíše by pak byla omezena určitá flexibilita, kterou tento hraniční určovatel přináší. Pokud bychom i připustili, že by nařízení mělo být doplněno o definici COMI, nemalým problémem by pak rozhodně bylo vytvoření této definice. Na druhou stranu určitý návod pro to, kdy je možné dosáhnout vyvrácení domněnky o tom, že se COMI právnických osob nachází v místě jejich sídla, by byl žádoucí.

Evropský parlament doporučuje zavedení definice COMI zejména s ohledem na to, že je zapotřebí zamezit forum shopping. Ojedinelý však není ani nápad forum shopping za určitých podmínek umožnit; rozhodující by v takovém případě byl úmysl.²⁷³ Pokud by se

---

²⁶⁸ Konference se konala 28. dubna 2011 v Amsterdamu, podrobnější informace včetně prezentací a návrhů jednotlivých přednášejících jsou dostupné na <http://www.eir-reform.eu/>.

²⁶⁹ Srov. EIDENMÜLLER, H. op. cit. sub. 157, s. 428, nebo RINGE, B. W. op. cit. sub. 141, s. 619-620.

²⁷⁰ Srov. Bod 2 odst. 2 doporučení EP.

²⁷¹ Srov. WESTPFAHL, L. In Shrnutí příspěvků z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupné na <http://www.eir-reform.eu/presentations>.

²⁷² Bod 2 odst. 2 doporučení EP.

²⁷³ Srov. WESTPFAHL, L. op. cit. sub. 271 nebo EIDENMÜLLER, H. op. cit. sub. 149, s. 27.

jednalo o účelové přesunutí dlužníkovra sídla nebo COMI s úmyslem poškodit věřitele jako celek nebo získat pro některé z nich výhody na úkor ostatních, měl by být pokus o změnu pravomoci považován za neplatný a pravomoc zahájit hlavní insolvenční řízení by zůstala soudu v místě původního COMI. Na druhou stranu, mělo by být umožněno domoci se konání insolvenčního řízení v jiném státě, pokud je to pro zúčastněné strany výhodnější. S tímto názorem se ztotožňuji.

3.7.2 Návrhy týkající se holdingových uskupení

Jedním z nejčastějších důvodů kritiky nařízení o insolvenčním řízení je absence jakékoli úpravy týkající se holdingových uskupení. Kritici se ovšem již neshodnou na tom, jakým způsobem by nařízení mělo být novelizováno.

Objevují se tak například návrhy doplnit čl. 3 odst. 1 insolvenčního nařízení o pravidla mezinárodní příslušnosti v případě holdingů,²⁷⁴ a to zejména takovým způsobem, aby bylo možné určit „skupinové COMI“ pro celý holding.²⁷⁵ Doporučení EP obsahuje obdobné řešení pro homogenní holdingové skupiny. Navrhuje se konat jediné insolvenční řízení pro více členů skupiny v místě sídla ústředí holdingu.²⁷⁶

Evropský parlament totiž navrhuje dvě různá řešení úpadku skupin společností v závislosti na tom, zda je skupina propojená nebo decentralizovaná; mělo by tak být docíleno flexibilní úpravy. V případě, kdy jsou aktiva skupiny propojena takovým způsobem, že je nelze oddělit, se po americkém vzoru²⁷⁷ navrhuje dokonce hmotná konsolidace insolvenčního řízení.²⁷⁸ Paulus by chtěl jít ještě dál a doporučuje rozšířit možnost hmotné konsolidace nejen na tyto situace.²⁷⁹ Hmotná konsolidace přichází nejvíce v úvahu při řešení úpadku formou reorganizace.

Obecná shoda panuje však většinou v tom, že by v každém případě měla být umožněna snazší a lepší spolupráce mezi jednotlivými soudy a správci v různých insolvenčních řízeních týkajících se členů holdingu. Jedním z navrhovaných řešení této situace je například to, že správce jmenovaný v jednom řízení by měl vykonávat funkci správce i v řízeních týkajících se jiných členů skupiny. Svou funkci by pak v jednotných

---

²⁷⁴ Srov. WESSELS, B. op. cit. sub. 129, s. 172-173, kde jsou uvedeny některé z takových návrhů.

²⁷⁵ Srov. ASIMACOPOULOS, K. M. *The Insolvency and Restructuring of Corporate Groups*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>.

²⁷⁶ Bod 3 odst. 1 doporučení EP.

²⁷⁷ V USA je umožněna hmotná konsolidace pouze právě v případech, kdy majetek členů skupiny je tak propojený, kdy není možné určit, kterému členu skupiny patří (Srov. PAULUS, CH. G. op. cit. sub. 132, s. 828.).

²⁷⁸ Srov. bod 3 odst. 1 písm. E.

²⁷⁹ Srov. PAULUS, CH. G. op. cit. sub. 132, s. 828-830.

státech uskutečňoval za pomoci místních zástupců.²⁸⁰ Toto řešení považuji za vhodné, bylo by tak možné dosáhnout žádoucí koordinace mezi insolvenčními řízeními členů skupiny i v případě, kdy by se nekonalo konsolidované insolvenční řízení.

3.7.3 Návrhy týkající se vedlejších řízení

Poměrně často se vyskytujícím názorem je, že by mělo být do budoucna umožněno, aby vedlejší řízení nemuselo být jen likvidační povahy.²⁸¹ Tuto změnu lze vskutku jen doporučit, moderní vývoj insolvenčního práva totiž ukazuje upřednostňování alternativních způsobů řešení úpadku před likvidačními.²⁸² Domnívám se, že by tak bylo vhodné umožnit i v rámci vedlejšího řízení řešení úpadku reorganizací dlužníka.

Vyskytují se však i názory, že by možnost zahájit vedlejší insolvenční řízení měla být úplně zrušena nebo by měla být alespoň omezena.²⁸³ V takovém případě je například navrhováno, aby vedlejší řízení mohl iniciovat pouze správce podstaty jmenovaný v hlavním insolvenčním řízení²⁸⁴ anebo popř. ještě osoby, které prokážou na zahájení vedlejšího řízení skutečný zájem.²⁸⁵

V každém případě je přijímán fakt, že spolupráce mezi soudy a správci v hlavním a vedleším řízení není dostatečná a je tak nutné přijmout opatření zajišťující lepší koordinaci hlavního a vedlejších řízení.²⁸⁶

3.7.4 Návrhy týkající se harmonizace insolvenčního práva

Nařízení o insolvenčním řízení bylo přijato na základě předpokladu, že harmonizace insolvenčního práva v Evropské unii není možná z důvodu podstatných rozdílů v úpravě insolvenčního práva napříč Evropskou unií.²⁸⁷ Samo nařízení však obsahuje řadu ustanovení,

---

²⁸⁰ Bod 3 odst. 2 písm. E doporučení EP je takovéto řešení navrhováno pro decentralizované skupiny společností. Dále viz např. TOLLENAAR, W. A. *Proposals for Reform: Improving the Ability under the European Insolvency Regulation to Rescue Multinational Enterprises*. Příspěvek z konference „Budoucnost insolvenčního nařízení“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>.

²⁸¹ Srov. TOLLENAAR, N. op. cit. sub. 280 nebo ESPINIELLA, A. *Proposals on the Reform of the Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on Insolvency Proceedings*. Příspěvek z konference „Budoucnost insolvenčního nařízení“. Oba příspěvky jsou dostupné na <http://www.eir-reform.eu/presentations>.

²⁸² Tento trend je vidět např. i v českém insolvenčním právu od přijetí insolvenčního zákona.

²⁸³ Srov. TAYLOR, S. *Main, Secondary Proceedings and Groups*. Příspěvek z konference „Budoucnost insolvenčního nařízení“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>.

²⁸⁴ Srov. TAYLOR, S. op. cit. sub. 283.

²⁸⁵ Srov. ESPINIELLA, A. op. cit. sub. 281.

²⁸⁶ Srov. bod 2 odst. 4 doporučení Evropského parlamentu nebo WESSELS, B. *Revision of the EU Insolvency Regulation: What type of facelift?* Příspěvek z konference „Budoucnost insolvenčního nařízení“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>.

²⁸⁷ Viz čl. 11 preambule k nařízení, kde jsou příkladmo uvedeny oblasti, kde je rozdílná úprava nejvíce patrná. Jedná se o zajištění závazků a přednostní práva věřitelů.

kteřá jsou svou povahou vlastně harmonizační. Jako příklad lze uvést články 7 odst. 2, 20, 29 až 35, 39 a 40 insolvenčního nařízení.²⁸⁸

O tom, že existují úvahy o harmonizaci alespoň některých oblastí insolvenčního práva v Evropě svědčí i Zpráva o harmonizaci insolvenčního práva na úrovni Evropské unie²⁸⁹ vypracovaná v roce 2010 organizací INSOL Europe²⁹⁰ na žádost Výboru Evropského parlamentu pro právní záležitosti. Zpráva identifikuje největší problémy, které plynou z rozdílné úpravy insolvenčního řízení v jednotlivých členských státech a dává tak návod, kterých oblastí by se případná harmonizace mohla týkat. Doporučení Evropského parlamentu pak ze závěrů obsažených v této zprávě vychází.

Doporučení EP tak navrhuje formou směrnice sjednotit např. v oblasti zahájení insolvenčního řízení tzv. insolvenční test, tedy způsob určení, kdy se dlužník dostane do úpadku (nebo kdy mu úpadek hrozí) a je tak proti němu možné vést insolvenční řízení, dále vůči kterým subjektům může být insolvenční řízení zahájeno, kdo může podat insolvenční návrh a pravidla, kdy nastává povinnost podat insolvenční návrh. Evropský parlament dále doporučuje stanovit jednotná pravidla pro přihlašování a přezkum pohledávek; lhůty pro podávání přihlášek pohledávek by si však v rámci stanoveného rozmezí měly určit samy členské státy. Také je zmíněna oblast reorganizace, odpůrcích žalob a kvalifikace správce podstaty.²⁹¹

To, že harmonizace v oblasti insolvenčního práva vůbec spadá do pravomoci Evropské unie, dovozuje *Wessels*²⁹² z článku 81 SFEU, a to zejména s ohledem na čl. 2 preambule k insolvenčnímu nařízení.

Zcela jistě zde jsou tedy oblasti, kde by harmonizace usnadnila insolvenční řízení s evropským prvkem, což by vedlo zejména ke zvýšení právní jistoty a minimalizaci problémů souvisejících s jevem forum shopping. Pokud totiž budou podmínky insolvenčního řízení nastaveny v celé Evropské unii podobně, nebudou mít dlužníci takovou motivaci ke změně insolvenčního fóra. Otázka harmonizace některých aspektů insolvenčního práva na Evropské úrovni je tak nyní čím dál tím více aktuální a je v této oblasti možné očekávat další diskuze.

---

²⁸⁸ Srov. WESSELS, B. Harmonization of Insolvency Law in Europe, *European Company Law*. February 2011, vol. 8, no. 1, s. 29.

²⁸⁹ Dostupná např. na <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/> .

²⁹⁰ Evropská organizace profesionálů v oblasti restrukturalizace, insolvence a úpadku, člen organizace INSOL International, více na <http://www.insol-europe.org/> .

²⁹¹ Srov. bod 1 doporučení Evropského parlamentu.

²⁹² WESSELS, B. op. cit. sub. 288, s. 27.

3.7.5 Návrhy týkající se pravomoci k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením

Pokud jde o řízení související s insolvenčním řízením, bývá insolvenčnímu nařízení vytýkáno především to, že neobsahuje výslovnou úpravu pravomoci k rozhodování o nich. Tato pravidla tak musela být dovozena Soudním dvorem Evropské unie, který insolvenční nařízení vyložil tím způsobem, že se pravidla stanovující příslušnost v čl. 3 nařízení použijí i na určení pravomoci pro řízení z insolvenčního řízení přímo vyplývající nebo s ním úzce související, a tím se přiklonil k řešení vis attractiva concursus.²⁹³ Výslovná úprava této problematiky v insolvenčním nařízení by ovšem byla více než žádoucí a lze ji tak v každém případě jen doporučit.

Upřesněno by mělo být i to, zda se v těchto případech jedná o příslušnost výlučnou nebo alternativní. Ačkoli v současné době převládá názor, že příslušnost ve věcech s insolvenčním řízením souvisejících je výlučná,²⁹⁴ vyskytují se návrhy, že by měla být naopak stanovena jako alternativní.²⁹⁵ Ve prospěch alternativní pravomoci je argumentováno zejména tím, že větší efektivita přeshraničního insolvenčního řízení bude zajištěna spíše než koncentrací všech řízení ve státě insolvenčního soudu tím, že bude řízení probíhat v tom státě, kde bude posléze toto rozhodnutí vykonáváno. Doporučení EP o této otázce nicméně zcela mlčí.

3.7.6 Další návrhy

Pro lepší koordinaci a spolupráci soudů, ale i pro snazší informování neznámých věřitelů dlužníka by bylo vhodné zřídit evropský registr, kde by byly zveřejňovány informace o zahájení insolvenčního řízení ve všech členských státech Evropské unie. To, aby byla zveřejňována celá rozhodnutí, jistě není potřebné a s ohledem na nutnost překladu by to ani nebylo účelné. Postačily by základní informace o dlužníkovi a o tom, u kterého soudu bylo insolvenční řízení zahájeno. V doporučení Evropského parlamentu je navrhováno zveřejňování těchto informací o řízení: příkazy a rozhodnutí insolvenčního soudu, jmenování správce a jeho identifikační údaje a lhůta pro přihlášení pohledávek.²⁹⁶

²⁹³ Srov. rozsudek ESD ve věci *Deko Marty*, op. cit. sub. 227.

²⁹⁴ Srov. LENNARTS, L. op. cit. sub. 234, s. 110.

²⁹⁵ Srov. KOLMANN, S. *Thoughts on the Governing Insolvency Law*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“; VEDER, M. *Applicable Law, in Particular Security Rights*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“. Oba příspěvky jsou dostupné na <http://www.eir-reform.eu/presentations>.

²⁹⁶ Bod 4 doporučení EP.

3.8 Česká úprava insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem a místní příslušnost českých soudů

Základním předpisem pro insolvenční řízení se vztahem k některému z členských států Evropské unie je nařízení o insolvenčním řízení. Nařízení se ovšem omezuje především na stanovení kolizních norem pro určení mezinárodní příslušnosti, rozhodného práva a souvisejících otázek.²⁹⁷ Řadu záležitostí tak ponechává na vnitrostátní úpravě členských států. Je třeba zdůraznit, že nařízení je závazným a přímo použitelným předpisem Evropské unie²⁹⁸ a má aplikační přednost před vnitrostátními předpisy členských států.²⁹⁹ Členské státy tak nemohou ve svém právním řádu upravit některé otázky odlišně od insolvenčního nařízení nebo takovým způsobem, že budou přímo v rozporu s jeho zněním, a pokud tak udělají, uplatní se aplikační přednost nařízení. Český zákonodárce tento požadavek nicméně zcela nerespektoval a jak bude upozorněno dále, některá ustanovení insolvenčního zákona týkající se insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem jdou proti úpravě insolvenčního nařízení, jiná nebyla příliš šťastně zvolena anebo jsou svojí povahou v podstatě nadbytečná. V jiných oblastech, které by si naopak zvláštní úpravu zasloužily, insolvenční zákon mlčí.

3.8.1 Úprava insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem v insolvenčním zákoně

Mezinárodnímu insolvenčnímu právu se věnuje hlava druhá části třetí insolvenčního zákona nazvaná „Vztah ke státům Evropské unie“. V této části chtěl zákonodárce zejména odkázat na insolvenční nařízení a upřesnit některé otázky související s jeho použitím.³⁰⁰ V § 426 odst. 1 tak nalezneme přímý odkaz na nařízení o insolvenčním řízení a na právo toho členského státu Evropské unie, na který odkazují kolizní normy obsažené v nařízení. Ve druhém odstavci § 426 je pak uvedena definice evropského mezinárodního prvku. Tím je míněna skutečnost, že se centrum hlavních dlužnickových zájmů nachází na území některého členského státu Evropské unie a zároveň se v jiném členském státě nachází buď alespoň některý dlužníkův věřitel, anebo část majetkové podstaty.

Insolvenční zákon se dále věnuje zastavení insolvenčního řízení v případech, že vyjde najevo, že se centrum hlavních dlužnickových zájmů nenachází v České republice a dlužník

²⁹⁷ Srov. čl. 6 preambule k insolvenčnímu nařízení.

²⁹⁸ Čl. 288 SFEU.

²⁹⁹ Srov. *Costa v. E.N.E.L.*, rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964 ve věci C 6/64.

³⁰⁰ Srov. důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), sněmovní tisk 1120, IV. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Důvodová zpráva je dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=1120&CT1=0>, bohužel je ale v tomto ohledu velmi stručná a neobsahuje v podstatě žádné další vysvětlení pro ustanovení týkající se insolvenčního řízení s evropským mezinárodním prvkem, než to, které je uvedeno výše.

zde nemá ani svoji provozovnu.³⁰¹ Toto ustanovení však není zcela dostačující; otázka zastavení řízení by si jistě zasloužila podrobnější úpravu.³⁰²

V § 428 insolvenčního zákona je upraveno prokazování správce podstaty jmenovaného soudem jiného členského státu, které má svůj základ v čl. 19 insolvenčního nařízení. Správce podstaty se prokazuje ověřenou kopií originálu rozhodnutí o jeho jmenování. Dle nařízení je možné vyžadovat po správci překlad tohoto rozhodnutí s tím, že se nevyžadují žádná ověření nebo jiné další formální náležitosti. Insolvenční zákon naopak stanoví, že na požádání je správce podstaty povinen dodat úředně ověřený překlad rozhodnutí do českého jazyka. Vzhledem k aplikační přednosti insolvenčního nařízení však bez pochyby není možné ověřený překlad od správce podstaty vyžadovat.³⁰³ V tomto ohledu by tedy bylo také vhodné novelizovat insolvenční zákon, aby zde nedocházelo k tomuto rozporu mezi zněním insolvenčního zákona a insolvenčního nařízení.

Na základě čl. 21 insolvenčního nařízení mohou členské státy stanovit povinnost zveřejnit rozhodnutí o zahájení insolvenčního řízení ohledně majetku dlužníka, který má na jejich území provozovnu. Český zákonodárce v § 429 tuto povinnost výslovně upravil. Povinnost zveřejnit rozhodnutí má insolvenční soud, v jehož obvodu se nachází dlužníková provozovna poté, co mu subjekt k tomu zmocněný z členského státu, kde bylo řízení zahájeno, rozhodnutí doručí. Naopak již není upraveno, který subjekt v České republice má obdobnou povinnost vůči ostatním členským státům. Dle *Pachla*³⁰⁴ by tuto povinnost měl mít nejspíše soud, který povede insolvenční řízení. Výslovná úprava by byla v každém případě ale žádoucí.

V případě, že je v některém členském státě Evropské unie zahájeno insolvenční řízení a soudu jsou známi někteří věřitelé s obvyklým místem pobytu, bydlištěm nebo sídlem v jiném členském státě, musí je dle čl. 40 insolvenčního nařízení insolvenční soud nebo správce podstaty neprodleně informovat o zahájení insolvenčního řízení; tyto informace pak musejí obsahovat některé stanovené náležitosti. Toto ustanovení je reflektováno v § 430 insolvenčního zákona, z jehož znění ovšem není na první pohled jasné, kterých věřitelů se má týkat a navíc z něj ani přesně nevyplývá, jakým způsobem musí insolvenční soud svoji informační povinnost splnit.

---

³⁰¹ § 427 insolvenčního zákona.

³⁰² Srov. PACHL, L. Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem, *Právní rádce*. 2007, č. 7, s. 26; nebo ČIHULA, T. op. cit. sub. 72, s. 677-678.

³⁰³ Srov. KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. op. cit. sub. 64, s. 623.

³⁰⁴ Srov. PACHL, L. op. cit. sub. 302, s. 27.

Zaprvé, insolvenční zákon stanoví povinnost insolvenčního soudu zaslat známým věřitelům z členských států Evropské unie zvlášť rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení,³⁰⁵ rozhodnutí o úpadku (§ 430 odst. 2 InsZ) a výzvu k podávání přihlášek pohledávek (§ 430 odst. 3 InsZ). Doslova je zde uvedeno, že soud splní svou povinnost informovat věřitele zasláním těchto rozhodnutí. Nicméně na základě nařízení je nutné, aby soud známé věřitele z jiných členských států informoval formou formulářového dokumentu s názvem: „*Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty.*“, který musí obsahovat všechny povinné informace i v případě, kdy jsou již obsaženy v oznámení o zahájení insolvenčního řízení nebo v rozhodnutí o úpadku. Český insolvenční soud tak vlastně splní svoji informační povinnost vyplývající z čl. 40 insolvenčního nařízení tím, že zašle známým věřitelům ne jen dokument „*Výzva k přihlášení pohledávky. Závazné lhůty.*“ spolu s vyhláškou, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, ale tento formulářový dokument poté musí zaslat znovu se všemi řádně vyplněnými požadovanými údaji spolu s rozhodnutím o úpadku.³⁰⁶ Tím zároveň splní svoji povinnost dle § 430 odst. 3 insolvenčního zákona doručit známým věřitelům z Evropské unie zvlášť výzvu k podávání přihlášek pohledávek. Ze samotného textu zákona přitom tyto povinnosti zcela jasně nevyplývají a bylo by tak vhodné jeho znění zpřesnit.

Zadruhé, § 430 hovoří o známých věřitelích „z členských států Evropské unie“ bez vymezení toho, že se jedná výlučně o věřitele z jiných členských států EU než z České republiky. Z kontextu zařazení v insolvenčním zákoně a s použitím nařízení lze sice relativně snadno dovodit, že úmyslem zákonodárce bylo zcela jistě vyloučit použití tohoto ustanovení na věřitele z České republiky. Nicméně v praxi se ukázalo, že pokud slovní spojení „*věřitelé dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska*“ převzaly soudy do výzvy k přihlašování pohledávek, aniž by již upřesnily, že se nevztahuje na české věřitele, mohlo to způsobit určité nejasnosti. Někteří věřitelé, kteří nepřihlásili včas své pohledávky na základě výzvy insolvenčního soudu v rozhodnutí o úpadku, tak nabyli dojmu, že mohou ještě dodatečně své pohledávky přihlásit.

---

³⁰⁵ Ačkoli se za zahájení řízení ve smyslu insolvenčního nařízení považuje v České republice zásadně až rozhodnutí o úpadku, je třeba tuto povinnost insolvenčního soudu zasílat známým věřitelům z EU kromě rozhodnutí o úpadku zvlášť i oznámení o zahájení insolvenčního řízení stanovenou mu insolvenčním zákonem nad rámec insolvenčního nařízení chápat pozitivně, zejména vzhledem k tomu, že věřitelé mohou své pohledávky přihlašovat již od zahájení insolvenčního řízení ve smyslu insolvenčního zákona (srov. KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. op. cit. sub. 64, s. 628).

³⁰⁶ Srov. KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. op. cit. sub. 64, s. 628-629.

Nejvyšší soud České republiky³⁰⁷ sice logicky došel k závěru, že tato druhá výzva nemohla založit tuzemským věřitelům novou lhůtu pro podávání přihlášek pohledávek a dle jeho názoru nemohla ani vyvolat dojem, že je jim určená. Na druhou stranu ovšem připustil, že „je vhodné a žádoucí, aby insolvenční soud formuloval výzvu k podávání přihlášek pohledávek dle § 430 odst. 3 insolvenčního zákona tak, že ji adresuje „známým věřitelům z ostatních (jiných) členských států Evropské Unie s výjimkou Dánska“ a doplní poučení, že tato výzva neplatí pro věřitele z České republiky“. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu pak vyplývá že insolvenční soud nemá povinnost doručovat zvlášť oznámení o zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku a výzvu k přihlašování pohledávek českým věřitelům a věřitelům z jiných států než ostatních členských států Evropské unie kromě Dánska, a to jak známým, tak neznámým, a dále vůči neznámým věřitelům z členských států Evropské unie. V každém případě by bylo vhodné znění § 430 odst. 1 upravit takovým způsobem, aby nemohlo v budoucnu dojít k podobnému omylu.

3.8.2 Věcná a místní příslušnost českých soudů

V případě, že se české soudy stanou na základě insolvenčního nařízení mezinárodně příslušnými k zahájení insolvenčního řízení, nastává otázka, jak určit konkrétní příslušný soud v rámci České republiky. Insolvenční nařízení tuto záležitost ponechává na vnitrostátní úpravě členských států.³⁰⁸ V takovém případě je tedy nutné najít řešení v českém právu. Insolvenční zákon odkazuje v otázce příslušnosti na občanský soudní řád.³⁰⁹

Určení věcné příslušnosti nečiní obvykle problém; rozhodovat budou v prvním stupni krajské soudy.³¹⁰

Výkladové nejasnosti nicméně může způsobit určení místní příslušnosti, ty nastanou zejména v případech, kdy sice bude na území České republiky umístěno dlužníkovy COMI nebo dlužníkovy provozovna, ale nebude se zde nacházet jeho sídlo, nebo v případě fyzické osoby bydliště.

Místní příslušnost primárně stanoví § 85 (ve spojení s § 85a) občanského soudního řádu. Pokud se v případě právnické osoby uplatní domněnka o umístění dlužníkových zájmů ve státě, kde je umístěno jeho sídlo, bude založena místní příslušnost dle § 85 odst. 3 OSŘ.

---

³⁰⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. července 2011 ve věci 29 NSCR 21/2009 a usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. července 2011 ve věci 29 NSCR 39/2009, obě rozhodnutí jsou dostupná na <http://www.nsoud.cz/>.

³⁰⁸ Čl. 15 preambule k insolvenčnímu nařízení.

³⁰⁹ § 7 odst. 2 insolvenčního zákona odkazuje výslovně na § 9 odst. 4, § 11, 84 až 89 občanského soudního řádu.

³¹⁰ § 9 odst. 4 občanského soudního řádu.

V případě nepodnikající fyzické osoby pak bude místně příslušný soud v místě dlužníkovy bydliště, popř. v místě, kde se tato osoba zdržuje (§ 85 odst. 1 OSŘ). Pro podnikající fyzickou osobu pak bude zásadně rozhodující místo jejího podnikání (§ 85 odst. 2 OSŘ).

Pokud se ovšem jedná o dlužníka právnickou osobu se sídlem mimo Českou republiku, bude za použití § 86 odst. 3 OSŘ místně příslušný soud, v jehož obvodě je umístěn dlužníkův podnik nebo organizační složka dlužníkovy podniku. Lze předpokládat, že ve většině případů, kdy se bude nacházet na území České republiky dlužníkovy provozovna, půjde nejčastěji o organizační složku podniku zahraniční osoby. V ostatních případech, kdy nebude na území České republiky ani podnik ani organizační složka podniku, bude zapotřebí nejspíše využít § 86 odst. 2 OSŘ; příslušným tak bude soud v místě umístění dlužníkovy majetku.³¹¹ V případě, že by se tímto způsobem nepodařilo určit místně příslušný soud, bylo by třeba, aby věc projednal a rozhodl dle § 11 odst. 3 OSŘ Nejvyšší soud České republiky.³¹²

4 Příslušnost v insolvenčním řízení s mezinárodním prvkem mimo EU

Nařízení o insolvenčním řízení je aplikovatelné pouze v případě, kdy se hlavní dlužníkovy zájmy nacházejí na území některého z členských států Evropské unie (s výjimkou Dánska). Hlavní insolvenční řízení je tak teoreticky možné zahájit v České republice, pokud se zde bude nacházet dlužníkovy COMI, i v případě, kdy dlužník bude mít sídlo nebo bydliště ve státě, který není členem Evropské unie.

Pokud se ovšem dlužníkovy hlavní zájmy nacházejí mimo Evropskou unii, je zapotřebí aplikovat národní předpisy o mezinárodní příslušnosti, v úvahu ale přicházejí i mezinárodní smlouvy. V českém prostředí je tak pro určení mezinárodní příslušnosti třeba vyjít ze zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „ZMPS“). V současné době se ovšem v legislativním přijímacím procesu nachází vládní návrh nového zákona o mezinárodním právu soukromém³¹³ (dále také jen „návrh nového ZMPS“), který byl přichystán v souvislosti

³¹¹ Srov. ČIHULA, T. op. cit. sub. 72, s. 677.

³¹² Ohledně místní příslušnosti v případě, kdy se české soudy stanou na základě insolvenčního nařízení mezinárodně příslušné, nepanuje mezi českými autory absolutní shoda. Např. dle *Bělohávka* je pro účely určení místní příslušnosti možné považovat centrum hlavních dlužníkových zájmů za určitou majetkovou hodnotu a na základě této fikce lze dle § 86 odst. 2 OSŘ považovat za místně příslušný ten soud, v jehož obvodu se nachází dlužníkovy hlavní zájmy. Ty lze totiž identifikovat jako konkrétní místo. Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. op. cit. sub. 85, s. 43-44.

³¹³ Vládní návrh zákona o mezinárodním právu soukromém, sněmovní tisk 364, VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Návrh zákona je dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=364&CT1=0>.

s návrhem nového občanského zákoníku a jehož nová pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení si také zaslouží pozornost.

4.1 Stávající úprava

Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním neobsahuje speciální pravidla pro určení mezinárodní příslušnosti pro zahájení insolvenčního řízení, výslovně se věnuje pouze úpadku finančních institucí, což je výsledkem transpozice směrnic Evropské unie.³¹⁴

Je proto nutné použít obecné pravidlo pro stanovení pravomoci českých soudů ve věcech majetkových obsažené v § 37 odst. 1, které stanoví, že české soudy jsou mezinárodně příslušné, pokud je dána jejich příslušnost podle vnitrostátních předpisů. Z toho plyne, že přeshraniční insolvenční řízení je možné zahájit na území České republiky pouze tehdy, je-li k zahájení takového řízení příslušný některý český soud na základě občanského soudního řádu.

4.2 Návrh nového zákona o mezinárodním právu soukromém

Vládní návrh nového zákona o mezinárodním právu soukromém počítá s částečnou aplikací pravidel obsažených v nařízení o insolvenčním řízení i na insolvenční řízení s mezinárodním prvkem mimo Evropskou unii.

Návrh nového ZMPS obsahuje především ustanovení o tom, že český soud je oprávněn zahájit insolvenční řízení v případě, kdy má dlužník na území České republiky provozovnu, a to za předpokladu, že o zahájení řízení žádá věřitel se sídlem nebo obvyklým pobytem v České republice a jeho pohledávka vznikla při činnosti této provozovny.³¹⁵ Takové řízení se však omezuje pouze na dlužníkův majetek na území České republiky. Lze dovodit, že takto je možné zahájit insolvenční řízení i proti dlužníkovi se sídlem a COMI mimo Evropskou unii v případě umístění jeho provozovny v České republice. Pojem provozovna bude dle mého názoru zapotřebí, i když se jedná o český právní předpis, vykládat v souladu s insolvenčním nařízením, tedy s jeho čl. 2 písm. h, a nikoli tak, jak je definován v obchodním zákoníku nebo živnostenském zákoně. Návrh zákona nestanovuje ani žádná omezení v tom, zda v době zahájení řízení v České republice je třeba, aby již bylo zahájeno insolvenční řízení

---

³¹⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/17/ES ze dne 19. března 2001 o reorganizaci a likvidaci pojišťoven a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí.

³¹⁵ § 111 odst. 2 návrhu nového ZMPS.

v místě hlavních dlužnických zájmů, a domnívám se, že je tak možné zahájit teritoriální řízení v České republice i v případě, kdy hlavní řízení nebylo v jiném státě zahájeno.

To, že se návrh nového ZMPS omezuje pouze na stanovení příslušnosti v případě umístění provozovny v České republice, není nijak překvapivým. Lze totiž předpokládat, že situace, kdy se na území České republiky bude nacházet provozovna nadnárodního dlužníka, bude výrazně častější, než situace, že se v České republice bude nacházet přímo dlužníkovo sídlo nebo jeho COMI.

V návrhu nového ZMPS je dále výslovně uvedeno, že pokud jsou české soudy příslušné na základě insolvenčního nařízení k zahájení insolvenčního řízení, vztahuje se toto řízení i na majetek dlužníka umístěný v jiných než členských státech Evropské unie, pokud tento stát přiznává rozhodnutí českého soudu účinky na svém území. Insolvenční správce jmenovaný českým soudem pak vykonává svou činnost i na území tohoto státu.³¹⁶

Podle návrhu nového zákona o mezinárodním právu soukromém se mají také kolizní ustanovení obsažená v insolvenčním nařízení přiměřeně použít i na případy, na které se nařízení nevztahuje.³¹⁷

Pokud bude navrhovaná úprava přijata, bude se rozhodně jednat o pozitivní krok. Ačkoli návrh nového ZMPS neřeší veškeré problémy vyplývající z přeshraničního insolvenčního řízení s mezinárodním prvkem mimo Evropskou unii, tak např. výslovná úprava pravomoci zahájit vedlejší řízení ohledně dlužníka ze třetích států, pokud má na českém území umístěnou provozovnu, je vítána.

5 Závěr

Prvním cílem této práce bylo zanalyzovat aktuální vývoj výkladu nařízení o insolvenčním řízení, a to zejména s ohledem na soudní příslušnost.

Pokud se jedná o pravomoc zahájit hlavní insolvenční řízení, je zde vidět posun interpretace místa hlavních dlužnických zájmů právnických osob. Po rozhodnutí *Eurofood* bylo v podstatě předpokládáno, že domněnku o tom, že se dlužníkovo COMI nachází v místě jeho sídla, nelze vyvrátit, pokud společnost v místě sídla vykonává téměř jakoukoli činnost.³¹⁸ Z aktuálního rozhodnutí *Interedil* však vyplývá, že největší důraz by měl být při výkladu pojmu COMI kladen na místo ústřední správy dlužníka. Tento výklad dle mého názoru poskytuje soudům dostatečnou možnost uvážení při vyvracení domněnky v případech, kdy je

---

³¹⁶ § 111 odst. 1 návrhu nového ZMPS.

³¹⁷ § 111 odst. 3 návrhu nového ZMPS.

³¹⁸ Srov. LYČKA, M. op. cit. sub. 106, s. 621.

to skutečně účelné. Rozhodující je, zda z pohledu třetích osob se hlavní správa nachází v jiném místě, než ve státě sídla. Tento trend lze jistě doporučit.

Co se týče sekundárních insolvenčních řízení, lze vidět snahu omezovat zahájení těchto řízení, a to zejména v případě nezávislých teritoriálních řízení, jak vyplývá z rozhodnutí SDEU ve věci *Rastelli*.

Ohledně příslušnosti k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením Soudní dvůr došel ve věci *Deko Marty* k nutnosti aplikace řešení *vis attractiva concursus*. Tím pádem se i na řízení, která jsou v úzkém vztahu s insolvenčním řízením nebo z něho přímo vyplývají, použijí pravidla určení příslušnosti stanovená insolvenčním nařízením. Pozornost se tak aktuálně přesunula k tomu, která všechna řízení je možné pod *vis attractiva concursus* zahrnout.

Druhým cílem této práce bylo zhodnocení současné podoby nařízení a s ohledem na připravovanou zprávu Komise o uplatňování nařízení navrhnout některé změny, které by přispěly k větší efektivitě a účinnosti přeshraničních insolvenčních řízení.

Insolvenční nařízení není dle mého názoru nastaveno špatně, pokud jde o hraničního určovatele k zahájení hlavního insolvenčního řízení. Místo hlavních dlužníkových zájmů poskytuje soudům dostatečnou flexibilitu při rozhodování o zahájení hlavního insolvenčního řízení. Zejména však umožňuje zahájit insolvenční řízení v Evropské unii i v případě, kdy dlužník umístí své sídlo v některém třetím státě, aniž by tam fakticky vykonával svou činnost.

Na druhou stranu, naprostá absence pravidel pro skupiny společností k dosažení cíle především ekonomické efektivity příliš nenapomáhá. V tomto směru bych tedy doporučila zlepšení a inspiraci např. doporučením Evropského parlamentu, který navrhuje dokonce dvě různé varianty úpravy pro skupiny společností v závislosti na míře jejich propojenosti.

Pokud jde o sekundární insolvenční řízení, bylo by vhodné odstranit pravidlo, podle kterého následné řízení musí být pouze likvidační povahy.

S ohledem na doporučení Evropského parlamentu lze v budoucím vývoji evropského insolvenčního práva dále očekávat snahy o harmonizaci některých aspektů insolvenčního práva, které by měly přispět k efektivnosti přeshraničních insolvenčních řízení.

V českém insolvenčním zákoně byly blíže upraveny některé aspekty evropského insolvenčního práva, které nařízení ponechává v pravomoci členských států. Přijaté řešení však dle mého názoru nebylo příliš šťastně zvoleno.

Adekvátní není ani současná česká úprava mezinárodního insolvenčního práva v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním. Speciální pravidla pro insolvenční řízení kromě úpadku finančních institucí zcela chybí, a je tak nutné k určení mezinárodní

příslušnosti použít pravidla obecná. Pokud bude přijat návrh nového zákona o mezinárodním právu soukromém v podobě, v jaké je navrhován, lze přivítat výslovnou úpravu možnosti zahájit v České republice vedlejší insolvenční řízení ohledně dlužníka se sídlem mimo Evropskou unii za předpokladu, že se na území České republiky nachází dlužníková provozovna.

Seznam použitých pramenů a literatury

Monografie vydané v České republice

- BĚLOHLÁVEK, A. J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 1588 s.
- DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 1. vydání. Praha: Polygon, 2004, 366 s.
- KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, a.s., 2008, 928 s.
- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 472 s.
- ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon. Poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008, 796 s.

Monografie vydané mimo Českou republiku

- DUURSMA-KEPPLINGER, H. CH., DUURSMA, D., CHALUPSKY, E. *Europäische Insolvenzverordnung. Komentaar*. Vídeň: Springer, 2002, 681 s.
- MOSS, G., FLETCHER, I. F., ISAACS, S. I. *The EC Regulation on Insolvency Proceedings: A Commentary and Annotated Guide*. Oxford: Oxford University Press, 2002, 352 s.
- OMAR, P. J. *International Insolvency Law: Themes and Prospectives*. Aldershot: Ashgate, 2008, 412 s.
- PANNEN, K. *European Insolvency Regulation*. Berlin: De Gruyter, 2007, 912 s.
- WOOD, P. R. *Principles of International Insolvency Law*. 2. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 2007, 1064 s.

Příspěvky v periodickém tisku a sbornících vydaných v České republice

- ADAM, J. *Evropské úpadkové právo, Právní rozhledy*. 2006, č. 10, s. 366-369
- ADAM, J. *Mezinárodní příslušnost a uznávání úpadkového řízení z pohledu evropského – první střípky z judikatury ESD, Bulletin advokacie*. 2007, č. 4, s. 42-45
- BĚLOHLÁVEK, A. J. *Evropské insolvenční právo, Bulletin advokacie*. 2007, č. 11, s. 38-53
- BĚLOHLÁVEK, A. J., ŘEZNÍČEK, T. *Dopady rozhodnutí o úpadku a insolvenčního řízení na majetek účastníka na probíhající rozhodčí řízení v tuzemské a mezinárodní praxi ve světle aktuální judikatury některých obecných a rozhodčích soudů, Obchodněprávní revue*. 2010, č. 9, s. 253-267
- BRODEC, J. *Centrum hlavních zájmů dlužníka a forum shopping v evropském úpadkovém právu*. In PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. *Pocta Zdeňku Kučerovi k 80. narozeninám*. Praha: Karolinum, 2008, s. 27-35

- BRODEC, J. Uznání zahraničního rozhodnutí o zahájení konkursního řízení v rámci EU a některé s tím spojené otázky dle českého právního řádu, *Právní rozhledy*. 2006, č. 12, s. 437-445
- ČIHULA, T. Určení mezinárodní příslušnosti v insolvenčním řízení s cizím prvkem, *Právní rozhledy*. 2006, č. 18, s. 673-678
- ČERNOHLÁVEK, J. Existence provozovny jako předpoklad pro zahájení vedlejšího insolvenčního řízení, *Právní rádce*. 2009, č. 12, s. 30-32
- HOLEČEK, M. Podmínky přeshraničního započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v insolvenčním řízení (národní a komunitární aspekty), *Právní rádce*. 2010, č. 7, s. 31-34
- LYČKA, M. Základní pravidla pro stanovení příslušnosti unijních soudů v rámci volného pohybu rozhodnutí o úpadku, *Právní rozhledy*. 2010, č. 17, s. 616-622
- MIŠŮR, P. Doporučení k úpadkovým řízením v kontextu práva obchodních společností EU, *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 10, s. 306-308
- PACHL, L. Insolvenční řízení s evropským mezinárodním prvkem, *Právní rádce*. 2007, č. 7, s. 22-27
- PAUKNEROVÁ, M. Mezinárodní civilní procesní právo po vstupu České republiky do EU – vybrané otázky, *Právní rozhledy*. 2004, č. 9, s. 333-338
- RICHTER, T. Účinky hlavního insolvenčního řízení ve vztahu k exekučnímu řízení, zahájenému v jiném členském státu Unie (MG Probud Gdynia). Poznámka k rozhodnutí Evropského soudního dvora, *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 6, s. 184-188
- ROZEHNALOVÁ, N. Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém – dopady do obchodní oblasti, *Obchodněprávní revue*. 2011, č. 10, s. 290-294
- SALAČ, J. K některým otázkám evropského insolvenčního práva – nad rozhodnutím ESD ve věci Eurofood (Parmalat), *Právní rozhledy*. 2007, č. 6, s. 209-213
- SCHELLEOVÁ, I. Evropské insolvenční právo, *Obchodní právo*. 2007, č. 6, s. 8-17
- SCHELLEOVÁ, I. Nad některými zahraničními úpravami insolvenčního práva, *Obchodní právo*. 2007, č. 11, s. 16-22
- ŠABATKA, P. Mezinárodní pravomoc podle nařízení o insolvenčních řízeních, *Právní rozhledy*. 2006, č. 3, s. 95-101

Příspěvky v periodickém tisku a sbornících vydaných mimo Českou republiku

- AASARU, E. The Desirability of 'Centre Of Main Interests' as a Mechanism for Allocating Jurisdiction and Applicable Law in Cross-Border Insolvency Law, *European Business Law Review*. 2011, vol. 22, no. 3, s. 349-380
- ABELN, R. F., ABELN T. G. The Future of the European Insolvency Regulation, *European Review of Private Law*. 2011, č. 5, s. 697-706
- ADAMS, S., FINCLE, J. Coordination Cross-Border Bankruptcy: How Territorialism Saves Universalism, *Columbia Journal of European Law*. Winter 2008/2009, s. 43-87
- BALZ, M. The European Union Convention on Insolvency Proceedings, *American Bankruptcy Law Journal*, Fall 1996, s. 485-530

- CAMPANA FILHO, P. F. The Legal Framework for Cross-Border Insolvency in Brazil, *Houston Journal of International Law*. Fall 2009, s. 97-151
- CARBALLO PINEIRO, L. Vis Attractiva Concursus in the European Union: Its Development by the European Court of Justice, *Indret*. 2010, č. 3, s. 1-24
- EIDENMÜLLER, H. Abuse of Law in the Context of European Insolvency Law, *European Company and Financial Law Review*. 2009, č. 1, s. 1-28
- EIDENMÜLLER, H. Free Choice in International Company Insolvency Law in Europe, *European Business Organization Law Review*. 2005, vol. 6, no. 3, s. 423-447
- HEIDBRINK, A. Report From Germany. Country Status Reports, *European Company Law*. 2005, č. 2, s. 66-68
- HOWCROFT, N. J. Universal vs. Territorial Models for Cross-Border Insolvency: The Theory, the Practice, and Reality that Universalism Prevails, *U.C. Davis Business Law Journal*. Spring 2008, s. 366-419
- HOWELL, J. International Insolvency Law, *International Lawyer (ABA)*. Spring 2008, vol. 42, no. 1, s. 113-152
- LENNARTS, L. EU Corporate Insolvency Law in the Wake of the ECJ's Deko Marty Judgement, *European Company Law*. June 2010, vol. 7, no. 3, s. 106-112
- MEVORACH, I. Jurisdiction in Insolvency: A Study of European Courts' decisions, *Journal of Private International Law*. August 2010, vol. 6, no. 2, s. 327-357
- PAULUS, CH. G. Group Insolvencies – Some Thoughts About New Approaches, *Texas International Law Journal*. July 2007, vol. 42, no. 3, s. 819-830
- PAULUS, CH. G. A Vision of the European Insolvency Law, *Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice*. 2008, vol. 17, no. 5, s. 607-618
- RASMUSSEN, R. K. Debtor's Choice: A Menu Approach to Corporate Bankruptcy, *Texas Law Review*. November 1992, s. 51-121
- RASMUSSEN, R. K. A New Approach to Transnational Insolvencies, *Michigan Journal of International Law*. Fall 1997, s. 1-36
- RINGE, B. W. Forum shopping under the EU Insolvency Regulation, *European Business Organization Law Review*. 2008, vol. 9, no. 4, s. 579-620
- SCHWARTZ, A. A Contract Theory Approach to Business Bankruptcy, *Yale Law Journal*. April 1998, s. 1807-1851
- SZYDLO, M. Prevention of Forum Shopping in European Insolvency Law, *European Business Organization Law Review*. 2010, č. 11, s. 253-272
- VAN DEN BRAAK, S. Creditor Protection at the Crossroads of Company Law and Insolvency Law: The Dutch Example, *European Company Law*. 2008, č. 5, s. 229-236
- WALTERS, A., SMITH, A. „Bankruptcy Tourism“ under the EC Regulation on Insolvency Proceedings: A View from England and Wales, *INSOL International Insolvency Review*. 2010, č. 19, s. 181-208
- WADE, J. The Centre of Main Interests Connecting Factor Affords Creditors no Certainty under the Model Law Regime, *International Company and Commercial Law Review*. 2011, vol. 22, no. 3, s. 102-110

- WESSELS, B. Europe Deserves a New Approach to Insolvency Proceedings, *European Company Law*. 2007, vol. 4, no. 6, s. 253-259
- WESSELS, B. The Ongoing Struggle of Multinational Groups of Companies under the EC Insolvency Regulation, *European Company Law*. August 2009, vol. 6., no. 4, s. 169-176
- WESSELS, B. On the Edges of the Insolvency Regulation, *Insolvency Intelligence*. 2010, vol. 23, no. 2, s. 22-25
- WESSELS, B. COMI: Past, Present and Future, *Insolvency Intelligence*. 2011, vol. 24, no. 2, s. 17-23
- WESSELS, B. The Role of Courts in Solving Cross-Border Insolvency Cases, *Insolvency Intelligence*. 2011, vol. 24, no. 5, p. 65-73
- WESSELS, B. Harmonization of Insolvency Law in Europe, *European Company Law*. February 2011, vol. 8, no. 1, s. 27-31
- WOGUE, P. G. Seeking the Optimal System in the EU in Insolvency Proceedings: Council Regulation (EC) No. 1346/2000, *Biuletyn Arbitrazowy*. 2009, č. 11, s. 23-28

Právní předpisy

- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení
- Nařízení Rady (ES) 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I.)
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/17/ES ze dne 19. března 2001 o reorganizaci a likvidaci pojišťoven
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26. října 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností
- Úmluva o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 27. září 1968 (Bruselská úmluva)

Další zdroje včetně zdrojů internetových

Všechny internetové zdroje, které jsou uvedeny v následujícím výčtu, byly naposledy navštíveny dne 1. ledna 2012.

- Vládní návrh zákona o mezinárodním právu soukromém, sněmovní tisk 364, VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém, sněmovní tisk 364, VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), sněmovní tisk 1120, IV. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
- Návrh Úmluvy o insolvenčním řízení (Lucemburská úmluva), dostupný např. na <http://aei.pitt.edu/2840/>
- Důvodová zpráva k Úmluvě o insolvenčním řízení (Virgós/Schmitova zpráva), dostupná např. na <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/?task=view.download&cid=390>
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 15. listopadu 2011 obsahující doporučení Komise k úpadkovým řízením v kontextu práva obchodních společností EU (2011/2006(INI)). Usnesení je dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0484+0+DOC+XML+V0//CS>
- Vzorový zákon UNCITRAL o přeshraniční insolvenční
- Příručka pro vydávání národních předpisů na základě vzorového zákona UNCITRAL o přeshraniční insolvenční
- Jednotný zákon OHADA o organizaci kolektivního řízení pro očištění od dluhů, dostupný na http://www.ohada.com/textes.php?newlang=english&categorie=588&AU=english_AUPC_AP.pdf
- Shrnutí příspěvků z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupné na <http://www.eir-reform.eu/presentations>
- ASIMACOPOULOS, K. M. *The Insolvency and Restructuring of Corporate Groups*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>
- ESPINIELLA, A. *Proposals on the Reform of the Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on Insolvency Proceedings*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>
- KOLMANN, S. *Thoughts on the Governing Insolvency Law*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>
- TAYLOR, S. *Main, Secondary Proceedings and Groups*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>
- TOLLENAAR, W. A. *Proposals for Reform: Improving the Ability under the European Insolvency Regulation to Rescue Multinational Enterprises*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>
- VEDER, M. *Applicable Law, in Particular Security Rights*. Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>
- WESSELS, B. *Revision of the EU Insolvency Regulation: What type of facelift?* Příspěvek z konference „*Budoucnost insolvenčního nařízení*“, dostupný na <http://www.eir-reform.eu/presentations>

- <http://www.insol-europe.org/>
- <http://www.eir-reform.eu/>
- <http://www.insolvencni-zakon.cz/>
- <http://www.nsoud.cz/>
- <http://www.psp.cz/>
- <http://curia.europa.eu/>

Seznam citovaných soudních rozhodnutí

Soudní dvůr Evropské unie

- *Costa v. E.N.E.L.*, rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1964 ve věci C 6/64
- *Centros*, rozsudek Soudního dvora ze dne 9. března 1999 ve věci C-212/97
- *Deko Marty*, rozsudek Soudního dvora ze dne 12. února 2009 ve věci C-339/07
- *Eurofood*, rozsudek Soudního dvora ze dne 2. května 2006 ve věci C-341/06
- *German Graphics*, rozsudek Soudního dvora ze dne 10. září 2009 ve věci C-292/08
- *Gourdain*, rozsudek Soudního dvora ze dne 22. února 1979 ve věci C 133/78
- *Interdil*, rozsudek Soudního dvora ze dne 20. října 2011 ve věci C-396/09
- *Interdil*, stanovisko generální advokátky Juliane Kokott ze dne 10. března 2011 ve věci C-396/09
- *MG Probud Gdynia*, rozsudek Soudního dvora ze dne 21. ledna 2010 ve věci C-444/07
- *Rastelli*, rozsudek Soudního dvora ze dne 15. prosince 2011 ve věci C-191/10
- *SCT Industri*, rozsudek Soudního dvora ze dne 2. července 2009 ve věci C-111/08
- *Staubitz-Schreiber*, rozsudek Soudního dvora ze dne 17. ledna 2006 ve věci C-1/04
- *Zaza Retail*, rozsudek Soudního dvora ze dne 17. listopadu 2011 ve věci C-112/10

Soudy České republiky

- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008 ve věci 29 Odo 164/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. července 2011 ve věci 29 NSCR 21/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. července 2011 ve věci 29 NSCR 39/2009

Soudy jiných členských států Evropské unie

- *BRAC Rent-A-Car*, rozhodnutí britského Vrchního soudu (High Court of Justice) ze dne 7. února 2003 ve věci *BRAC Rent-A-Car International Inc*
- *Deutsche Nickel*, rozhodnutí britského Vrchního soudu (High Court of Justice) ze dne 29. dubna 2005 ve věci *DNICK Ltd.* (nezveřejněno)
- *Hans Brochier*, rozhodnutí německého Obvodního soudu (Amtsgericht) v Norimberku ze dne 15. srpna 2006, 8004 IN 1326 – 1331/06 a rozhodnutí německého Obvodního soudu (Amtsgericht) v Norimberku ze dne 1. října 2006, 8034 IN 1326/06
- *PIN Group*, rozhodnutí německého Obvodního soudu (Amtsgericht) v Kolíně nad Rýnem ze dne 19. února 2008 ve věci 72 IE 1/08
- *Stanford*, rozhodnutí Odvolacího soudu Anglie a Walesu (Court of Appeal of England and Wales) ze dne 25. února 2010 ve věci *Stanford International Bank Ltd.*

Abstrakt

Mezinárodní insolvenční právo

Klíčová slova: COMI, provozovna, vis attractiva concursus

S ohledem na široký rozsah problematiky mezinárodního insolvenčního práva se autorka zaměřila především na příslušnost soudů v kontextu evropského insolvenčního práva. Předmětem zájmu je proto zejména nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení (dále jen „insolvenční nařízení“).

Cílem práce je (1) shrnout vývoj interpretace nejdůležitějších pojmů týkajících se příslušnosti zahájit hlavní insolvenční řízení, vedlejší řízení a řízení s insolvenčním řízením související; a (2) navrhnout změny insolvenčního nařízení zejména s ohledem na zprávu Komise o aplikaci insolvenčního nařízení, která má být připravena do 1. června 2012.

Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. Krátký úvod v první kapitole je následován kapitolou druhou, která se zabývá základy mezinárodního insolvenčního práva. Jsou zde představeny nejdůležitější teorie a nástroje tohoto právního odvětví.

Třetí a zároveň klíčová kapitola se zabývá evropským insolvenčním právem; skládá se z osmi podkapitol. V první podkapitole je vysvětlen vývoj a principy insolvenčního nařízení. Následuje analýza příslušnosti k zahájení hlavního insolvenčního řízení. Pozornost je zaměřena zejména na aktuální rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie vztahující se k centru hlavních dlužnickových zájmů (dále jen „COMI“). Autorka zastává názor, že v současné době je rozhodujícím faktorem při určování dlužníkovy COMI umístění dlužníkovy ústřední správy. Následně je rozebrána otázka sekundárních insolvenčních řízení. Čtvrtá podkapitola vysvětluje základní pravidla uznávání a výkonu rozhodnutí v insolvenčním řízení. Pátá podkapitola se zabývá příslušností k řízením souvisejícím s insolvenčním řízením. Příslušnost pro tato řízení by se dle názoru Soudního dvora Evropské unie měla řídit principem vis attractiva concursus. Stručná šestá podkapitola vysvětluje rozhodné právo v insolvenčních věcech. V sedmé podkapitole jsou rozebrány návrhy na novelizaci insolvenčního nařízení zejména s ohledem na připravovanou zprávu Komise. Osmá podkapitola se věnuje české úpravě některých aspektů evropského insolvenčního práva v českém insolvenčním zákoně.

Čtvrtá hlavní kapitola se zaměřuje na české právo ve vztahu k mezinárodnímu insolvenčnímu právu. Je zde rozebrán jak momentálně účinný zákon o mezinárodním právu

soukromém a procesním, tak i nově navržený zákon o mezinárodním právu soukromém, který je právě v legislativním procesu.

Závěr je obsažen v páté kapitole. Autorka je toho názoru, že je možné vidět výrazný vývoj v judikatuře Soudního dvora Evropské unie. Zvláštní pozornost je věnována rozhodnutím *Interdil*, *Rastelli* a *Deko Marty*. Výklad insolvenčního nařízení v těchto rozhodnutích je vnímán spíše pozitivně.

V práci je představena také řada doporučení na novelizaci nařízení. Autorka například tvrdí, že by v insolvenčním nařízení neměla být ignorována existence skupin společností a je také navrhováno vyřazení pravidla, dle kterého musí být následná sekundární insolvenční řízení výhradně likvidační povahy.

Abstract

International Insolvency Law

Key Words: COMI, Establishment, Vis Attractiva Concursus

With regard to the broad extent of international insolvency law, the author focuses mainly on the Court's jurisdiction in the context of the European insolvency law. The subject of interest is therefore the EC Regulation No. 1346/2000 on insolvency proceedings (the "insolvency regulation").

The aim of this thesis is (1) to summarise development of interpretation of the most important terms concerning the court's jurisdiction to open the main insolvency proceedings, the secondary proceedings and proceedings which relate to the insolvency proceedings; and (2) to propose amendments to the insolvency regulation especially regarding the Report which will be prepared by the Commission on application of the insolvency regulation no later than the 1 June 2012.

The work is divided into five main chapters. A short introduction in the first chapter is followed by the second chapter which deals with an introduction on the international insolvency law. The theories and the most important legal instruments on this area of law are introduced.

The third and key chapter deals with the European insolvency law; it consists of eight subchapters. In the first subchapter the development and principles of insolvency regulation are explained. It is followed by the analyses of the jurisdiction to open the main insolvency proceedings. It focuses mostly on the recent case law of the Court of Justice of the European

Union in relation to the centre of the debtor's main interest ("COMI"). It is argued that the place of the company's central administration is recently the most important factor in determining COMI. Subsequently, the issue of secondary insolvency proceedings is analysed. The fourth subchapter contains explanations on the basic rules of recognition and execution of judgements in insolvency. The fifth subchapter deals with the jurisdiction in the proceedings related with insolvency. The Court of Justice of the EU ruled that *vis attractiva concursus* should be the rule by which the jurisdiction of such proceedings should be determined. The brief sixth subchapter explains the applicable law in insolvency matters. In the seventh subchapter the potential amendments to the insolvency regulation are considered especially regarding the report to be prepared by the Commission. The eighth subchapter deals with the Czech regulation on some aspects of the European insolvency law in its Insolvency Act.

The fourth main chapter concentrates on the Czech legislation in relation to international insolvency law. Both, the currently effective Act on International Private and Procedural Law, as well as the recently proposed version of the act which is currently in the legislative process, are considered.

The conclusion is drawn up in the fifth chapter. The author concludes that a substantial development in the case law of the Court of Justice of the EU can be seen. A particular attention is paid to the *Interedil*, *Rastelli* and *Deko Marty* cases. The interpretation of the insolvency regulation found in these cases is perceived mainly positively.

A number of recommendations on how to amend the insolvency regulations are presented in this thesis. The author for example argues that the existence of groups of companies should not be further ignored in the insolvency regulation and it is also suggested that the rule of secondary proceedings on winding-up proceedings should be excluded from the regulation.